

T 4849
46012

N° 634

Seitsmes
Saannumetoja

aastal

1860.

SIIG. SOC. STID.
+ ESTONIAE M. +
L. DE PA. 1860.

A46014

~~I 484~~ ~~#9~~ ~~D. 606~~

Seitsmes

Sannumetoja

aastal

1860.

Chf:

Uut ja wanna

Ma=rahwa rōmuks ja õppetuseks.

No 631
No 631

Tarto liinas 1860,

trükkitud H. Saakmanni kullo ning warraga.

I. Uus wariser ehk ilma kõrsita ja kõrtsiga külla.

Kui külla, kellest allamal tahhame rääkida, jubba ma peält kaddund ja külla rahwas mulla al hingamas ollesid, siis woiksime mõlemaid pärris nimmega nimmetada; agga et külla alles seisab ja temma rahwas, anna Summal terwist, ka alles ellawad, sest peame omma jutto wanna fanna järrele aiama, mis ütleb: „Rägi meest, agga ärra nimmeta meest.“ Ommeti, et asfi jonelt peast ja käest ärra ei kau, siis panneme küllale nimme, mis ette juhtub ja selle aegsid innimesi nimmetame, kuida isse tahhame. Olgo siis nenda, ja nüüd, nüüd hakkame järsko peäle.

I.
Korwi küllas ollid wannast 15 tallo, kelle perremehhed aega möda maid poleks wõtsid ja kui jälle uus maamööd tuli, sai neid peäle 20. Maad ei wenninud kül mitte laiemaks, agga rahwas läks passemaks ja seält se tuli; sest kus ta jäeb? kui igga Neäris ifka jälle kulus

takse: nenda ja nenda palju enam sündinud, kui surnud — siis peab jo luggu nenda tullema ja Korwil tulli ka nenda.

Korwi külla olli metsa külla. Kolme külje peäl sood ja laned, neljandama külje peäl woõra saksa radda ees ja teine pool radda weel sakstallopoega, mis kül teise walla järrele ollid, agga ühhes kous ühte Korwi külla nimme aitafid kanda. Teist tallo neist kahhest nimmetame Matsi Peetri ja sest rägime pärrast pittlemalt.

Kuida ööldud, Korwi külla olli metsa külla, 8 wersta postmaanteest, 12 wersta moisast kaugel; seddasamma wäärt maad olli ka firriko ja — firriko kõrtsi. Omma iggapäise ello polest ollid Korwi rahwas õppetaja melest keige parremad: wannad ja nored moistsid ja armastafid Summala sanna, tülli egga rido ei petud, kohtokäimist egga kiusoaiamist ei sallitud, pulmad ja warrud peti wisi pärrast ja firriko te olli tallatud; agga firriko kõrtsimehhe melest ollid nemmad keige pahhemad: wina ei jodud, tühja lorri ei aetud, kaarta ei lödud ja kõrtsi te olli üsna rohtund. Waese wäljasamise pärrast ollid keif perremehhed rendi peäl. Urwa käisid töpawal ommast küllast wäljas: paar korda moisas, paar korda liinnas, sellega asfi otsas ja sest olli küllalt. Sõuakad perremehhed ollid ennamiste keif, olli leiba ja leiwakõrwast ning ka omma rahhakoppik asja wahhendamis seks kufrus. Et ühhe Korwi perremehhel 10 lehma, 3 pari tõhärgi, paar kümme lammas

ja 4 hoost olli: se polnud immeassi middagi. Agga nad mõistsid ka nisuggusid sanno, mis waesust maiast emal hoidwad ja warra kaswatawad.

„Ohho! — ütleb monni — mis siis wigga rikkaks sada, kui nad noiad ollid ja sanno moistsid.“

Pea, pea, söbber! Nisuggusid sanno moistame meie keit, ehk peaksinie moistma: „Te tööd ja pallu Summalat“

— se olli Korwi rahwa noidus, mis wannad moistsid ja lastele õppetasi. Mis igga üks isse tahtis, sedda ta teisele sowis ja minno melest peaks sesuggune tarkus ristiinnimeste seas tuttaw assi ollema. Korwi rahwas moistsid sedda, mõnni kül enam, mõnni vähhem, keit innimesed polle ihho egga hinge polest ühhe pitkused; agga üleühtse läksid Korwi külla asjad lõbbusast eddasi, kui nad iggal pool jubba nenda lähhäks ja Korwil ka nenda olleksid jänud. Wannemad käisid hea sanna ja teoga laste ees, lapsed sannakuuldes ja wannemaid auustades nende järrel ja igga õige innimenne, kes Korwile juhtus, tundis nago haifust ärra: sin ellawad ristiinnimesed. Nenda läks pääw päwa ja aast aasta järrele. Koremad wennisid pitkemaiks, wannad läksid hallimaiks, kunni Liwa Hannus otsast järge möda monda ennese jure kutsus. Agga legi ei wärrisenud surma eest, sest nemmad teadsid, mis Joan. ram. 17, 24 ja Paulo ram. Nr. 200 seisab

ja pannid rahhoga käed rinna peäle ning ütlesid uskus järrele, mis Jõsand risti peäl ees ütelnud: "Jõsa, sinno kätte annan minna omma waimo!"

"Agga se wõis iggaw ello olla! — ütleb jälle monni. — Ei lusti egga rõmo, ei torro, pilli egga tantso — efs nisuggune üksik külla mitte happuks ja hallitama ei läinud?"

Ei läinud; Summala janna on wägga hea sool, se ei lastnud. Üllemaal nimmetud asjad ollid neil tundmatta ja sepärrast ka himmustamatta asjad; neid ei olnud kõrtsi egga ka mis kõrtsis tehakse. Tullid pühhad ehk muud hingamispe päwad, siis ei piddanud nemmad neid ka mitte, nago koer kõides, agga iggal ajal olli omma moõt ja arro. Suhtus naabritte wahhel nurrisemist, — munnad werewad ka pessas — siis wõtsid kolmandama, kes wenna ja wenna wahhel õigust räkis ja sel polnud mitte kohtorahha rindas tarwis. Wõisas olli kül walla kohhus ja sel sagedaste selletamist ja seädimist, ka wahhemehhel mõnni kord kasse ohsaga kirjotamist, agga sellega polnud Korwi rahwal asja; nemmad piddasid kohtokäimist ristirahwa seas häbbiks, ja se olli õige. Suurem hulk rahwast piddas neid kül metsalisseks ja söimas Hottentottiks ja nende külla karmo, pessaks, kuhho ükski õige innimenne omma jalga ei pista, ja se olli Korwi rahwal õnneks: nende rahho jäi rikkumatta. Oh, olleks se ifka nenda jänud!

II.

Matsi Peetril elas sel aeal Maddis
Salle, üks tassane jummalakartlik mehhike,
kes kellegi lapse peäle ei läinud, kui tedda rah-
hul peti. Ta naene Marri ja wiis last hing-
gasid jubba kummekond aastat firriko aedas
ja tüttar An olli ta ainus lapse warra, kedda
ta jummalakartuseses kaswatas. Teist naist
wötta Maddisse südda ei kannud; ta wöttis
pärrast Marri surma, kus An alles 10-aastane
olli, ühhe ellatand lessse naese perrepiddajaks ja
nenda olli ta tännini läbbi aianud ja tüttart
kaswatanud. Eiggsi 10 aastat olli nimmetud
less naene Maddisse maia tallitust teinud ja
An tedda, nago omma emma, armastanud;
agga nüüd tulli, mis feigil tulleb: ta surri
ärri ja maeti mahha. Mis nüüd heaks nõuks?
Mis muud, kui An piddi perrenaese rangid
omma kaela wõtma. Maddis isse olli jubba
mõnda aastat fiddur, kõhheja innimenne, kes
paljo hinge tagga ei sanud ja hädda teeb 50
aastase mehhe seitsmekümneseks. Olli se imme
ass, kui tal ka monni fõrd mõtted wäimehhe
peäle löid? Perremeeft olli tarwis, An olli selle
ealinne — mis ta piddi otama? peäle kedda
ei seisa saialeib ja nored tüttarlapsed muidogi
mitte kaua wärsked, ja se temp piddi ommeti
ka tehtud sama. Agga kedda wötta? — Mit-
med Korwi külla poisid kulpasid kül feelt Anne
peäle, agga kaup ei tahtnud sündida; ei olnud
ommaks lodud.

Sel aial juhtus nüüd, et Ruhha lörtsi-

mehhe kolmas poeg, Jakob Wörk, postmaante ärest, liiskowõtmise pärrast koddowäi kohta otsis ning Matsi Peetri Unnest kuulda sai. Warsi olli mees Korwil, watas Anne ja näitas ennast Annele ning otas, kas südda lustib. Ennäh, lustis jah? Jakob tulli üks ferd — faks ferd — kümme forda ning igga ferd ütles ta südda: se ta on! Jakob olli wäljaspidi kenna priske pois, nago noor kuust, peälegi ni tassane ja lahke, mis seäl immeks panna, kui Anne südda ka tiskuma hakkas ja wanna Maddis mõistis peagi ärra, kust tuul puhhus; agga ta ütles: „Armas tüttar, ma näen kül, kuidas loud on; agga ma ussun, et se mitte forda ei lähhä. Jakob on sure maantee äärtse kõrtsi, mehhe poeg: mis õnne se meile toob?“ — Jah, nenda räkis isä, agga tütre südda löi jubba teist luggu ja on tüttarlapse südda ferd tiskumas, siis on moistlikud sannad ennamate wette wisatud. Jakob mõistis ja teadis ka, et raswaga tihhased pütakse ja teggi nenda. Ta warrastas esmalt Anne ja pärrast wanna Maddise süddame takka peäle, ja senna polnud tal muud tarwis, kui et mõnneks aiaks lamba nahha hundi selga tombas. Tulli ta Korwile (ja sedda teggi ta nüüd sagedaste), siis olli ni tassane, ni wagga ja lahke, nago polleks ta siit kurjast mailmast olnudke; ta norrutas pead, pöritas filmi, hoidis käsfi ristis ja õhkas ni süggawast, nago eht wariser. Tulli jut kõrtsidest, winast, kaardilõmisest ehk muist pahha asjust, siis teggi Jakob, kui olleks

legi tale kewa wet kaela wiſkanud ; ta ei taht-
 nud ſeſt „uſkmatta mailma laſte pimmeduſſe
 teniſtuſſeſt“ middagi kuulda egga nähha ; ta
 kahhetſes ja öhkaſ allati, et kõrtſimehhe poeg
 olli ja ſeäl paifus pididi ellama, kuſ temma
 ſuggune wagga mees head ei kuulnud egga
 näinud ; ta kitiſ Korwi ello taewaſt ſadik ja
 ütles, et ta ſüdda tedda, nago ahhelattega ſelle
 kulla pole tombada, kuſ kõrtſiſt ja „mailma
 kãrraſt“ kaugel, üht „waifiſt pühha ello“ woiks
 ellada.

„Agga ſe wois wagga mees olla, — ütleb
 monni — keſ wiſt eddeſpididi keige naeſega
 ilma kũſmatta Iſſanda pulma õhto ſõma-
 aiale tõttaſ.“

Nenda näitab kũl ollewad, agga keif ei
 olle kuld, miſ hiilgab, ja Jakob Wõrk hiilgas
 nattuke liakſ. Peti Matsi Peetril õhto, ehk
 hommiko-palwet ja Jakob juhtuſ ſeäl ollema,
 no miſ ſiis rãkida, ta öhkaſ, et rinna luud
 rãggifeſid ja näitaſ keige wãhhemãſt ükſ proh-
 weti lapſ ollewad. Lãkſid Korwi rahwaſ fir-
 riko : Jakob olli ees ; palluſid nad omma Iſſa-
 meie : Jakob palluſ kaſk kord ni kaua ; pannid
 nemmad jutluſt tãhhele : Jakob tahtis igga
 ſanna allaneelda. Keif mailm nãggi Jakobi
 äkfilift waggaduſt : mõnned ütleſid : „Jakob on
 Korwil kãieſ palwemehheſ ſanud,“ ja hirwi-
 taſid ; teiſed tãnnafiſ, et Summal ka kõrtſi-
 poifi filmad lahti teinud, keſ enne
 no olgo peãle ; agga jãlle teiſed wangutaſid
 pead ja ütleſid : „Du wãgga karta, et ſedda

waggadusse munna sadan on munnenu, kust pärrast korpion wälja tulleb ja neid nõälab, kes tedda audunud." No saab nähha.

Jakob olli haffanud, tahtis ka lõppetada ja läks sepärrast ommas waggadusses ifka eddasi. Kitis mõnni, siis õhkas temma, laitis mõnni, siis õhkas ta jälle, agga näggo punnetas; ta püdis keik teha, mis agga ial innimenne woiw, et tedda waggaks peab petama. "Need päwad, mis ma siin ellan — ütles temma — neid woin üksi ellopäiwiks nimmetada; koddoo ellan, nago ladaplatsis ja pean kuulma ja näggema, mis eest ma metsa josesin, kui ma mitte halli ei kardaks." — Tõssi kül, Jakob näggi paljo waewa ommas waggadusses, Jakob piggistas mõnniford hambad kollo ja kannatas; agga se Summal, kedda Jakob nenda tenis, ei olnud mitte taewa ja ma loja, waid Matsi Peetri talls ja seäl sees — Un Salle.

Lüttarlaps, no anna Summal kallist terwist, olli ommast kohhast lenna ja püüdmissse wäärt küllalt: terrase walge näoga, punnased palged, tuwwi silmad, ülleültse tüdruk, nago õun, peälegi raps töinnimenne, lahke, taksane, ei laitust middagi; agga wagga Jakobi häbbiks pean ütlesma: ommeti ei püüdnud temma Anne üksi Anne pärrast, waid paljo ennam Anne kohha ja rahha pärrast, sest Maddis ei olnud ilma koppikuta ja Un olli ta ainus pärria.

III.

Kenda hakkas kui löpma ja süggise kätte jõudma, ilmad läksid willumaks, agga Jakob waggadus pääw päwalt ikka pallawamaks. Matsi Peetril olli ta jubba ammo tuttav mees ja — mis ma sest salgan? — Anne tuurwi filmad watasid hea melega ta peäle. Illust meest tahhab jo igga tüdruk, ja kui mees weel hea ja wagga peäle on, nago Jakob Wörf olli — no sedda parrem. Keif kulla ei räkinnud enam muud, kui et Jakob Matsi Peetri koddowäiks pididi sama. Kui kulla tüdrukud ehk poisid Annega sest asjast räkisid, aias ta mokka otsast kül wasto, nago se tüdrukute wiis on; agga südda tifsus: jah, jah, jah! „Olgo mis on — ütlesid wannemad innimesed — agga kui asjad töeks lähwad, saab An hea mehhe, kellega wagga abbiello woib ellada.“ Seddasamma lotis ja otis An isse ka.

Ehk kül Jakob omma häbbematta wagga, duuse mängi, kui essimenne wariser mängis, siis olli kullas weel innimesi, kes tedda seks pidasid, mis ta olli — pea pettis. „Kui se asji wimaks hästi lähhäb — ütlesid mitto, — siis lähhäb keif hästi. Pange tähhele, Jakobil on lamba nahk selgas, se karriseb ommal aial äkkiste lõhki ja siis on hunt kesket karja.“ Monned uskusid, räkisid ka Matsi Peetril sest asjast; agga mis keif ommeti aitas? Maddis ja An wastasid: „Se on kiuste jut, neil on tahjo ja kaddedus süddames, et Jakob meie

Kõlla pois ei olle," Sellega olli jut otsas ja teised mõtlesid: jooške peäle!

Mis ma jutto ilma asjata wennitan: Jakob lõmmitas ja lippitses Maddise ja Anne ümber, nago uss linno pessa ümber, funni nad hästi kõwwaste wõrkus ollid. Läks siis wimaks isja jure, foggeldas, kõhhetas ja ütles:

"Kuwäärt taat, kas sa wõttaksid mind pattust kõrtsmikko poega ommaks pojaiks ja wäimehheks wasto?"

Maddis, kes sedda ammo olli ootnud, wastas: "Hea laps, meie olleme keif pattused: kui sul õige nõu on, siis Summala nimmel!"

Pärrast läks ta Anne jure ja ütles: "Kallis An, nisuggune pattuse ja ilmalikko innimesse laps, kui minna ollen, polleks kül mitte sinno wärilinne, agga kas wõttaksid mind ommaks abbikasaks ja toeks wasto?"

An löi filmad mahha, punnastas ärra ja ütles rõmo pärrast wärrisfedes ka: "Jah, Summala nimmel!" ja se tulli truust süddamest.

Rüüd panni isja nende käed kokko ja õnistas neid ja se tulli ka truust süddamest. Anne filmad ollid rõmo: pisaraid täis, Jakobil ka; kust temma filmapisarad tullid, sedda minna ei tea; agga süddamest nad ei tulnud.

Kenda olli kaup walmis ja Jakob olleks hea melega kitsa lamba nahha seljast ärrawislanud, agga olli weel warra; sest kihlatud polle mitte laulatud, kihlamine olli Mardi aego ja pulmad piddid Soulus tullemas. Jakob olleks neid kül parrem tänna, kui home sowi,

nud, agga ta suur waggadus sundis tedda fei-
gega rahhul ollema, mis äiataat teggi. Et
Maddisel meeste perrest se lord nappus olli,
wöttis ta Jakobit warfi pärrast kihlamist om-
ma maiasse ja nüüd ei kuulnud kuus näd-
dalat muud kui: „Sinna minno kallis Rael
ja minna sinno tru Jakob! Sinno pärrast ei
teniksin ma mitte 2 lord 7 aastat, nago mo
kaim Mesopotanias, waid 7 lord 7 aastat.“
— Un tännaš Summalat ja Jakobit. Dige
innimenne on hõlbus petta ja nenda olli luggu
Annega. Kes isse polle ahjo tagga olnud, ei
tea teist seält otsida. Tüttar uskus, isä us-
kus ja sedda Jakob tahtis ja laskis omma wag-
gadust sedda ennam läikida, nago klasi tülli
pühkme unniko seest.

Paar nädalat enne pühhi ööldi neid kir-
rikus esimeste forda mahha.

„Tohho hullo! — ütlesid sure maantee
rahwas — kule kuhho se narrilane läinud naist
wõtma. Korwi küllasse! Mis naese ta seält
saab? No se woib üks tuffonui olla!“

„Un Salle? kes on se Un Salle? —
küsisid Lühha ümberkaudsed poisid. — Se hak-
kab wist Lühhal senni palwed piddama, kui
meie Jakobiga kypkit, ninnanipso ja turakast
löme. No noh, karropoialenne, tulle agga
Lühhale, kül meie sust innimesse teme!“ Nenda
hirwitasid poisid.

Teised jälle öhkafid: „Tulle Summal appi,
kas Matti Peetri Maddis melest ärra on, et
omma ainust last Lühha Jakobile mehhele

panneb? Agga nenda on Korwi rahwas : nad ei tulle ennam ommast küllast wälja, kui talwe aego farro pessast, muudo teaksid nemmad ka, mis riistapu Jakob on."

Jälle teised ütlesid: "Olgo mis on; etš igga üks tea isse, mis ta teeb ja sčöb. Jakob saab naese, An mehhe, naabrid pulmi, mis muud weel tarwis? Mees teeb naese nattuke pahhemaks, naene mehhe nattuke parremaks, hea küllalt; mis nad on, sedda on nad muidogi möllemad liaks."

Nenda lobbises mailm. Mönnel olli õigus, mönnel mitte, agga Soulus ollid pulmad. Maddis olli alles perremees ja sepärrast läks feif asfi waggusi eddasi. Wagga peigmees istus laua otsas ja aegutas; winapuddelid ei käinud käest kätte; pulma laulo lorri ei kuulud; joobnud mehhi egga naesi ei nähtud; salm enne söki, salm pärrast söki, sest ei peäs- nud, se olli maia pruuf ja

„pillid, passunad, trummolõjad
on feif pulma leiwasõjad" —

sedda pruufi ei olnud ka mitte. Kas need pulmad ollid? Pulmad jah, agga nenda, nago nad ristirahwa jures peawad ollema. Jakobi suggu selts ollid ka pulmas, agga nemmad nimmetasid nisuggusid pulmi enneste wabhel mattuseks, kus nad ei teadnud, kas piddid nutma wõi naerma.

Kuida ööldud, Jakob istus ja aegutas, nago koer lõides; sest

„õissa pois ja andke wina,
laste kannud kähko kääia!“ —

nenda olleks ta hea melega õiskanud; agga mis teha, olli weel liig warra. Kes õnge wette wiskab, peab otama, kummi kalla tugge, waste otsa hakkab, muido woib weel wee pin, nast taggasi rabbada. Nenda Jakob ka. Ta olli kül naesemees ja wäimees, agga mitte weel Matsi Peetril perremees, ja seeb se peaassi olli. Lemma ei tahtnud mitte naist kohhaga, waid koha naesega, ja sellepärrast teggi ta feik, mis ta teggi.

IV.

Pulmad ollid mödas, jõulud mödas, Jakob naesemees ja Un mehhe naene — kuida läks luggu nüüd? kas waggadus weel hiilgas?

Hiilgas weel ifka, agga rooste lekkid tullid jubba külge. Jakobi lamba nahk hakkas aega möda kärrisema ja hundi karwad wäljapaistma. Kes mitte üsna pimme ei olnud, wõis warfi pärrast pulmi tunda, et Jakobi palla waggadus jahtuma löi. Es malt hakkas ta Jummala sanna kuuldes augutama, pärrast tuffuma, sed, dapärrast ka jubba kambre sängi jäma, kui teised toas luggesid ja laulsid; — feik liig õhka minne ja silma pöritamine kaddus ärra. Un olli jo kää ja Annega ei peäsnud ka maia naljalt käest. Wega möda sündisid sannad suhho, mis enne legi ei kuulnud ja wahhel sekka ka monni hea sutäis wannet, et Korwi rahwal kōrwad kuuldes ugama jäid.

"Kas se Jakob Wört on, kes alles mõnne näddala ni wagga olli, et põllema tahtis minna?"

Temma isse jah! Õlle tulli põlleb kõrgest, agga mitte kaua. Odate weel, ehk same mõnda nähha.

Räddalat kolm pärrast pühhi istus Maddis Salle ühhel lõupäwa õhtul omma laste ja perrega laua äres ning lugges piiblit, esmalt Joan. ram. 3 peatükki ja pärrast Law. Paul. ram. 23 peat., kuhho jure ta ka monne maenitsusse fanna panni; laulsid weel salmi kaks, ja siis läks perre hingama; agga Maddis jäi omma lastega weel laua äre istuma; sest ta filmist olli nähhä, et tal middagi süddame peäl pakitses. Luggemisse aego olli Jakob hästi tuffunud, agga ni pea, kui Maddis pärrast ütles: "Kuulge lapsed," — siis ollid wäimehhe filmad korraga ärgud, keik unni, kui ärrapühhiud ja kõrwad kikkis, nago rebbasel: mis nüüd tulleb.

"Kuulge lapsed, — ütles Maddis — minna ollen wanna ja terwis waene, näete isse, luida allati kõhhiin ja läkkatan. Õllen peäle 80 aastat sedda maia pidanud, mis omma wannemist ollen pärrinud ja 20 aastat piddin, kui üksik lind, sedda teggema. Nüüd ollen ka jubba wässind. Sürri-päwani, kui Summal päiwi jätkab, tahhan weel perremees olla, agga siis ka mitte ennam. Siis on just 35 aastat täis, kui need rangid õnsa isä faelast omma faela wõtsin. Olgo sest mulle kül. Summal

on tännini mind läbbi aitnud ja mo pallehiggi õnnistanud, temmale olgo au ja kitus. Agga ma ollen ka mõnda risti ja willitsust piddand näggema. Paradiis on taewas ja nutto org ma peäl. Kus pusärgi tagga leinades ollen ma siit maiast kirrifo aeda käinud ja igga käif on omma jaggo filmapisfaraid wõtnud. Un on mo ainus laps, mis mul weel järrele jä nud. Ma vägin sest, agga ma ei nurrise mitte. Keif teeb hästi Jummal. Keif, mis Jummal annud, on nüüd teie pärralt; muud pärriat mul ei olle.

„Kui sul neid ennam olleks — mõtles Ja kob — polleksin minna siis omma pead sta pistnud;“ agga ta olli wait ja laskis tati räkida.

„Ollen omma wannemist näinud — ütles Maddis eddasi — ning ka isse tunda sanud, et hõlpsamat põlwe innimeses ei olle, kui siis, kui teeb, mis laulo ramato 137 laul isseärra nis wiimses salmis õppetab. Tööd tehha ja Jummalat palluda, on keige hõlpsam ja õn sam. Walmistage endid: Sürripääw on teie essimenne perrepiddamise pääw. Agga ma ütlen teile ette: kui ilma Jummalatta tahhate hakkata, siis peate ilma temmata ka pea lõppe tama, ei sa ülle ölle kõrre ja keif lähhäb raisko. Nisamma tödde, kui Jummalala iõotussed, on ka temma ähwardussed, ja temma keige ferge mad farristussed on need, mis warsi kätte tullewad; keige rassemad, mis pärrast surma ees seiswad, kus nuhtlus ennam ei lõppe. Pahha ma ei tahha teiest kummagist mõttel-

da, agga hea sanna isä suust, ei te ta mitte pahha.“

Nenda räkis Maddis, ja minna ei leia mitte paljo tühje sanno ta jutto seest, waid mötlen: olleks keif perreissad Maddisse sarnatse, siis lähheks mönni asfi parrem. Ommei omma wäimeest tundis ta wähhem, kui keif teised. Issa jutto pärrast kohkusid möllemad: An kohkus, et ni rutto isä ette pididi astuma, Jakob kohkus, et weel Sürripäini pididi ootma; agga ta kannatas weel, ilma et ennam waggadusse pärrast suurt waewa olleks wöt nud. Sedda nähhes öhkas An, öhkas Maddis ja Jakob — naeris; agga esmalt alles tasfakeste ja isseenneses.

Maddisse terwis läks pääw päwalt waesemaiks ja näddal enne Sürripäwa ei sanud sängist ennam wälja, joud olli otsas. Sürripäwal lastis ta omma perre sängi ette kofko tulla ja ütles: „Armad leiwalapsed, sia male ollete minno perre olnud, tännasest päwast sadil ollete mo wäimehhe ja tütre perre. Minna ollen wanna ja Zummal teab, kas ma ennam üllesse saan. Kuida mind ollete teninud, nenda tenige ta noremaid, ja mis minna teile olin, sawad ta nemmad Zummala abbiga ollema. Kartke Zummalat, tehke õigust, siis lähwad keif asjad hästi.“

Siin watas haige äi wäimehhe peäle ja ütles: „No poeg, siin on so perre. Te nüüd, mis Josua teggi ja rägi, mis temma räkis, siis ma surren rahhoga.“

— „No noh, — ütles Jakob — teada muu-
dogi, — küül same läbbi, — mis ta ees on?
— kus ta peäseb? — teme tubliste tööd, siis
woime ka waewa peäle wahhel röömsad olla;
innimenne posse ei ingel egga ellajas ka mitte.“

Nenda astus Maddis perremehhe aujärje
peält mahha ja Jakob istus temma assemele.
Perrel olli halle meel ja monned wesitasid
filmi, agga Jakob naeris: „Tohho ferged,
mis te' lötsute! Eate esmalt minnoga harju-
nud, siis unnub wannamees omma piibliga
warfi melest; andke agga aega.“

V.

Mis Maddis Jürripäwal olli ütelnud,
läks töeks: ta ei sanud mitte enam sängist
wälja. Hädda läks suremaks, joud kassina-
maks, ello lühhemaks ja surm astus pitka sam-
moga lähemale: Mitto ööd ei sanud suud
egga filma kinni. An nuttis ja walwas, Ja-
kob naeris ja maggas. Egga Maddis tem-
ma isä ei olnud, waid olli tal selgets rissuks.
„Kui wannad mullaunnikud ei surre, kes siis
peab surrema? — Wannad puud sawad ahju
puuks, wannad innimesed surnoluuks.“ —
Se olli Jakobi jut.

Kolm näddalat olli An isä sängi ees is-
tunud ja walwanud, temmale pühha kirja ette
luggenud, temmaga palwed teinud ja laulnud.
Ühbel neljapäwa öhtul teggi ta jälle seddasam-
ma. Isä olli tänna wägga woimato. An
lugges Joan. ram. 17. peatükki ja kui pärrast

luggemist filmad ülestöstitis, olli isä waim —
läinud, käed ristis rinna peäl, näggo kahwa-
tand ja külm; agga lahke rahho hellendas ta
näo peäl, kui järrele jänud päikesse illo, mis
pu ladwades punnab. Maddis olli foio läinud.
An hakkas sure heälega nutma, surrus isä
filma laud kinni ja läks Jakobit ja perre üles-
aiama, kes ammo jubba maggasid.

„Kas töeste jubba surnud? — küsis Ja-
kob ja aegutas. — Mis sa nüüd lougad! egga
ta sinno karjumisse pärrast ennam ellusse ei
touse. Agga sedda ma ep olleks mitte usku-
nud, et se kiddur innimenne ni kaua pididi
wastopannema; agga monne wannal on kassi
hing. — Woi siis nüüd ommeti surnud. Koh,
mis tehha, siis pean ülestikkuma, olgo kül kest
ö aeg, kus keif lomad puhkawad. Olleks
wanna läbbematta loom ka hommikuni woinud
weel ellada; kas tundi kaks enne ehk pärrast,
mis se olleks teinud?“ — Nenda urrises Ja-
kob isseenneses ja aias ridid selga; agga om-
meti ni terraste, kui kallamees, kel kest ösel
käske tuakse: „Touse ülesse, nodad merre äres
finni ja räime täis!“

Et se keif Anne filmawet kümme ford wal-
lusamaks teggi, kui se muidogi olli, sedda woib
igga laps moista. Mis olli waggal Annel ni-
suggusest mehhest eddispidi lotta? „Dns se
Jakob, kes enne ni lahke, ni tassane ja wagga
olli?“ Nenda öhkas ta monda korda. Jah,
ota Anneke, saad weel monda immet nähha.

So Jakob walguſe rie rippub alles teiſe ölla peäl; küllab ta wiſkab tedda pea üſna ärra.

Maddiſe mattuſed ollid, nago joufa perre-iſſal peawad ollema: hulk rahwaſt küllaſt kouſ, pitkad lauad roga täiſ, leiſ „temma önsa wiimſeſ mälleſtuſſeſ.“ Miſ muido paljo Korwil pulma aego ei nähtud, nähti Maddiſe mattuſte peäl: wina puddelid ſeiſid laua peäl leme waagnatte wahhel, nago ſoldatid lada rahwa ſeaſ. Sui aego furno haiſo pärraſt — ütles Jakob — ja Summala wiſja kibbeduſ aiab ka leina kibbeduſt ärra. Mo ſüdda on ni kurtu, et aeg aialt lonkſo kaſ pean wõtma, ſiiſ lähhäb jälle lahhedamaſ.“ Ölli ka neid teiſte ſeaſ, keſ Jakob i ſanno järrele kiitſid ja niſama pari lonkſo wõtſid; miſ perremeſ teeb, peawad ka küllaliſſed teggema.

Agga kuida läſ luggu pärraſt mattuſſid? Moh, Jakob olli perremeſ ja omma woll i käeſ. Ta näitae nüüd ka, et ohjad temma ka ollid. Hommiſo ja öhto palwe kautadi, kui „ilma aſjata aiawidi“ maiaſt ärra; pühhapäine firriko käiminne olli temma meleſt „tühhi jallanou kullutaminne,“ miſ „köhto ei täida;“ taſſane ello ilma wandumiſſeta olli „wangi ello.“ „Hea ſutäiſ wannet jutto ſeaſ — ütles Jakob — on nago peutäiſ ſola lihha peäle, muido on leiſ magge ja läge, nago Korwi tännine ello.“

Ütles An ſilmaweega: „Agga armaſ Jakob, miſ uut wiſi ollid ſa meie maiaeſe tonud?“

Ei õnsal isjal sebda polnud egga polle kuskil muial perres."

Siis kostis Jakob: "Õnsa isja õnsad wisid on õnsade jure läinud. Mis eest ma siis perremees ollen, kui õnsa isja wisid siin al'es wallitsewad? Pea ommad palwe moffad ja ärra tulle mind õppetama!" An jäi wait.

Paar nädalat enne Suiste pühhi hakkati Matsi Peetril fibbedaste kammert ümberehitama: wasto teed tehti uks, ukse kõrwa affen, afna alla laud, tuppä pitted ja lauad, just nago

Ota! — Küssis monni, mis se tähhendab? Siis kostis Jakob: Maia tahhab kōhhendada, minna ei olle harjunud wannas suitso-onnis ellama." An aias filmad pärrane, agga ei moistnud hullo egga tarka. Keige ta küssimiste peäle wastas wagga Jakob: "Pea löuad! mis naestel keif pärrimist on?" — Tubba lubjati ärra, ued ukse, afnad ette ja uus ahhi siise ning keif näitas wälja, nago — kõrtsis. Need mõtted tullid ka Annele, agga ta mõtles: "Jakob on kõrtsi kohtas kaswanud, sepärrast ehhitab meie maia ka kõrtsi modi; tehko peäle, egga näggo maia ei rikku egga rojasta."

Nenda tuli Suiste pühjade rede kätte. Jakob panni hommiko warra hobhose rakkesse ja läks kotto wälja. Naesele keif selletada, sebda temma ei sallinud. Agga kuida pannid Korwi kulla rahwas immeks, kui ta pärrast lounat taggasi tuli: eeswanke otsas ankur, tagga pülijahho kot, kessel puddela korm, kus

"penikest" sees olli, mis illus wälja näitas ja pea kihhama aias; tobid ja plef, moõdud kõl-
tusid wanfre reddeli külges. Illut ei olnud,
se lähhäb sui aial happuks.

So — so! nüüd hakkame arro sama, mis
wariferi mõttes olli.

"Mis nüüd? — küsis An pool nuttes —
kas minno õnsa wannematte maiast peab tõeste
kõrts sama?"

"Ja sinnust kenna kõrtsi naene — wastas
Jakob naerdes — kes topsi täis wallab ja isse
seäl jures maggust aiab, et lust rüpada. Wata,
kes sedda olleks mõttelnud, et Matsi Peetri
nattuke lorro Annest ni terrane kõrtsinaene
pidi sama."

Niuggusid sappi maggo sanno piddi An-
saggedaste alla nelama ja wait ollema.

"Agga nüüd — ütles Jakob jälle — polle
mul aega sinno torrus mekki wadata, waid et
ma pühhiis walmis saan, wõtta jahhud ja pär-
mikruus, mis ma õllefögist kasa tõin, ja te-
neist home hommiko nisuggusid pullid, nago
wimati Lubhal näggid; kül ma isse näitan,
fui sured; need on wägga kennad wina peäle
wõtta."

Tahtko nüüd An ehk tahtmatta ta piddi
teggema, mis Jakob käskis; õnneks ehk õnne-
tusseks olli kassoemma, kes enne kaua saksus
fögi-tüdruf olnud, saia teggemist tale selgeks
õppetanud. Laupääw õhto olli hea küllimitto
täis pullifesi — koppif tüf — laua peäl wal-
mis, mis munna rebbuga peält foldseks tehtud,

wägga kennaste läbbi afna wälja paistfid; agga Unnel olli südda raske ja filmad wet täis.

„Küsfime nüüd, kuidas se kõrtsi luggu keif olli tulnud? Se olli lühhidelt nenda:

„Näddalat kolm nelli pühhi — kel se keif mees seisab? — läks Jakob mu tallitamisse pärrast moisa, ja kui olli terretanud ja kõrwa tagga sügganud, ütles temma: „Aus herra, Korwi küllas on wägga iggaw ello. Waesed innimesed jäwad seal soo ja rabba tagga üfifus küllas üsna totrafs. Kuski ei olle neil kofta, kuhho ka pühhapäiwite ehk muido öhtul, kui aeg annab, kokko lähkäfsid jutto aiama ja meelt lahutama.“

„Mis aiawidet minna neile pean saatma? — küsfis herra. — Kel seal wägga iggaw on, mingo muial ellama; egga minna neile woi feltfiks tulla.“

„Tõssi kül, aus herra, ärge pange pahhaks, — wastas Jakob ja kummardas isse, nago faewowin — agga mis herra arwab, kui ehk fatsufsite senna kõrtsi asjutada; kül ehk aega möda ka kullo ärratasub.“

Herra olli noor inimenne ja ei teadnud, weel järsko, kas kõrts talupoegadele kasso ehk kahjo sadab, mõtles järrele, ütles: „Agga Jakob, mul ei olle seal jo kõrtsi ja kahhe ainsa perre pärrast kõrtsi ehhitada, se ei maksa ka middagi.“

„Wägga tõssi, aus herra — ütles Jakob ja kummardas jälle, — agga herral polle jo ka isseärranis kõrtsi eest otsa just tarwis, kui

herra minno rummalat nou allandusfes kuulda wöttaks ja ammetit esmalt minno kätte ussufs, mul on suur kammer ja ollen ehk selle asjaga nattuke ennam harjunud, kui monni mu Korwi perremees : siis olleks kõrtsi ehitamisega weel aega küllalt."

Herra mötles järrele, küsis : "Jakob, kui sa mitte liga kümnest ei küsi, siis olleme warsti laubal ; paljo sa küsid rubla peält ?"

Jakob kummardas ueste ja ütles : "Herra on kässo andja, minna kässo kuulja, mis minno suggusel küsida on ? Kui härra arm mulle lubbaks süggise omma kullo peäle monni toop öllut, tehha ja monni piisuke saia pullike walmis weretada, mis rahwale olleks wina peäle anda, kui küsitwad — mis ma muud ennam moistan himmustada ?"

"No hea kül, Jakob — ütles herra — jägo nenda, kui sa küsid ja peäle selle lubban ka sulle weel 6 kopp. rubla peält ; sest Korwi rahwas ei jookse ka wist kohhe sinno jure, nago kannad kaera unniko-kallale, ja asfi woibeest otsa raske olla."

"Kallis herra ! — ütles Jakob ja kummardas jälle tossin korda. — Teie arm ja tarkus on suur ! No su ei moista sannadega tänada, mis mo südda tunneb !" — (Jakobi südda urrises : "Oleks woinud ka kümme täis panna ! Mis ma sest kuest koppikust rubla peält saan ?") — "Agga uskuge, aus herra, Korwile kõrtsi asjutada, on waese kõrtsnikule ni samma hea, kui jeä peäle tuld ülesse tehha. Innimesesed

on seäl wägga tuimad ja rummalad; monni sögge polle wina näinudke." "No hea kül Jakob — ütles herra — te sinna neid targaks, seks olled sa jo kõrtsimehhe poeg. Millal tulled esimest forda kauba järrele?"

Jakob kumardas weel hästi kõnwerast ja ütles: "Herra tahtminne sündko; agga ma mötlesin nenda pühhiks olleks parras aeg; mul on ka enne weel monni pissuke walmis taminne, mis ärra tahhan teha."

Waat nenda; nüüd olli kaup tehtud ja Jakob woitud kõrtsimees, ning nüüd moistame kül, mis temmal enne pühhi ni kibbedaste kambri ehhitamist olli. Sellega olli sadan omma munna Korwi küllasse munnenu, ja nüüd otame, mis seält wälja audub.

VI.

Suiste esimesse pühha hommiko olli wägga illus ilmaka; soe ja wagga; kassed lehkafid, tonningad öitsesid, kaggud kukkusid, päskesed laulsid toa harja peäl ja aiateiwas, et lust olli kuulda. Wannemad innimesesed, kes koddo ollid puhkanud, hakkafid kirko pole töttama, nored poisid, kes ösel öitsel olnud ja keshomimifuni magganud, tullid nüüd wainult koio ja läksid Matsi Peetri afna alt möda. Jakob olli rinnuli afna peäl, wasklega piib suus, saia form kõrwas ja sui poiste terwist olli wasto- wötnud, hüdis temma: "Söggedad, kuhho te' josete? Eks pistke ka

jallad meie tuppä, aiame sanna, kaks jutto; tänna polle jo törutto tagga!"

Poisid löid peatama, mötlesid, waatsid ümber, läksid korraks sisse. "Egga üks kord keddagit ei te," — nenda mötlewad keif, kes pahha tööd ettewõtewad.

Kolmatkümmend, Jakob olli tänna lahke, ka mahhe, nago sulla wöi! Ta andis neile jät, pakkus istet, tubbakast pipu, pärrast ka süddame karrastusseks sutäis suhkro napsi ja saia peäle — "no egga tänna kallil hommikul tegi makso hakka wõtma, isfeärranis omma söbrade käest."

Nenda olli hakkatus tehtud.

Poisid pidid esmalt kül warsi ärraminne, ma, agga Jakob aias ni maggust jutto, tund kaddus tunni järrele, karri tulli jubba lounale, poisid ollid alles Matsi Peetril, mönnel ka jubba pea fihhamas ja filmad kirjud.

Pärrast löunat tullid keif jälle taggasi, töid ka paljo teisi kasa, sest "naps ja saiad ollid wägga maggusad."

Kus warresid kous on, senna lendab weel teisi jure. Mitto ei teädnud isfegi, mis neid Matsi Peetritele aias, agga nad läksid ommeti, sest et teised ka läksid ja esimesse pühha öhtul olli Korwi külla norem rahwas jubba keif Matsi Peetril kous, ning Jakob möistis ni mönnusaste nende aega wita, et mitto tunnistasid: "Risuggune mees olleks meil ammo pidand siin ollema, siis olleksime ommast no, rest ellust ka maggu tunnud."

Wannemad innimesed, kui firrikust koio tulles kuulsid ja näggid, mis Matsi Peetrit sündis, kohkusid kül ärra, lugesid ka monned omma poistele Lewiti ramatust peatükifest ette, mis kõrwad ugama aias: agga mis se suurt aitas? poisid wastasid: „Egga meie kurja polle teinud, muud kui wiiskasime furni ja lõime rattast; teised ollid ka seal.“

Jakob olli eht wariser. Senni kui rahwas weel jua ei mõistnud ja wähe wötšid, andis ta ilma hinnata, agga panni wiimse tinga ülesse. „Kül nad pärrast maksawad — ütles temma isseenneses — ma pean neid es malt nattuke harjutama.“

Teisel pühhapäwal olli weel ennam rahwast kous ja mõnni wannem ka jubba noorde seas nende nalja watamas. Gilne furni mäng ja rattalõminne läks jälle eddasi. Wahhel selka wallas Jakob topsid täis ja hüdis: „Poisid, sõbrad, rübake ärra, muido jäwad käd kangeks! Tubbakas ja naps olli ka wannema innimestele pri pärrast, sest Jakob teadis: pekki tüf pettab hirid lõkso — „kül nad pärrast tasuwad.“

Kolmandamal pühhal olli asši weel parrem. Pea keik külla olli Matsi Peetrit kous ja Jakobil tänna paljo teggemist. „Kohmetand Anness“ polnud tal muidogi suurt abbi, se „tukkus kambris piibli kallal.“ — Tük õhtut olli läinud, ennego kärra Matsi Peetri õuest lõppis ja teisel hommikul läksid mitto aegutades ja uimase peaga töösse; agga kus poisid teine

teisega kokko said, seäl kiitsid: Reed ollid röömsad pühhad, nisuggusid polle meil weel olnud!”

Menda läks nüüd luggu eddasi. Moremaid innimesi paljo ennam kirriko ei sanud, neil olli kord üks ja kord teine wabbandus; kord ollid unnustand paslad likko panna, kord olli üks ja teine lige haige, kord ollid liig wäsfind ja orjatud, agga pärrast löunat Matsi Peetrile misina, ollid iggal mehhel jallad al. — Kes pimme ei olnud, wöis peage tunda, et Korwi külla te nüüd mäest alla läks ja se lähhäb ikka hõlpsaste. Igga pühapäwal olli Jakobil wöeraid küllalt ja kegi ei küsfinud ennam ilma rahhata. Rahwal olli maggu suus, mis ennam muido ei antud, sedda ostfid rahha pärrast. Wanna tuttau jodifutte wabbandus, et innimenne tö waewa peäle lasi wina lude kinnitusseks peab wõtma, olli ka jubba Korwi küllas mitme suust kuulda, sest igga pahha asjal peab omma wabbandus ollema, muido ei jä südda rahhule.

Menda hea poolt kurja pole mäest alla minnes tulli Korwil Janipä kätte. Tälle üks päwafe, kus pühha asjade peäle peab möeldama, agga ni paljo pahha ja pattu tehakse. — Mikspärrast petakse Janipäwa? — Sedda peaksid jubba keik lapsed ilma pitka selletusseta teadma. Jani ehk Joannesepääw on ristia Joannesse sündimisse, ja nimme pääw. Jani tulle walgus kess pimmedal ööl, mis hommiko päwa toustes kuhhogi ennam

ei paista, peab meile Joannesse ristmist ja jutlust: "Parrandage meelt, sest taewa riig on liggi tulnud!" meletulletama. Ni pea kui Kristus se tõssine mailma walguš omma prohwteti ammetit hakkas, tunnistas Joannes: "Minna pean wähenema, temma peab kaswama." Agga kuidas petakse meie päiwil Janipäwa? Summal hoidko, sest ei sünni liinas egga maal palju räkida! Mis tehakse ülle, ültse meie aego pühhist ja pühhapäiwist? Eks ennamiſt ikka lihhalikko lusti ja rõmo päiwi, kus waene hing nälgaš seisab ja innimesed ülle pea patto sees rööbelewad. — Agga meie ei tohhi Korwi kulla luggu silmast ärrakautada, muido ütleb jälle: "Sannumetoja ei wõi omma koolmeistri kombid weel mitte jätta, ikka jälle tikkub tal maenitsusse himmo peäle, nago temma monni firrik'sand olleks!"

VII.

Kuida ööldud, Janipä olli Korwil kä. Ammo wallutas Matsi Peetri perremehhe peameesterahwas käisid kül tedda watamas, agga naesterahwas hoidsid emal ja seisid koddos ja augutasid saggedaste nenda mehhi, et monni paar näddalat ennami ei tulnud. Se ei wöinud ommeti nenda jada. Agga kuidas pididi Jakob Wörk neid wörko sama? Wiin, kaardid, furnimäng, ja rattalöminne ei tahtnud mitte awwitada. Agga saiad ja pil? eks need naesterahwale ei olle, nago wihmus önge otsas? — Tõssi kül, agga Korwi naesterah-

wal olli se feik liig järsko, peälegi polnud waesel Jakobil ommas sadana noda tombamisses „kohmetand“ Unnest abbi keddagit, waib pididi feik isfi teggema. Agga pea, pea! tal tulli middagi mele. Mis asfi olli Lühha förtfi esmalt naesterahwaga täitnud, et pärrast torropilli järrel hüppasid ja fargasid, nago konnad wihmase ilmaga ja tantso wahhel kagutasid, nago kannad munna wallus, ja feik tembud ärrateggid — mis asfi olli sedda immet teinud? „Teme fige!“ ütles Jakob ja fargas otse püsti, „se aitab wisfiist!“ Nenda olli ka. Rige tö läks üks, kaks, kolm, tuhat nelja tuht ja tõlm ning Sani-laupäwa öhtul olli illus aerudega fiif kümme sammo toa tagga pleefaedas walmis, wöl märitud, pengid ümberringi, istu mahha, wata peält ehk astu peäle ja lasse käia. Kül Un nurrises ka: „Jakob, pleef aed saab tallatud!“ Jakob kostis: „Pea su, se saab kümne wõrra maksetud! Ollaks sa mitte ni kohmetand ollewad, siis, lähhäks mitto asja hõlpsam, agga mis tehha? sa olled nago kanna takkus!“

Un jäi wait, pühkis filmi ja läks omma tö kallale, sedda pididi temma jo igga pä kuulma.

Ommeti, mis ollaks illus fiif aitnud, kui Jakob mitte mu asja eest polleks murretsenud? Temmal olli jo Lühhal kaks ödde, Eio, Eifut, ja kolm tädditüttart, Kaie, Maie ja Minut, feik esfimesed tantso-kitsed ja laulo-räästid, peälegi kaks onnopoega, Marti, Pärti, teine esfimenne wioli, teine torropillimees.

Mardil olli jubba käsfi kooldund wioli wibbo tömbades, Pärtil silmad puñnis peas torropilli puhhudes. Neist wõis Jakob abbi lota ning kutsus neid keif Janipäwaks omma jure küllalisseks. Sel aastal olli Janipä just laupäwal ning se olli Jakobil õnneks; kaks pühha on ennam, kui üks.

Jani laupäwa õhto olli kääs. Tõrwa ton põlles pleek-aiia tagga wäljal kuse otsas, pleek-aed kubbises innimesfi täis, wiol kiiksus ja torropil ürgas: („Küllilu, küllilu, külliluuuu! säreluuuu, — säreluuuu!“ ja wahhel sekka: „Teine küllilu, teine särelu, — teine wiltfinnas, teine lubbakinnas, — teine sukksäär, teine wanna põid — uuuu!“) *)

Geist otsa wahtisid Korwi tüttarlapsed sedda keif, kui immeasja. Lubha Kaie, Maie ja Rinut läksid fige peäle. Oh sa pärdik, kui illuste nemmad laulsid! „Kasike ja kasike!“ tuli igga sanna järrel, muud mul ennam meles ei olle; agga illus ta olli, muido ei olleks Korwi tüdrukutte suud mitte wet jooksnud. Uega mõda läks üks ja teine ka fige peäle. Oh, oh, kui se süddame kōddisema aias. „Kadri, Kadli, Els, tulge katsuke ka! Egga teie figelaua külge kinni ei jä! Tõnnist Jürrit figutawad — tašsa, tašsa!“ Üks, kaks, kolm — Korwi tüdrukuttel olli fige ammet kääs, nago sealwilja maggo suus. Pil ürgas, kiik kääksus, külla neiud laulsid — mis Korwil ennam tarwis olli?

*) Tunnen mõnda kohta, kus need sannad wägga tulwad on.

Jah, agga pil, illus pil jooksis üska mahha. Kige himmo olli täis — lähme rehhealla! Suur rehheallune olli puhtaks pühhitud, möda seina äärt nored kassed pandud, faks suurt lattert rippusid laudi al — mis siin wigga tantside? Agga kes mõistis Korwil tantside? Jakob omma õe Kaiega olli esimesenne paar, pärrast Maiega, pärrast Rinoga, kunni pea suitsis, forda möda aitasid Bioli-Mart ja Torropilli-Pärt ka sekka. Korwi poisid ei moistnud, agga mis ta ees on, efs katsume! Gest otsa läks hulluste kül, agga sam sammult parremaks ja pärrast nenda, et

„Hiir hüppae, faks kargas,
Wanna farro löi 'rummo.“

Tüdrukud ei tahtnud naljalt platsi tulla. Agga mis eest siis Kaie, Maie ja Rinut seäl oolid? Teine lestasjalg saab teise ikka wimaks põrmandale. Korwi neiud tantsid kül esmalt nago lambad haige jalgega, agga tüdrukuttel on, nago olleks neil paggan jalgus, nad katsumwad ja õppiwad, kunni waltsiwad, nago tulispast põrmandal. Nenda Korwil ka. Jakob, meie endine wagga Jakob, olli mees neid õpetama, ühhe wöttis, teise laskis ja ennego puhte kätte tulli, mõistsid Korwi tüdrukud tantside, ehk kui ka sedda mitte, siis olli neil tantso himmo kä ja sepärrast öerus Jakob käsfi ja kihheses: sedda ma tahtsin!

Nenda hakkas assi eddasi minnema. Tük ööd olli möda (paljuks sedda Janipäwast ööd on) kui lissa lõppis. Korwi külla häbbiks

pean ka tunnistama, et poisid ennamiste keif soja peaga ja lauldes ärraläksid. Ka öppisid nemmad tänna Mardist ja Pärdist middagi näggema ja teggema, mis enne Korwil tund, matta asfi olli. Küllab sate ilma nimmema, matta arro, — ja soe pea ei andnud järrele arwada, kas temp illus ehk inneto, pühha ehk pahha olli, muud kui sai tehtud. Marti Pärti ütlesid: „Kummalad Korwi poisid, sedda tewad keif mailma nored innimesed, egga se pahha ei olle!“ — Jah, tössi kül, sedda tewad — wannematte häbbiks pean ütlemä — sedda tewad paljo weel tänna pääw, et küllade sees tulb ja ölled keffopannewad, ja wannemad, kes sedda kül teawad, piggistawad ommeti filmad finni, nago ei nääks nemmad, mis nad küllalt näwad. „Se on noorte innimeste nalli, ütlewad nemmad, olleme isse ka nored olnud.“ Agga kui mitto filmaweega seggatud töt on sest naljast jubba wälja tulnud ja tulleb weel. Kes ohhakaid küllib, se ohhakaid leikab, ehk kuida kirri ütleb: „Kes lihha peäle külwab, peab lihha peält ärramäddanemist leikama,“ ja nisuggust leikust olli Korwil pärrast küllalt. Marti, Pärti, Kaie, Maie ja Rinut ollid kaks ööd ja kaks päwa Korwil, läksid siis jälle ärra, agga nende tembud ja kumbed jäid mahha ja on pärrast pahha wilja kannud.

VIII.

Sest Janipäwast sadif olli Korwil nago püsti kurrat lahti. Mehhed hakkasid joma,

laarta löma, riidlema ja farwopidbi fiskuma; naesed öppisid meestest ammetit, läksid ta aias witels Matsi Peetrile, mekkisid esmalt, rüpasid pärrast, lakkusid wimaks, nago weised. Poisid läksid häbbemattaks, tüdrukud rettiks, efsinud lapsed tekkisid Korwile, kust neist enne kegi ei teadnud. Laiskus ja holetus ja nende järrele waesus ja nappus tullid uksest ja aknast sisse. Summala sanna ei prugitud ennam, pühha päwa ei petud ennam, firrikus ei läidud ennam, tööd ei tehtud ennam eht tehti joobnud peaga. Pari aasta pärrast hakkasid maggasi, nist leiba toma, jälle pari aasta pärrast tehti jubba parile oksjon. Kuus aastat läksid möda ja kahheksa uut perremeesst ollid jubba wannade aasemele tulnud ja ükski neist, kes lahti sanud, ei pannud sedda ennese egga wina süüks, waid Summala nuhtlusseks, mis wasto innimenne ei wõi parrata. Igga jodil piddas ennast ikka parremaks, kui ta olli, ja se on nende wiis weel igga pääw. Summal wöttö isse parrandada!

Agga kuida wariseri luggu läks? mis temmast sai?

Endisest wariserist sai pärrast esfiminne saduser, kes kellegist ei holineud, jõi ja lakkus, nago eht weis. Wagga Anneke, kel foera ello olli, ei kannud sedda kaua, waid läks jubba teisel aastal isä järrele mulda ja maeti temma kõrwa. Monne ku pärrast wöttis Jakob teise naese, agga mitte ennam Korwi küllast, waid Langi körtsimehhe wöeratütre Kadri, paks

nosso ninnaga tüdruk, nago tuhhatot, agga sel ollid kihwad suus ja silo-orkad selgas. Nüüd olli Jakob õnnega kous. Se kallis naesefe jõi temmaga wõido ja fiskus tedda hammas-tega. Waesus tulli kätte ja Jakob sai wimaks maia peält lahti. Ued perremehhed, kes Korwile tullid, hoidsid Matsi Peetrist emal, ehk neid kül sellepärrast naerdi ja igga sõimonim-mega nimmetadi. Zeine saks, kes kahjo ärra-tundis, hakkas peäle käima ja sel saksal, kelle järrel kõrts olli, läksid ka wimaks filmad lahti ja seitme aasta pärrast kautadi kõrts Korwilt jälle ärra ja se olli suur ön.

Kuida siis praego seält külla loud on? — Eest wõin ka mõnni sanna weel lõppetussaks ütelda. Korwi külla polle kül mitte just, mis ta olli, ennego Jakobi wõrko sattus, wanna happotaignast on weel hulk järrele; ommeti on ta jälle kümmeford teisem, kui ta kõrtsi aego olli. Wanno jodikuid on weel monned järrele, agga need polle ennamist ükski ennam perremehhed ja noremad hakkawad häbbenema. Monne aasta eest tekkis senna ka kolimaia küllasse, agga koolmeister on mulle alles kaunis wõeras, ehk kül temma holekandmissse läbbi tükki 7 Postimehhe lehti ka senna metsa küllasse teed leidwad, mis läbbi Korwlassed ka sedda teada sawad, mis Postimees neist teistele kõnneleb. Agga sedda ei te ma mitte sallaja egga ilma nende teadmatta, kuid külla pärris nimme kirja panna, polle mul mitte lubba

ja sedda polle meil ka tarwis. Sellega on jut otsas.

* * *

Õppetused, mis sest juttust woiksime wõtta, paistwad jubba jutto sees iggalt poolt wälja ja on lühhidelt need :

1. Kus kõrts ja wiin woõras, on Summala fanna tuttau ja armas, nago enne Korwil.
2. Kus wähe eksitajaid, seäl wähe eksiaid.
3. Sadan ei tulle allati sabastega, waid sag gedaste suffis.
4. Ürra fida enne õllut, kui ta täieste seis nud ja selgunud on.
5. Ürra ussu mitte sedda, kes ütleb : „Iss sand, Issand,“ waid sedda, kes temma tahmist teeb.
6. Ütleb kegi : ma ollen so sõbber ! siis tah hab ta middagi ; agga nõua ärratunda : armastab ta sind ennast, ehk sedda, mis sul on ?
7. Paljo innimestel on lamba näggo ja hunti teggo ; agga usk õppetab läbbi nahha näggema.
8. Liig palla päike näitab wihma ja ei paista kawa : liig hiilgaw waggadus näitab sag gedaste, et ta silma näo ning kele otša peäl keik kouõ on.
9. Seä-keldri kattusel woitwad ka lilled kas wada, agga seest on keik külma jeät täis, nenda woib ka Ahab, Herodes, Judas

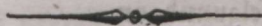
Jakob Wört wagga sanno räkida ja süd,
da on rödwliauf.

10. Kui kerge on ühhe ainsa kelmil mitto
hukka aiada ja kui raske mitmel üht ai-
nust kelmi parrandada. Kust se tulleb?

11. Kust Summala sanna kaub, seäl haffa-
wad keif kurjad kombed, nago sened sön-
niko otsas kaswama.

12. Summala sanna on öige walgus, öige
toit: wötta sedda ärra ehk panne waffa
alla, siis on pimmedus ja surm lahti.

Olgo sest tossinast kül. Leiab lug-
geja isse weel monni terra, no sedda parrem.

II.

Ihnusse waggadus.

Ras ahned ja ihnused innimesed ka
waggad peaksid ollema? — Di jah, miß
mitte? agga igga mees ommal wifil. Summal
suus ja kurrat süddames, firrikus käd risti,
koddoo hambad risti, waeste pärrast filmad
wet täis ja waeste filmawessi igga koppiko
külges ic. — nisuggusi ristitud pagganaid on
ka weel meite keskes, kelle pärrast ükski öige
innimenne küllalt ei jõua süllitada. Mammon
on nende kuld wassikas ja sedda tenides ei tea
nemmad auust egga häbbist. Kus koer fondi
mahha jättab, seäl leidwad nemmad weel mid,

dagi küljest närrida. Tõs sifest Summala kartussest ja liggimesse armastussest teab nende südda ni wähe, kui wesikiwui werretuksu- missest. Ühhest nisuggusest innetumast lomast tahtsin tänna sanna kaks räkida, ja se piddas ennast weel peälegi waggaks innimesseks! Ta jölle loom käis ka palwemaias ja mötles nüüd, se pididi ta musta ronga kabe lumme karwalisseks teggema, ehk kül igga laps teadis, mis Summalat ta tenis; sest Peeltsebul paistis filmist wälja.

Selle ausa mehhe nimmi olli Dibi Mangus. Ta liignimmi ma ei nimmeta, muido tunneksid keik tedda ärra. Omma ammeti po- lest olli ta karjamõisa rentnik ja wilja kaupmees, kes ostis ja müüs. Temmal olli se pruuk, et mõnni ford, se on: mitte enam egga wähem kui igga ford suremaga sissewöttis ja wähemaga wäljaandis, kolmefordse hinna küüsis ja kahhefordse kasso wöttis, agga Sum- mala nimmel ja wagga sannadega. Kitse olli temma, et ial laasto laffumatta ei jätnud ja omma kullo peäl kõhto täis ei sö- nud, agga kui teiste laua äre istus, olli ta allati laualt üllestõustes paar leifikat rassem, ehk kül hakkades ja lõppetades käd risti panni ja filmi pöritas. Teiste kannust jua olli tal allati jänno, agga koddo kitis hallikawet keige parremaks jogiks. Ostis ta wilja, siis tingis ja tungis temma, nago püsti juut igga koppiko jures ja tulletas tuhhat forda müäle mele, et Summala ande jures ni kisse ei pidand ollema.

agga osteti temma käest, siis tuli ofse peäle kuuldes, kuidas ta siinus ja kaebas, kui palju temmal igga wakka jures kahjo pididi ollema ja Summala pühha nimmi olli tal koeral allati hammaste wahhel, nago laewa madrusel tubakas suus.

Mangus olli ka lapse isä, ta wanna paks naene Rööd tõi talle kaks poega ja ühhe tütre ilmale ja allati karjusid wannemad, et Summal neile liga teinud, — „kes nad toidab, kolitab ja kaswatab?“ Rööd kapis ja rapis nisamma, kui Mangus isä. Töösse olli neil sui aial innimesi tarwis, agga kedda nad wötsid? Üksi neid, kel talwe keige surem pudus ja nälg olli ja Manguse käest ollid jahho tö peäle ette wötnud. Temma andis igga waesele, agga mitte muido, kui pididi lubbama sui 40 kopp. eest nädala otsa tööd teha, ehk kül muial paikus 1 rubla ja peäle sedda anti. Nälg aias waesid ettewõtma ja nenda ennast halwa hinna eest Mangusele orjaks müüma. Waeste õnnetus olli temma õn. Wilja hinda piddas ta ni kalliks, kui wähhhe wöis, andis ni sandid

jahho, kui tal woi (gäid waeste jures ei õlnud) ja kui waesed wakka nimmel kolm küllimitto said, siis ollid nad õnnega kous. „Egga waesid ei wöi targaks teha, muido lähwad surelissiks.“ — se olli Manguse janna. „Kui waene waewalt päwast päwa saab, siis on temmal sest küllalt, mis ta parremast teab? Summal on isä rikkad ja waesed lonud ja tahhab ta neid ka rikkaks teha, egga minna sedda ei

fela.“ — Tõ jures maenitsis Mangus inni-
 messi nago õppetaja firrikus, et Summala pär-
 rast truid ja ussinad pibbid ollema: „sest
 taewa taat näeb keif üllekohhut ja nuhtleb sed-
 da.“ Et ta isse allati üllekohhut teggi, ei
 tulnud tal mitte mele, sest ta olli wagga in-
 nimenne ja nisuggused lootwad, et Summal-
 nende teggude peäle wadates teise filma finni
 hoiab; sest waggadusse ja waggadusse wahhel
 on suur wahhe.

Kuida Mangusse lapsed üllekaswafid? —
 Üsna nenda kui wanna fanna ütleb: „kõbba
 ei kuffu kõnnust kaugele.“ Ahnusse polest ollid
 nago wagga wannematte suust kuffunud: teine
 olleks teise filmad wälja kiskunud. Tõga hea
 laps otas, et teised 2 kårwafid ja temma üksi
 warra pärriks. Poid õppisid ni paljo, et
 omma nimme kaunis selgeste kirjutada moist-
 sid. „Mis suurt tarkust neil tarwis — ütles
 wagga Mangus — kui agga rahha moistwad
 forjada.“ Tüttar Leno, pitt mustjas tüdruk,
 kel ahnus mõllemist filmist wälja wahtis, istus
 koddõ emma selja tagga ja poid said aega
 mõda finni-parkja ammetisse, kussa teine pär-
 rast suggulaste sureks rõmuks wiina ärra surri
 ja teine praego alles omma pankonotid lugge-
 des tiiskusses kõhhib ja läkkatab. Leno sai
 ühhe kuiwatand tubbaka kårwa hobbuse par-
 risnikule mehhele ja nenda on loud alles praego.
 Tõlli ja rido on nende wahhel kül allati, agga
 mis sest wagga innimestel wigga on.

Et meie Mangusse waggadussest selgemat

arro saakfime ja selle läbbi ka teisi temma sarnatsed tundma öppikfime, pannen monne tükki temma „päwa-ramatust“ sia ülesse. „Päwa-ramat“ on nisuggune ramat, kusfa mõnned innimesed, kel se pruuk on, fõrd fõrralt mõnned isseärranis tähhelepannemisse wäärt asjad isse omma mällestusfeks ülespannewad, ja sedda teggi wagga Olbi Mangus ka. Sest puud tunnukse temma wiljast ja innimest temma sannadest ja teggudest. Olbi Manguse päwaramoto läbbi wõime kannis hästi temma ning mitme mude temma sarnaste (wahhel sekka ka o m m a) süddamesse wadata, mis mitte kahjo ei te. — Kuulge, mis seäl sees seisis.

Neäripäwal 18

„Mitummal Summalale, jälle uus aasta päwake lääś! Summal on mind sia male aitanud, ehk kül minnewa aasta raske olli. Egga ta omma wagga lapsi mahha ei jätta. Ma tunnen ja tenin jo tedda. Se paggana wiljalinne aeg tahtis kül minnewa aasta wõimo wälja-wõtta. Eggal popsil olli wilja ja hinnad wagga alwad. Mis kasso minno suggune wilja kaupleja ennam pididi sama! Ennesel ollid mul aidad täis ja ükski ei küsfinud osta. Kül olli hirm ja murre kaelas. Eks se polnud raske: — mitte ennam, kui paljast 250 rubla sain mullo intressi peäle panna! Egga lotust ei wõi innimenne mahha jätta. Ehk Summal hallastab eddespididi ja sadab wilja ikkaldust,

et hinnad kalliks lähwad, sest mul waesel on weel 300 setwerti mümata.“

2. Januaril.

„Kui ma omma sure wilja-unnifo peäle watan, lähhäb südda üsna raskeks. Mis saab minnust waesest, kui ma mitte kakski rubla setwerti peält kasso ei sa? — Agga kuida ifka ollen ütelnud: üks wagga ristiinnimenne ei tohhi lotust mahhajätta. Ehk Summal panneb armust teiste orraksed raudjeä alla ja annab kewwade kõlledat külma tuult, mis, noh, siis tulleb jälle koppikut kufrusse. Oh, kui mo waggad palwed kuuldud saaksid, töeste, ma annaksin ka wiis rubla (ehk jubba kolmest küllalt olleks) waeste laekasse! Summal teab et ma kaõde ei olle.“

3. Januaril.

„Parrem on, et ma eile lubbatud wiis rubla ommast päwa-ramatust jälle ärrakustutan. Innimenne ei pea mitte ni kergemeelne töötama ollema, peälegi kirja läbbi. Olgo kül üks päiniis isseennese wasto; agga mis kirjas, on kirjas, ja wilja ifkaldus alles teadmatta. On Summal minno poolt, noh, egga ma siis temma wasto ei olle, agga mis ma sest kirja hakkann pannema.“

15. Januaril.

„Mis wõib üks wagga isä omma pahha lastele parrata! Mo poeg, Adi olli wiis mees,

wagga ja mõistis rahha forjama, agga nüüd on ta winaga raiskus! Peaks Summal ta ärra forristama, ennego rahha ärraraiskab; temma olleks paigal ja jäeks midbadi jaggada. No ehk surreb!

18. Januaril.

„Ünnetus ünnetusse peäle! Minnewa õse on faks pörsast jälle ärrakärwanud! Ummuks se olli, kui kul mo nore kanna ärra wiis! Se on wist mõnne pahha naabre kurri film, ehk küll w a g g a ristinnimenne teiste kuuldes nenda ei tohhi räkida, agga mis liig, on liig!“

2. Webruaril.

Dh Summal, mis ma ei pea waeseks jäma? 150 wacka kartohwliid keldris, mis few, wade, kui teistel ennam ei olle, turrule tahtsin wia, — säh, nüüd tulleb Rööb nuttes ja üt-
leb, et külm minnewa õse liggi wacka wäärt peält ärrawötnud!

5. Webruaril.

No noh, ehk mo lotus lähhäb töeks! Sub-
ba mõnni hea päwake puhhub tulli kibbedat külma tuult, kinkude peäl orras paljas, loikude sees raudjeä al: kui nenda eddasi lähhäb, siis on ikka weel lotust, et Summal wilja lasseb ikkaldada ja minno kasso foio tulla. Külla-
mehhed watawad kül kurwa näoga omma põldude peäle, agga mis minno südda peab üttelema, kui omma 300 fertwertti peäle watan?

Nende kahjo on tühhi asfi ja hulgani kerge kanda, agga mis minna waene üfsi tahhan tehha, kui wilja hinnad ei tõuse? Kus mo intressid, kus mo kasso? Waesel on hõlbus waene olla, temma parremat ei tunne, agga Summal hoidko mind, kui mul ennam intressi peale põlleks wia.

15. Webruaril.

Witummal! nüüd ma tunnen, et wagga dus ja palwe aitab. Ikka alles kõlle külm ja raudjeä. Summal kinnitab mo kohkund meest. Egga ta üllekohtune ei olle. Parrem sago pattune hul' nattu' kahjo ja üfs kasso, kes tedda igga pä mele tulletab, kui et üfs wagga innime peaks üfsi kahjo sama, ja teised naer ma: „Olbi Mangus on ka kord möda pükfi sanud!“

10. Martsil.

Subba wilja hinnad lähwad korda ja tõusewad pääw päwalt kõrgemale. Waeste kiskendame aiab kõrwad ugama, agga egga minna nende Summal ey olle. Tahtwad jölledad wanna hinnaga waffa sada, kuhho selle mõttega lähhäte? Kus mo kasso ja intressid jäwad? Kotti raiped pean muidogi talwe otsa ilma hinnata söötma.

15. Martsil.

Summal anna mo pattud andeks, kui mul neid peaks ollema: agga ma annaks ühhe wae,

sele wafka korrage, kui teised mind peaksid rahho jätma. Summal teab, et mul wagga südda rindus on, agga je lord, kus willi ni kallis on, pean waesed koerdega büest wälja aiama, muido söwad mind paljaks. Tohho sögge, üffi minnewa näddala on 7 kannikast leiba wälja antud! Kes mailma sojaks küttab. Las' nad ka nenda Summalat palluda, nago minna sedda teen, agga mitte möttelda: "Dibi-Mangus on wagga mees, temma ukse tagga wuime allati ulluda." Kui ma igga näddalas 7 kannikast leiba tahhaksid ärrajaggada, siis peaksiu isfi ka pea kerjama. Kus mo kasso ja intressid jäwad? Agga se on nende waeste wiis: midda ennam üks wagga innimenne neile annab, sedda ennam nad peäle aiawad, nago peaks temma kallil aial neid Summala assemel ilma hinnata toitma. Üks waene innime on nago sögge, egga temma mu peäle ei möista möttelda, kui omma tühja köhho peäle.

2. Aprilil.

Gile olleksin omma ruffid jubba müa wöinud ja öige hea kassoga, agga mötlen ifka weel seitsme nälja aasta peäle, kenneft pibel rägib: kui ommeti meie aego weel nisuggust asja juhtuks! siis saaksin ma waene innimenne ka weel järje peäle, sest eh' mul kül omma tuhhandekessed jubba korjatud on: W— möisa rentnikko wasto ollen alles üsna waene mees ja — se on peälege uskmatta innimenne ja pillab omma warra waestele. Agga sedda ma

tunnen kül ärra, kui nisuggust õnnelikko nälja aega ei tulle, siis ma tedda ennam tagga ei sa. Agga kes teab, mis Jummal nõus on, kui tedda jõuan palluda.

25. Aprillil.

Säh, seäl ta nüüd on! Wõtta pörsas, kui pörsas pakkutakse. Ülekfin ma uimane loom omma ruffid ärraannud! Mõnne nädala eest ollid alles keif wäljad ni illuste külmetand ja kõlle tuul puhhus ülle, et raudjeä ja must ma süddant rõmustas, ja nä nüüd! Soe wihm ja sojad ilmad, wilja hinnad allanewad nago wessi liwa peäl. Just ni pididi se tullesma, kui minno lotus nattuke kaswis. Ma kiskufin ommad karwad peast ärra, kui ma neid jubba minnewal aastal ep olleks ärrakiskunud, kus hinnad ta ni hullus meles alwad ollid, et inime mitte leitwa wet ei teninud! Agga wait, egga wihha wagga ristinnimessele ei kõlba, peälege wõib taewa taat weel keif hästi tehha, kui järsko õ-külma ja kõlledat põhja tuult an-nab. Egga se temma tahtminne ei wõi olla, et ni mitto wagga wilja-kauplejat kahjo peawad sama.

13. Mail.

Sisja pois! nüüd öiskan minna. Jubba nädala päwad puhhub kõlle ja külma hommiko tuul ja ruffi orras, mis esmalt ni edew hal-jendama olli, hakkab hästi kängo jäma ja minno pea tõusma. Jummal kuleb palwed.

Se armas tuleke, mis teiste orrased lammatab, puhhub minno kuffurt suremaks. Kui rõmus ollen minna, kui Mai kuus weel ruffi:wäljal musta maad näen!

Juni kuus.

Oh lusti, oh rõmo, minno palwed on kuuldud! Es malt kõlle külme, pärrast pöud, ruffis kängus, suiwilja wäljad tuiskawad, wilja hinnad tõuswad lendus kõrge maks. Mis pean nüüd teggema, kas müma ehk weel hoidma? Jubba saaksin sertiwertipeält liggi pole kasso, agga ehk tõuswad weel. Eks wõttan Summalala sanna kätte, egga se wallela; peälege ollen eile kirrikus keikide nähhes need lubbatud 5 rubla waeste laekasse pannud. Is sand lubbab jo klasi täit wet tasuda, mis siis wiest rublast räkida, kelle eest mitto tuhhat klasi täit saaks. Kuida ööldud, wõttan laulo ramato lahti: tulleb paris nummer parrema pöidla alla, siis ma müün, tulleb parita nummer, siis hoian weel ja otan hinna tõusmist.

Ennäh immet, nummer 7! Ei ma mü weel! Summalal on armo nou*) minnoga, wilja hinnad tõuswad weel.

*) Oh sa häbbematta innime, kelle filmad rahha ahnus ni pimmedaks teinud! Muidogi on armo nou Summalal allati sinnoga, agga mitte nenda, kui sinna tahhad: teiste õnnetusjeks sinno kuffurt täites. —

3. Julil.

Ikka takka parremaks! Sain mõnne päwa eest ühhe rummala kätte, kes mulle weel 250 fertwertit müüs ja häddaga wanna hinna eest andis, et rahha tarwis olli. Kasso ja intressid on nüüd minno. Nüüd on mul 550 fertwertit, mis ni paljo sisse towad, kui alwal aial 1100 setwertit. Annab Summal kallist aega, siis leiab wagga innime ka leiba.

Jakobi päwal.

Dh ma jölle innime! miks ma ei münud omma wilja, nüüd olleks rahha taskus olnud? Hinnad on jubba ülle rubla fertwertit peält allamaks läinud. Wata mis sest tulleb kui innime kirja järrele hakkab ellama. Miks ma uskusin nummer 7? Kui raskestest katsub Summal ühhe wagga innimesse usko!

1. Augustil.

Minna ollen walmis! Summal teeb mulle liga! Kes tont olleks sedda uskunud, et tänawused pool förwend ruffi pead ni rohkestest pidid wälja andma? Ta wõiks weel awwitada, kui ni rohkestest wihma annaks, et keif kuhhelas ja hakkis ärramäddaneks ja küllipöllud soppa auguks saaks; agga sedda ta ei te, waid on mind ärraunnustanud! Kui luggu nenda eddasi lähhäb ja rahwas süggise weel illust orrast nääb, siis ei maksja ruffi wak mitte rubla ennam. Minna waene ollen

ommast ilma! Wõtko tühhi waggadust, kui muud ei te, kui kahjo. Nüüd pean ruffiste peäle hästi palju rahha laenama ja siis korraga pankrotti jäma, muido ma kasso ennam ei sa. — — —

Sedda ta kurri innimenne teggi ka, ja mitto jäid ommast ilma. Agga Mangus polle weel furnud egga Zummal ka mitte. Ma kardan et teine teisega weel kofko juhtuwad, ennego Mangus filmad finni panneb. — On meite seast mõnnel ka nisuggune tek filmade ette kaswanud, se pallugo filma saltwi seält, kus sedda üksi sada on. Ahnus on isstienne sest jubba inneto küllalt, mis sellega weel Zum-mala pühha nimme rojastada. Waggadust kurjusse kattedeks prufida, on nisamma meletu kui — mis nimmi ma pean tale andma? — kui kunninga kuba sea peäle lautama. Hoidko meid Zummal Olbi Mangusse suggulasseid ollemast ehk sekä samast!

III.

Wast = Koppikud ja Kuld- tuffatid.

Anna Tru jäi warra lesseks, olli iggapiddi auwäärt emma ja kaswatas ka omma lapsi nenda. Ta mees olli treial olnud, agga surri

ommeti ärra. Kaks last tal olli, poeg Jürri ja tüttar Kröta; Karel pididi wäetenistusse minnema ja Kröta liinäs lapsenhoidja ammetisse heitma. Mõllemad mõistfid wisipärrast luggeda ja kirjutada, mis emma õppida laskis, ja ei ütelnud mitte: „mis ta sellega teeb?“ nago mitto weel ütlewad. Saksamaal on sellepolest ka waesed lessed emmad targemad, kui meie maal rikkad perre-issad. Mis need kolm hinge nüüd ühhe teisele kirjutanud, sedda tahtsin teile järgemõda luggeda anda ja seält allustada, kus Kröta esimest kirjja emmale kirjutab.

Lütre esimesenne kirri emmale.

Minno armas emma! Minna ollen terwissega liina sanud ja se proua, sedda praego tenin, wöttis mind lahkeste wasto. Temmal olli isseärranis hea meel, et sel päwal ka tullin, mil ollin lubbanud.

Tännini ei teadnud meie kegi, kust Meieri proua selle mõtte peale olli tulnud just mind lapsenhoidjaks wötta? Nüüd on ta mulle sedda isse rākinud. Kas tead ka emma, minno proua on meie õppetaja lihane ödde?

Ta rākis kui ta minnewa kewwade meie õppetaja sures wõerusfel kāinud, siis on ta sedda teada sanud. Meieri proual ollid sel korral lapsed kāsas, agga mitte lapsenhoidjat.

Õppetaja laskis mind kutsuda ja kās kis lastega nattufe wälja kāima miina ja holega nende järrele wadata. Minna teggin sedda,

mis kästi ja lääfin lastega wälja. Ma wisin möllemad lapsed möda jõe kallast asa peale, kus paljo lillesid kaswasid. Poislaps tikkus wäggise wee sisse, sepärrast wisin minna neid jõe ärest kaugemale wõssa wahhele, kus öiete illusad fullerkuupud ja Janililled kaswasid. Se olli liinna lastel melepärrast, nad hüppasid nago lamba talled. „Eks polle tössi, lapsed — ütlesin minna — Jummal wöib illusamad lilled tehha, kui keik liinna maalmeistrid kokko?“ Lapsed tundsin ka ärra, et mul õigus olli ja kiitsid järrele. „No sellepärrast — ütlesin minna jälle — armastage ka sedda armast Jummalat, kes teie wasto hopis heldem on, kui papp ja mamma, ehk need teid kül ka süddamest armastawad.“ — Minno hing ei teadnud, et proua olli õppetajaga järrele tulnud ja minno sanno põsa tagga kuulnud. Se olli wägga ta mele pärrast. Ta kitis mind jubba siis ja minno filmad ollid häbbi täis, et ma saksa lastega nago mõnni koolmeister ollin rääkinud. Õppetaja kitis sind wägga, et sa meid holega ollid kaswatanud ja et meie Sürriga kolis illuste ollime õppinud. Mul olli nenda häbbi sedda kuulda, et ma ollesin metsa jooksnud. Kui nüüd tännawo proua laste tüdruk ärraläks, olli ta warfi omma wennale, meie õppetajale kirjutanud ja minno järrele kulanud. Sealt se tulnud, et minna nüüd liinast ollen. Nenda rääkis proua ja ütles weel lahkeste: „Minna lodan, et Jummal meid on kokko saatnud ja kous hoiab.“

Selle peale wiis ta mind laste tuppä; oh kui illus ja walge se on, rohhelised kardinad aknade ees! Lapsed tundsid mind warsi ärra ja piisuke Prits küsis: „Kröta, mis onno Sultan teeb, kes meiga asa peal jooksis ja kiwid, mis jökke wiskati, wee seest wälja töi?“ Piisuke Mili küsis, ehk kül ennam kuskil lilled ei kaswa: „Kröta, kas töid mulle seält metsast ka lilled kasa, kus meie käisime?“ Minna wastasin laste küsimised sellega, et ma neile mõned õunad andsin, misga nad jälle möda tubba kargasid ja mõllemad kuusasid: „Mamma wata, minnul illusam!“ ja teine jälle: „Mamma wata, minnul illusam!“ ning wahhel jälle küsisid: „Kröta, kust sa said? kes andis? kas fenna weel jäi?“

Proua naeratas ja ütles: „No wata, Kröta, sõbrus on lahti. Dlle nende kahhe lapse wasto ifka nenda lahke ja wata nende järrele, se on minno jures so peaamet.“

„Sedda tahhan ma hea melega tehha — ütlesin minna; need on jo head lapsed, sedda ma jubba tunnen.“

„Hea kül — ütles proua — siis tahhan minna sinno wasto ka hea emma olla, et sul middagit ei pea puduma.“

Need wiimsed sannad rõmustasid mind wägga. Agga nenda hea, kui sinna, mo kalis emma, ei wõi ükski innimenne ma peal olla. Oh, kui ma sinno maenitsuste ja silma; piisaratte peale mõtlen, kui ma Jummalaga jätsin, siis ma hakkän jälle nutma. Armas

emma, ma ei unnušta ial sinno sanno järra, nad on mo süddameesse kirjutud! Ni paljo kui Summal aitab, tahhan ma ifka kurja eest enast hoida ja head tagga nõuda, omma leiwanannemaid truiste tenida ja holega laste järrele wadata. Pallu minno eest ka Summalat, armas emma, et ma ifka wõiksin olla

Sinno

armastaja ja sannakulelik tüttar
Kõrta Tru.

Tütre teine kirri emmale.

Kallis emma! Näddala eest kirjutasin sulle, jubba kirjutan tänna jälle. Sulle kirjutada on mulle ni armas, nago istuksin ma sinno jures ja rägiksin sinnoga. Prits ja Mili magawad mollemad, sest on mul nattuke aega sulle kirjutada.

Minno proua on wägga hea innimenne ja kardab Summalat. Keif, mis ta mind käsib, teen ma rõmoga, sest ta ütleb ifka: „armas laps, te sedda ehk sedda.“ Mis ma weel ei mõista, sedda õppetab ta mind lahkeste. Parremat prouat ei mõista minna ennam sowida. Ka need kaks last, kelle karjane ma olen, piddawad mind armsaks. Se rõmustab mind süddamest ja on ka proua melepärrest. Saggedaste peab proua ka podis ollema järrele watama, sest herra on tihti reisi peal.

Agga sedda podi peaksid sa näggema, emma, kül sul siis suud filmad pärrani lahti jääks! Lumme walged ja keif muud karwa

riet on siin ni paljo, et filmad kirjuks jäwad wabates, ja keik ni penike kui ubdo, et ma ei moistnud arwata, kelle näppud ni penikest lõnga wõiwad kedrada? „Sedda tewad ma sfinad“ — ütles proua. — „Reist kedrajattest polle ma kül tännini weel mitte kuulnud, — wastasin ma; — agga sedda on nähha, et wägga targad innimesesed peawad ollema.“ — Proua hakkas sure heälega naerma, ja selletas mulle pärrast, et masfinad mitte innimesesed egga kedrajad naesterahwas ei olle. Pärrast näitas ta mulle wäljaõmbeldud rättikuid, mis hirmus penike naesterahwa näppotö olli. Oh, kui minna ka sedda mõistaksin! agga minno suggune ei wõi selle peale möttelda. Neil naes-terahwal wõiwad sõrmed nago nöela otsad olla.

Minno leitawannemattel on siin wägga suur ja illus maia, hopis illusam kui meie mõisa, mis minna enne keige illusamaks maiaks piddasin, kus ingled sees wõiksid ellada. Üllewel teise korra peal ellab üks mõisnikko leff proua üri peal. Warsi pärrast sedda, kui minna fia tullin, ütles selle proua toa-neitsit wõi mamsel, mis ta on, mulle: „Kule sinna! endine lapsenhoidja tõi minno prouale igga õhto hallikast jogiwet walmis ja sai koppik hõbbemat korra peält. Kas sinna tahhad ka sedda tehha? Meie toa ja kõgi-tüdrukul polle aega, ja minno kohta ei passi mitte weekrusiga möda ulitsat kääia, mis siis kaupmehhe sellid ütlesid! Ütle, kas tahhad? — „Miks mitte — ütlesin minna — kui mo omma proua sedda lubbab.

Agga kes tühhi siis ühhe krusi täie wee eest makso hakkab wõtma? Sedda teen ma ilma hinnata.“ Minno proua, kes sedda kulis, ütles: „Wõtta agga peale. Selle proual on koppik päwas tühhi asfi anda, agga sinnul 3 rubl. 65 kop. aastas suur asfi sada.“

Minna wõtfin warfi krusi ja käisin esimesse korra ärra, ja nenda igga pääw. Täna õhto olli nädal täis, ja neitsit tõi mulle 7 haljast koppikut, mis hülgawad nago kuld ja et nad ausaste tenitud on, pean ma neid armsaks, sest wast on waese kuld. Need 7 koppikut sadan ma nüüd sulle, armas emma, et middagi selle eest wõid osta. Nenda tahhan ma iggas kuus teha. Worimees, kes teilt möda lähhäb, lubbab rahha ja kirja ilma hinnata kasa wõtta.

— Sa kõngutad wist pead mo waese kingitusse pärrast, agga kust ma enam wõttan? Oll sellega rahhul, armas emma, mis ma lapselikust süddamest sadan; kui mul enam on, siis ma enam sadan.

Ja nüüd mo kallis emma, head ööd! Ma pean maggama heitma, et home warra jälle ärk ja wirt woin olla. Paljo tuhhat terwist sadab sulle so armastaja tüttar

Krõta Tru.

Emma esimesenne kirri tütrele.

Minno armas tüttar! Agga ütles Jummalala pärrast, õnneto laps mis tempo olled sinna teinud! Kui ma sinno kirja lahti teggin, kullkusid sealt 7 haljast kuldpenningit wälja, kes mulle

otsekui filma sisse hirwitafid: „Ennäh, meie olleme so tüttart ommeti wargussele petnud! Mis on nüüd keif sinno maenitsused ja palwed aitnud?“ Ma ehmatafin nenda ärra, et keif mo ihho wärrises! Suur Summal — öhkafin minna — kas mo waene Kröta peaks sedda rahha warrastand ollema! Kas ta peaks ni jams ollema, et üllekohtusel kombel omma emma foormat püab fergitada!

Ma luggesin so firja. Sinna firjutad wast foppikatest ja nimmetad neid waeseks kingitusseks. Se teggi mind foggoni seggaseks. Wast ei wöinud ennast ommeti tee peal mitte fullaks muta. Pärrast mötlesin: mönni on nalja pärrast walget waske punnase assemele pannud, mis mind esmalt pididi rõmustama ja pärrast pahhandama. Ma jooksin möisa opmanni jure, kes nisuggust asja wägga hästi tunneb ja armastab. Ta panni omma sure prilli ninna peale, watas, muigutas mofki, ütles: „Paggana luggu, kuld, selge kuld! ja iggaüks omma 10 rubl. 30 fopp. wäärt. Si, fulla Anna, se polle kellegi nalli! Minna töeste sähhärdust nalja ei teeks, ja ma ussun, kannelgil polle sedda lusti 72 rubl. 10 fopp. h. mahhawiskada.“

Rüüd andsin ma temmale sinno firja luggeda. Ta lugges, aias mofkad jälle torrusse ja ütles: „Seal on wist foggematta üks ekfitus sündinud. Proua on wist wasse assemel fulda annud, mis kül naesterahwa seas wöib sündida, kes ial rahhaga ei möista ümberkäia;

neitsit polle ka tähhelepannud ehk mitte tunnud, ja nendasamma sinno tüttar ka. Polle teist nõu, kui taggasi sata."

Senni kui se rahha minno kattukse al olli, ei sanud ma pea filma kinni, waid kartsin allati, et wargad tulleswad ja risuwad. Ma kartsin, et nad kulla haiso, nago rongad raipe haiso tundwad. Reed kurjad kuldpenningid ei tonud muud, kui hirmo ja murret minno ullo alla. Nüüd on mo südda jälle kerge, et ma neist lahti ollen. Worimees toob need sulle jälle taggasi. Minne nüüd filmapilk üllesse ja anna need proua kätte. Minna ei wõi enne omma pead mitte rahhoga mahhapanna, kui ma tean, et nad jälle selle kä on, kes neid ommaks wõib nimmetada. Kirjuta mulle warsi, kas keif nenda sündinud. Agga kule laps, ärra jätta omma emma hirmo sisse!

So wend Jürri on mulle ka kirja saatnud. Ta on terwe ning ta käsfi käib hästi. Oh Summal, kui liisf ta peale langes ning ta ärra pididi minnema, tahtsin ma filmad peast wälja nutta! Agga Summal teeb keif hästi. Et Jürri nüüd ni römüs ja rahhul omma elloga on, se teeb ka minno süddant röömsaks, ehk ma kül arwan, et fohtomehhed mõnda konkso teggid, et omma suggulafi paelast peästa. Ma hakkän ka ärratundma; soldatipölli on aupölli ja kes sedda pölgab, polle middagi wäärt. Agga üks asfi kurwastab mind siiski. Keif teised sawad aeg aialt kotto nattuke rahha järrele, et wöiwad üht ja teist

osta, agga mul polle Sürrile koppikut järrele fata! Se kippitab mo süddame peal, agga mis tehha? Jah, kui need fuldpenningid minno olleksid olnud, siis olleks teine luggu! Agga keif tühhi mötte taggane ja minne omma teed! Eks olleks tössi, armas laps, meie keif kolm tahhaksime parrem nälga surra, kui üht ainust furjal kombel forjatud koppikut enneste käes piddada? Üllekohhus ei seisa rikka egga waese kottis. Rikkast risub ta paljaks ja sadab santi hukkatusse sisse. Digus kestab keige kauem.

Jä nüüd Zummalaga, mo armas laps, ja kirjuta warsti, kuidas luggu fuldrabhaga jänud, et rahho leiaks so armastaja emma

Anna Tru.

Zütre kolmas firri emmale.

Armas, kallis emma! Sinno firja hakkarus on mind wägga ehmatand! Ma piddin wäggise nutma, et sa üht filmapilko wöisid farta, minna olleksin sedda rahha wöinud warrastada Zummal hoidko mind selle eest; enne lassaksin ma omma sörmes otsast ärra raiuda, kui et ma neid wargusse peale prugifsin!

Ma jooksin ni rutto, kui ma jõudsin, treppist üllesse proua jure, pannin fuldpenningid laua peale ja ütlesin: "Teie ollete wist kogematta mulle wässe assemel fulda annud, wõtke neid jälle taggasi!" Proua kõngutas pead, watas neid üks awalt läbbi ja panni nisamma immeks, kui sinnage.

Ma andsin temmale ka sinno kirja luggeda. Sa lugges ja ütles: „Se on üks foggoni weider tüf! Agga minnust ei olle se ekfitus mitte tulnud. Paljaks naljaks ei wõi ma sedda asja ka mitte piddada. Ma arwan, mönni tundmatta hea innimenne — nende suggu polle aitummal weel mailmast kaddunud — on kuldtüffid so kirja sisse pistnud, et nenda so emma waesust wähhendada.“

Silmaweega ütlesin minna: „Aus proua! Se tundmatta käsfi ei wöinud muud olla, kui teie käsfi. Teie ollite wist nenda helde ja tahtsite minno waese emma peale hallastada. Urge pange siis ka mo süddamelikko tänno mitte pahhaks!“

„Armas laps, — ütles proua — minna ei olle töeste sedda rahha mitte annud. Reige mo rahha seas ei olle mitte ühte ainust ni uut kuldtüffi. Wötta agga neid jälle taggasi.“

„Agga mis ma nendega pean teggema? — küsifin minna. Kellele pean neid pakkuma? Minno ommad nemmad jo ei olle. Andke teie mulle ommeti head nõu, mis ma pean teggema?“

„Sada jälle emma kätte taggasi — ütles proua. — Temma wöib neid julgeste proukida. Koggematta polle neid legi kautanud. Sa peaks mönni neid tagga pärrima ja so emma neid wälja annud ollema, siis tahhan minna keif ommast käest tassuda.“

Selle peale tullid kaks preilit tuppa. Ei minna tea, kes nad ollid. Rided ollid neil nago hebbemed selgas. Minno tallo mod: rided ollid

neil üsna uus asfi. Ma pidbin nüüd, nago kerripu ennast nende ees ümberkerutama, et mind igga nelja külje pealt wõisid wadata. Nad wahtisid ja fihherdasid. Pärast ütles teine: "Sinna olled tõeste kenna laps." Se teggi mo meelt pahhaseks. "Egga ma ennam laps ei olle — ütlesin minna — olin jubba aasta eest lugemas!" Nemmad naersid, ütlesid: "Liinäs nimmetakse täiskaswand innimesfi ka lapses ja mitto kord ütleb ka mees omma naesele: "mo laps." Minna sedda ei usknud. Nüüd küsisid, mis mo nimmi on? Minna ütlesin: "Kröta." — "Wui, se ei olle illus nimmi — ütlesid nemmad — sinna pead ennast, kui liinna tüdruk, Margareta nimmetama; se on saksa modi." — "Minge metsa — kostsin minna; — se nimmi wennib jo pitkaks, nago wihm ehk södi-us. Meie küllas ei olle kellegi tütrekul sähhärdust nimme, egga wist kellegil mailmas." Nüüd hirwitasid weel ennam ja padrasid prouaga nisuggust keelt, mis minna enne polle kuulnud (ööldi Prantsusse keel ollewad) ja pärast ütles teine: "Oled öige rummal tallo tofs alles, kel koddune suitso hais alles jures on; liinäs pead ka nattuke penemaks minnema." Se pahhandas mind kül, agga ma jain wait.

Nüüd wõtsin ma rahha ja tahtsin uksest wälja miina. Seal läksid preilide filmad pärrina. "Kas se keif sinno rahha on?" küsisid nemmad. Proua selletas neile sedda asja ärra. "Imme kül — ütlesid nemmad,

finna olled nenda rahha, nago pimme fanna terra leidnud; agga nüüd pead warfi ommale ued, illusad rided ostma, et sa nago saks wäljanäitad." — "Ride hilbud ei te keddagit saksaks — kostsin minna — ja se ämbrikko, wört, mis liinna tüdrukud kandwad, ei seisa kawa, waid lagguneb näppo wahhel ärra; minna sedda ennese ümber ei panne." Nennad naersid weel ennam.

"Se on öige, armas Kröta — ütles proua — jae omma kombe sisse. Rie ei rikku innimest, kes sedda mitte lihaki lohaki selga ei panne. Tüttarlaps wöib ka tallo modi puhaste ja kennaste rides olla; mis senna sidi, sammetit ehk saksu modi tarwis on? Seeb se ennamist tallo tüdrukutte surem wigga on, kes liinna tullewad. Seddamaid peawad ued sülled ümber ollema. Kleid selga, kühbar pähhä, nahk kindad kätte, päwawarri ehk loor filmade ette, et tömmo näggo walgeks ei plegi. Iggas maias on neil tö raske ja palk kassin; ma tössidus kaub, liinna eddewus kaswab, jookswad ühhe perremehhe eest teise ette, funni pärrast waesed lomad issegi ennam ei tea, kuidas seks sanud, mis nad nüüd mitto on. Sepärrast Kröta, jae omma tössise kombe sisse ja pea sest kinni: iggal linnul ommad sülled; rie ei rikku innimest egga te parremaks. Prugi omma kulda parrema asja peale."

Nenda räkis proua. Minna ei tea nüüd muud parremat nende kuldtükkidega tehha, kui sadan neid jälle taggasi. Sada Türrile ka

nattuke, kuida isse arwad. Teil on möllemil ennam rahha tarwis, kui minnul, kell' igga pä löht täis ja rie ümber.

Agga armas emma, mul on weel üks palwe. Sada mo uus woffi sia, mis önnis issa mulle enne surma weel teggi; sest Meieri proua, kedda ma tenin, römustas ennast wägga, kui näggi, et minna ni illuste fedrada möistan. Selle omma woffiga ollen ma harjunud, teised woffid ei olle ni heaste tehtud. Issa önnis olli nisamma tubli treial, nago sinna emma, se essimenne fedraja olled. Oh, kui meie koddõ kahheeste kous istusime ja woffirattad wurrasid, siis olli mo südda römüs.

Müüd, kallis emma, paljo tuhhat terwist minno polest. Prugi sedda rahha rahhoga, sedda sowib so sannakulik tüttar

Kröta Tru.

Wenna kirri öele.

Süddamest armastud ödde! Summalale olgo tänno, kes sinno läbbi mind ja emma on arwitanud. Emma on keif so kirjad mulle luggeda saatnud ja kaks kuldpenningit weel kasa. Minna hüppasin römo pärrast otse püsti. Oh, teie söggedad, kuida nad hülgawad! Polle wägga immeks panna, et mittonende läbbi effitud sawad, ja süddant nende külge jodawad.

Agga teie möllematte õiglane meel on mulle ennam römo teinud, kui 100 kuldpenningid; ehk kül 2 tükki mind jubba küllalt römustawad,

et mul neid ka wägga tarwis on. Se on tössi, mitto sōameest ei prugi omma kotto järvele sadetud koppikuid mitte nenda, kui kohhus on ja ei olle keif nurruminne ja pealeaiaminne, mis soldati kirjade seest leitakse, mitte igga kord sulla tödde, ja pealege kui wannewad ja suggulasfed isse kōddo sures kehwasfes ellawad, on nisuggune nurruminne kōggoni laidowäärt asfi; agga se on ka nisamma tössi, et mitmel mitto korda mõnni kōppik tarwis häddaste olleks, agga polle kuskilt wōtta. Suhtub siis õn, nago mulle nüüd on juhtunud, no siis ei putu jallad rõmo pärrast ennam mahha.

Agga pea finni, armas ödde, pärris nalli tulleb alles. Minno 2 kuld tükki on suurt kassa teinud. Mitto mo seltsimeestest teawad, et meie armas leff emma werriwaene saanaene on. Kui nüüd näggid, et minno kirja peal seisis: „20 rubl. 60 kōpp. hōbb.“ panid nemmad sedda wägga immeks, et waese emmal ni paljo sata olnud, ja kōngutasid pead.

Se pahhandas mind. Ma räkisin neile sedda luggu ja luggesin teie mõllematte kirjad ette; agga se ei tahtnud paljo atwitada, waid mõnned ütlesid: „Oh minne soo peale, se on tühhi jut! Ükski inimenne ei te sedda narri tempo, et ta 7 kōpp. 7 imperiali wasto sallaja ümberwahhetab. Se rahha on pitka näppoga seält wōetud, kuhho wōtja sedda polle pannud.“ Kas saad arro, Krōta? Se aias mulle kōpso ülle maksja ja harjaksin püsti. „Kolmatküm- mend — ütlesin minna — kes tohib minno

emma ja õe peale sedda tunnistada?“ Nenda tuli asfi mo peälikko kõrwa. Ta laskis mind ennese jure kutsuda.

„No Sürka Eru, — ütles temma — ni kui ma kulen, olled sinna korraga rikkaks meheks sanud. Nagga se asfi on mul ka nattuke kentsakas. Kust sinno emma ni paljo kuld rahha sai? Kas olled emma ja õe kirjad kasa tonud?“

Ma pistsin kääe põue ja andsin kirjad warfita kätte ja pannin möllemad kuldtükkid ka laua peale. Dige hõlma ei hakka ükski ja wagga werri ei wärrise. Minna ei wärrisenud ka mitte.

Peälif lugges kirjad läbbi. „No hea kül, armas Sürka — ütles temma — sinno emma on üks tulline õiglane naene, kes ommad lapsed ausaste on õppetanud. Sinno õe truus on selge kuld ja sepärrast kulla wäärt, ja sinna isse olled nenda teinud, kui õige sõamehhe kohus on. Säge seks, siis jäeb Summal teiega. — Issepärranis kadowäärt on sinno õest, et omma häddist emma mitte ärra ei unnušta, nago mitto plikka tewad, kes liinna lähwad, saksa hilbud ümber mässiwad ja omma wanemattest end häbbenewad! Misamma hea meel on mul, et sinno õdde nimmetud lesse proua wasto lahke on ja temmale wet toob. Minna tunnen sedda prouat wägga hästi; on mo lihane täddi ja õnneks wägga hea süddamega innimenne.“

„No siis on lest proua ommeti se rahha kintinud — ütlesin minna.“

„Sedda ma ei ussu mitte — kostis peälif. — Ta südda annaks küil ja möllemä kättega; agga temmal polle paljo anda. Ruff need fuldrüffid tulnud, tulleb wist aega möda ka walge ette. Minna ei tea sedda ka praego mitte; agga ommeti ni paljo tean ma, kui teie ödde wenda nenda jäete ja omma emma auustate, nago sia male, siis käib neljandama kässo önnistus teil allati kannul. Tulleb teil hädda, siis tulleb ka abbi. Kes arwitab, sedda arwitakse; kes auustab, sedda auustakse; kes rõmustab, sedda rõmustakse; kus temma meel ei mötle. Taewatadil on terrawad filmad ja temma panneb keif meie mötted ja sannad illuste üllesse. Pea sedda meles, Zürka. Nüüd wöid jälle minna.“

Wönne päwa pärrast tulli üks soldat ja ütles, et peälif mind ennese jure lassib kutsuda ja mind wist ommaks teenriks wöttab.

Minna täitsin filmapilk kässo ja läfsin.

„Noh, Tru — ütles herra — kas tahad had minno toapoisiks heita? Et so ödde nenda tru ja auwäärt innimenne, ja minno täddi wasto ni ussin ja lahke on; siis lodan ma, et sa minno wasto nisamma saad ollema.“

Sa wöid arwada, armas ödde, et ma sedda tännoga wasto wötsin, ja lubbasin tru ja hea tener olla. Sedda on ka hea tenida; ta on wägga armas, lahke herra. Minna ollen soldat ja peaksin ilma hinnata keif teggema, mis kästakse; agga minno herra ei unnusta mind ial ärra, waid üht ja teist pistab ta mulle peusse, mis mo teised kameradid mitte ei sa.

Hiljuti olli temmal wägga paljo kirjutamist, ja ütles mulle: „Kule Jürka, et so ödde ni kennaste kirjutab, siis kirjutad wist sinna ka. Teie ollete jo ühhes kolis käinud. Kirjuta mulle need faks poognat mahha ja to home nähha; ehk saan sinnust abbi; egga ma so waewa tašsumatta ei jätta.“

„Wägga hea melega — kostsin minna — kui ma agga sellega omma moistusse polest läbbi saan.“ Teisel hommikul wisin tööd kätte. Herra olli wägga rahhul ja ütles naerdes: „Wägga hea, sikkertäri herra!“ Eest aiast ollen mõnda poognat ärra kirjutanud ja mõnda koppikut kotti pistnud. Minno käsfi käib nüüd aitummal wägga hästi.

Warfi peame lahhengisse minnema. Wallu nüüd sinna, ödde, et Jummal mind ja mo armast herrat lahhengis omma armo warjo alla wõtaks. Agga sa ei pea mitte hirmo egga murre sisse jäma, waid Jummalaga peale lootma, kes mulle julgust annab römoga issama eest sötta miina. Kui se nenda peaks ollema, et ma sind egga mo armast emma siin ilmas ennam ei pea nähha sama, siis jätan nüüd Jummalaga. Kristiinnime ei pea surmaga mitte mängima, egga temma ees ka mitte wärrisema. Issama eest surra, on aus surm. Et ma sinno egga emma toeks mitte ei sa olla, se teeb mulle üksi sübdame wallo! Agga kui ma peaksin surrema, siis jääb taewa Issa ellama ja teile isfaks — ja taewas same siis jälle kokko!

Jummal olgo teiega ja minnoga.

Sinno armastaja wend

Jürri Tru.

Lütre neljas firri emmale.

Süddamest armastud emma! Kitus ja tänno olgo Jummalale, et jälle kallis rahho kä on! Sa tead kül sedda issegi. Iggas firrifus on selle eest Jummalat tännatud! Agga innime leiab jo iggapä, mis eest Jummalat peab tännama.

Paljo on jubba sõamehhi taggasi tulnud. Mitmes maias on rõöm; mõnnes agga ka kurbdus nende ülle, kes sõas langenud ja saggedaste näen leinaridid ulitsal ja nende filmad punnetand, kes neid kandwad.

Agga minna, armas emma, ollen eile rõmo pärrast sure healega nutnud, ja mul olli õigus. Mõttele ommeti, eile tulli wend üsna ilma teadmatta sia. Omma suurt rõmo ei mõista ma kellegile selletada. Esmalt kohkusin kül hästi, kui üks pitk priske sõamees, habbe ninna al, tuppä astus ja laiali kättega minno pole tulli. Ma karjusin nago kitse tal. Temma naeris ja ütles: „Tõhho sõgge, õdde, kas sa mind ennam ei tunne?“ Nüüd kufkusid mul filmad lahti ja südda olli rõmo täis. Südda tufsus nüüd rõmo pärrast weel ennam, kui enne hirmo pärrast.

Wend küsfiis nüüd feige esmalt kuidas sinno käsfi käib. Ta sadab sulle paljo tuhhat

terwisid ja lasseb ütelda, et ni pea, kui ial wõimalik on, isse tahhab sind watama tulla.

Minno proua, kedda ma tenin, laskis pudel jedawat wina tua, ja ütles: „Kröta, sinno wenna terwiseks, kes sõast elloga taggasi tulnud, tahhame jua.“ Wend istus nüüd laua äre ja räkis meile, kuidas luggu sõas olnud. Mul jooksis mitto forda nago külm wessi ülle kehha, kui sedda jutto peält kuulsin: Sõdda on hirmus innimeste nuhtlus, seal wõib üsna terwe innimenne surma sada. Ei minna seal muud teeks, kui karjaks. Kurjad innimesed peawad sõas üsna melega teise pihta lastma. Se immelikum asji on, et wend ühhe hea peäliko ello on peästinud, kes raskestes hawatud jubba hobbuse seljast mahhalanges ja waenlase husar (wõis üks hirmus kurri loom olla!) tahtnud praego möegaga pähha lüa, seal sanud Jürri appi ja aianud waenlast minnema. Peale sedda siddunud ta peäliko hawad finni, kandnud tedda ühte tallo maiasse ja walwanud temma jures. Pärrast sanud peälif jälle terweks ja se rõmustab wenda ennam, kui se aurahha, mis ta rindas kannab.

Sesamma peälif on meie Holmi proua öepoeg, on praego ka siin ja ütles üks pä: „Kule, Jürka, minna pean sinno ödde ka nähha sama. Kutsu tedda ülesse!“ Kui ma tuppä astusin, ütles peälif: „Se on hea, et ma selle mehhe ödde tundma saan, kes mind surmast on peästinud. Sedda ma ei unnusta ello aeges ärra, ja tahhan ka sulle ja so emmale

ni palju head teha, kui ial jõuan. Kirjuta sedda omma emmale ja ütle: üht emma, kes ni head lapsed on kaswatanud, ei wõi ükski küllast auustada."

Mul olli ennese pärrast sedda kitust nattuke häbbi kuulda, agga sinno pärrast olli mul hea meel. Peälif söidab jubba home weännaga jälle ärra omma wannematte jure ja sadab sulle palju tuhyat terwisid.

Holmi proua on nüüd minno wasto weel lahkem, kui enne. Ta ütles nattukesse aia eest: „Ma tännan süddamest Summalat, et omma armast õe poega ollen jälle nähha saanud. Ma nutsin rõmo pärrast, kui ta mulle räkis, kuidas sinno wend tedda surmast peästnud. Kas näed nüüd, Kröta, mis head need wasfkoppikud on teinud. Olleks sa neid mitte omma emmale sanud, siis ei olleks sinno wend ka mitte mo õepoia teenriks sanud, ja ta polleks nüüd mitte ennam ellus. Summal on sedda lapselikko kingitust rohkeste õnnistanud.

„Se on kül tõssi,“ ütles proua toa neitsid sekka; „agga ma tahhaksin kül teada, kes need wasfkoppikad kuldtukkadiks on teinud?“

„Sedda tahhaksin minnaga teada,“ ütles proua; agga kust sedda teada same? Üks tundmatta hea inimenne on sedda teinud, ja Summal õnnistago tedda selle eest. On sellele, kes waggusi mõistab head teha. Passunat pnhhudes waestele head teha, sest ei arwa Summal middagit, waid ütleb: „„„Neil on nende palk jubba käes.“““ Kui sedda

Summala auuks ja innimeste kasuks tarwis on, küllab siis ka ommal aial teäda same kes se heateggia olnud."

Nenda räkis Holmi proua, ja minna arwan, se olli wägga tössi. — Agga nüüd armas emma, jä terweks ja Summal olgo sinnoga!

So tru ja sannakulelik tüttar

Kröta Tru.

Poia kirri emmale.

Mo süddamest armastud emma! Mul on wägga kahjo, et ma weel ikka polle sanud find watama tulla. Agga ma ollen tenistus- ses ja mitte isse omma perremees. Peale sedda pean ma tännolik ollema, et mo pealik minnuft luggu peab ja mind hea melega ei tahha ärralasta. Ma lodan agga et ma pea tullemä saan.

Se ferd on mul paljo häid sannumid sulle kulutada. Mötte, armas emma, nüüd on meie kuldtuffandi luggu wälja tulnud. Sedda ei olleks ükski mõistnud mõttelda. Gile tullin ma omma herraga jälle sia Holmi proua jure taggasi. Warsi kuulsime, et meie rüggementi obersti herra siin omma suggulaste jures wöerussel on. Minno herra läks warsi tedda terretama. Obersti herra tulli ka pärrast temma jure ning tahtis Holmi prouat nähha sada. Proua pallus tedda löuneks sia jäda, ja temma jäi. Olleks sa näinud, emma, kuidä so poeg laua jures üllespassis. Ma olin üsna nattuke uhke, et obersti herrale toh-

tisin waagnaga ninna alla minna ja road
 ümberpakkuda. Laua jures rätis proua tut-
 wat koppikute luggu. Keif teisid küsüsid,
 nago ühhest suust, kas se immelik rahha wah-
 hetaja, kes kulla wasto waske nõudis, teada
 pididi ollema?

Obersti herra, kes wägga lahke üllem on,
 pealege arrotu rikkas, naeratas ja ütles: „Eh!
 same sedda weidrat pettist tänna pääw kätte,
 kes nenda kallist waske alwa kulla wasto jul-
 ges ümberwahhetada. Ma ussun, et ma tedda
 tunnen. Pange tähhele.“

„Sõa aial pididime meie kirjade ülle wägga
 walwama, sest meie teadsime, et sallaja mak-
 lajad waenlasele sannumid tahtsid anda. Üh-
 hel päwal todi mulle üks käppo täis kirjasi ja
 ühhe peal nende seast olli kirjjutud: „Minno
 armsa emmale, Anna Tru, treiali lesk ic. 7
 kopp. sees.“ Se asfi olli mulle nattuke pent-
 sakas. Mis nalli se on? mõtlesin minna.
 Postirahha maksab jo ennam kui 7 kopp.
 Se ei olle õige asfi. Sallajad makulajad
 püüdwad sagedaste omma sannumid sähhär-
 dusse pealkirja al eddasi sata, et feigi ei pea
 arro sama. Ma teggin kirja lahti. Minne
 ikka, mõtlesin minna, õnnis Tru olli mulle
 jo nores põlwes tutaw mees. Ta on mulle
 mõnda pibowart treinud. Summal andko
 temmale head hingamist!“

Ma luggesin kirja ärra, mis läbbi mo südda
 ligutud sai. Lapselik armastus omma wanne-
 ma wasto on allati kallis asfi. Mis nüüd

muud, kui wõtsin koppikud kirjast wälja, pan-
nin kuldpenningid assemale, firri kinni ja saat-
sin minnema. Täna pääw tunnen nüüd ärra,
et ma sellega middagit pahha polle teinud.
Tänno Summalale. Need 7 kopp. pean ma
ennesele mällestusseks ja kannan neid taskus.
Ugga et teiege wist neist ka mõnda mälles-
tusseks tahhaksite, siis jaggage need 6 enneste
wahhel, üks jägo mulle.

Holmi proua olli wägga rõmus, ja minno
herra ütles: „Minno wannemad on nõuuks
wõtnud Sürka emmat nattuke jalge peale aw-
witada, sest ta on mind, nende ainust poega,
surmast peästnud. Nad tahtwad Sürka emma
ello nenda fergitada, et üllespiddamisse murre
tedda wanna ea sees ennam ei pea rõhhuma.“

„Se on kadowäärt, — ütles oberst —
minna tahhan selle eest murretseda, et Sürka
wäetenistussest peab lahti sama, et omma
wanna emmale wõib toeks ja abbiks olla, mis
temmale wist ka tarwis ja mele pärrast saab
ollema.“

Selle peale käskis oberst mind ödde ülles-
kutsuda. Ta terretas Krötat wägga lahkeste,
fitis tedda ja ütles: „olle ifka nenda hea tü-
tar ja ödde, nago sa sia male olled olnud.
Summal ei jätta lapselikko armastust ial tas-
sumatta. Meljandama kässo täitmisse peale
on kallis töötus pandud, mis walleks ei jä.
Kui kaunis on se teile, kui teie emma süd-
dame pohjast teid önnistab ja teile head pal-
lub! Oh kui lapsed selle peale allati mõtleks,

mis õnnistus sest tulleb, kui wannemad neid õnnistades nende peale mõtlewad! Jä siis, armas Kröta, jä omma emma heaks tütreks ja omma wenna truiks õeks, ja Summala õnnistus ei sa sinnust mitte lahkuma."

Nenda räkis oberst. Ja nüüd kallis emma, tänname Summalat, kes meid nenda immelikkult häddast on peästinud. Pea tullen ma sind watama, ja wöttan Krötat ka kasa. Pea tulleb ka se pääw, kus keik kolmeksi kokko wõime jäda, ja sedda on Summala arm immelikkult teinud. Temma sured ja immelikkut teud harkawad ikka piisukeselt. Meid on ta se kord 7 kopp. hõbbedaga õnnelikkus teinud; agga se põlle esfimenne kord. Temmal polle raske piško ehk paljo läbbi arwitada. Eks olle tõssi, armas emma, kui meie temma armotöde peale wannast aiast kunni tänna päwani harkame mõtlema, siis ei wõi muud, kui panne käed kokko ja ütle: Suur on meie Summal ja temma heldus kestab iggawest! — — Ja nüüd, kallis muisso-emma, jä Summalaga!

Sinno armastaja poeg
J. Tru.

* * *

Se olli wiimne firri. Mõnni aeg pärrast sedda osteti neile kenna koht; Jürka sai omma herra käest ello aia peale 100 rubla hõbbedat aastas tänno palka; teggi treiali tööd ja ellas priiskeste, agga nenda, kui ristiinnimesse kohhus on. Kolm aastat pärrast sedda kanti

wanna auwäärt Annat surnoaeda ja Zürka herra, temma wannemad, oberst ja Holmi proua, kui ka Meieri proua, käisid temma pusärgi tagga. Pärrašt läks de ja wenna luggu, nago ifka ristirahwal lähhäb :

„Kes Jummalast ei taggane,
Ei Jummal sedda unnušta.“

IV.

Tännoliik rebbane.

I.

Se wöib kül mõnnel eest otsa weider kuulda olla, et üks rebbane ka tännada mõistab, siiski on se kord nenda olnud, ja et se nenda olnud, pean ma sest kõnnelema.

Kaua aia eest ellas wanna sööpõlletaja Siim omma naese Liso ja kahhe lapsega, Mart ja Lena, süggawas metsas jõe lähhesdal, keigest innimestest nenda lahhutud, nago Siberiamaal. Mõnni kord läksid mitto nädalat möda, et nende filmi muid innimesi ei näinud. Sellegipäräst ei ellanud nemmad mitte õnnetumat egga iggawat ello. Nemmad ollid sellega harjunud. Metsa mäed, kennad orrad, kohhifew jõggi, käggo ja mu lindude laul, metsa kohha n. t. s. ollid neile ni tutwad ja armsad asjad, et nemmad parremat ei teadnud egga arwand ennem ollewad. Keif

mis nende ümber seisis, olli Summala lodub asfi ja innimeste kätte tööd polnud ennam, kui nende maiake, kuhho nad sui aial issegi paljo sisse ei läinud. Sellegipärast olli nappist paar wersta nende maiast wannad losfi warremed mäe kingo otsas, kellest weel lagund torni ja muud mürid järrele jänud, ja ebhausklik rahwas ei pistnud omma jalga sena liggi; sest üks ja teine teadis räkida, mis innetumat heält ehk asjo seal kuuldud ja nähtud, ehk kül keif tühhi lorri olli.

Wanna Siim põlletas holega süsfi; tal olli sellepolest krono lubba kä ja mitmes paikus aurasid temma mili-augud. Liso tallitas koddõ ja kedras linno. Mart käis pari lehma ja kitsede tagga ning Lena hoidis nende kummekond lamba talle ja löi lindudega wõido lulli, et laan kõllas. Ülleültse ellasid nemmad üht Summala kartlikko, waggast ello ja ollid saggedaste röömsamad, kui mitto meest, kes sure mailma keskel ööd ja päwad öiskades ja priiskades süddame rahhust middagi ei tea. Lapsed arwasid allati, et kuski mailmas illusam ellada ei olle, kui nende lanes. Ümmerkaudne mets ja mäed ollid nende mailm. Siim isse olli ennemõnda mailmas õppinud ja näinud ja mõistis omma lapsi juhhatada; nendasamma olli ka Liso terrase waimo ja lahke süddamega naesterahwas, kuida neid parrago meie päiwil aast' aastalt wähhem leida on. Lapsed armastasid tedda ja kõlksid ta kaelas, nago õunad oksa külges ja Siim ei teadnud suremat warra, kui temma Liso, kelle järrele ta metsast tulles

keige esmalt küsis. Wähke püüdma ja liino paelo mahha pannema, olli Mart esfimenne meister ja Lena ehhitas omma lamba talled lilledega, nago norikuid. Nenda olli nende iggapäine ello.

Ühhel päwal ütles Mart: „Ma tahhaks kül teada, kuidas need lossi warremed ja wannad mürid seest poolt wälja näitwad. Kui ma jälle karjaga senna pole lähhän, siis tahhan ford sisse minna. Issa töstis förme üllesse, ja ütles: „Ärra te mitte sedda, Mart! Need laggunud mürid ei olle mitte kindlad, seal wöib hõlpsast suur kahjo sündida, et mön ni kiwvi kaela langeb ehk muud sellesarnast.“

Pois küsis: „Kasga kust se tulleb, et säh härdane suur kiwist loss nenda ärra on laggunud? Kes on seal sees enne ellanud? Kas se ka söepöletaja olli? Meil ei olle mitte säh härdust lossi?“

„Pois, sinna küsid kümme asja ühhe korraga — kostis issa — anna mulle aega wahhel ka wastada! Needsinnatsed lossiwarremed on mitto sadda aastat wannad ja nende sarnatsid on mitmes paikus meie maal ja Lätimaal weel küllalt leida. Sakslased (sa tead, kes sähhärdust pudro keelt räkiwad, nago need kaks lihhonikko, kes minnema sui meie kudidut osta tahtsid) on neid wannal aial ehhitanud ja — —“

„Issa, kas Sakslasfi ka Jummal on lonud? Kas nad nenda pitkad ollid, nago Koljat, 6 künart ja 2 waksa, et ni sure honesid jõudsid

ehhitada? Need lihhonikkud ei olnud mitte suremad, kui muud innimesed, kuid neil ollid takka lõhkised kued ja ülle põlwe pikkad nahk sukad jalgas; ja ütlesid, need peawad sapa d ollema? Mul on Sakslaste eest allati hirm.“

„Bois, sinna libbesabba paddistad ni paljo, et ma ennam ei tea, mis ma sulle pean wasto üttelema; Nüüd pea su ja kula pealt.“

„Ma ütlesin, et Sakslased losside ehhitajad ollid, kelle warremid nüüd weel näeme. Sedda on kawa, kawa aega, kui (1158) Sakslased, kes meiteft kangel lõuna pool Saksamaal ellawad, esmalt foggematta kange tormiga meie male mäele said. Neil olli sähhärdane keel, nago lihhonikkudel. Sel aial ellas alles meie Liwi rahwa suggu ja meie armas Gesti keel ullatas Dünajöest ja Kuramaast sadik, kuhho pärrast Lätlased Littawima poolt peale tungisid. Sakslased, kedda torm kaldasse aianud, tahtsid teada, mis selle ma nimmi on, kus nad nüüd ollid, agga ei mõistnud küsida, sest — —“

„Oh, mis rummalad need Sakslased ollid!“ hüdis Mart isä jutto wahhele, ja ei jõudnud otsa ärraodata.

„Kas sa pead su?“ ähwardas isä ja räkis edbasi: Sakslased wötsid peuga liwa merre ärest ja näitsid selle peale küsides, mis selle mulla ehk ma nimmi pididi ollema? Warsti wastas meie rahwas: se on liiw! ja sest sadik hakkasid Sakslased meie maad Liwima (Lihwland^o) ja rahwast Liwi

rahwaks hüüdma. *) Sel aial, sedda on nüüd 700 aastat taggasi, ollid meie asjad, isseärra, nis waimolikko warra polest waesed kül; meie wannemad ollid umpagganad, kummardasid keletumaid jummalaid ja ohwerdasid iedele. Sakslased töid meile esmalt omma katoliki usko ja usko kaitsemisels aega möda ka rit- terid kasa. Saksa piiskoppid ja ritterid ollid selleaegsed lossiehitajad ja Rootslased ja Wennelased lõhkusid neid pärrast söa aial mahha ning sest aiast seiswad surem hulk ni- samma warremettes, nago üks fiin meie läh- hedal. Saksa ritterid ei olnud mitte Koljatid, agga neil ollid raudriided, terrawad möegad ja ennam möistust, kui paggana Ewi ja Gesti rahwal, ja selle läbbi on nende lossid tõusunud ja aega möda keif ma nende kätte langenud. Agga sinna, Mart, ei sa sest weel paljo arro; kui targemaks olled sanud, siis rägim sulle ennam."

II.

Ühhel päwal hoidis Mart mäe äres omma karja ja leikas noaga pajo pilli, mis ta öiete kennaste puhhuda möistis. Korraga kulis ta middagi niitsuwad. Ta hakkas watama ja lei- dis wimaks, et üks rebbase poeg olli süggawa

*) Ewi rahwa suggu on nüüd jubba pea keif mulla al ja kes neist üllejänud, on Pätlastega kokko sullanud. Minnewa suil surri Wönno linna jures üks tabli pusep ärra, kes ennast wiimse Ewimehhe ütles ollewad.

augo sisse kullunud, olli seal nago Josef wangis ja ei sanud wälja, eht kül hüppas ja krattis.

„Waene loom! — ütles Mart — tulle, ma aitan sind wälja!“ Nenda teggi temma ja wiis nüüd nore loma süüles foio.

„Tohho sögge! — ütles Lena koddoo — kust sa selle punnase kutsika olled sanud, Mart?“

„Se on rebbase poeg — diendas isä — agga ta näitab wägga nälgand ollewad. Kust sa tedda kätte said?“

Pois räkis nüüd, kuidä ta tedda august leidnud ja waalja aitanud. „No jah — ütles isä — seal on ta wist mõnda päwa sees olnud. Se olli hea, et sa waest loma mitte surma häddasse polle jätnud.“ Emma tõi nüüd kausiga rööska pima ja näljane loom lakkus warsti nago koerakutsikas kausi tühjaks.

Isä lubbas Marti rebbast piddada ning üleskaskwatada, ja se olli poisile sureks rõmuks. Lomake harjus ka nenda Wardiga ärra, et pärrast temmast kuskile enam mahha ei jä nud. Ta hakkas keif toito söma ja jooksis, nago koer Wardi järrele.

Sellegipärrast jäi rebbane ifka rebbaseks. Ühhel päwal olli ta kanna kaelapiddi kätte sanud ja söi just toa tagga selle kallal, kui emma isse peäle juhtus. Oh sa kallis aeg! nüüd olli mailm nuttuwet ja appihüüdmeft täis. „Sinna kurri häbbematta loom! Minno teige parrem kanna!“ Nenda urjutas emma.

Issa tahtis warrast mahhalüa. Mart pallus fenni, kui issa wimalis ütles: „No jägo ta minno pärrast se ford ellama; agga leiwast on ta lahti ja otsiko teist perremeest.“

Teisel päwal tuli küllasep süüsa ostma ja kui ta rebbast näggi, ütles temma: „Agga kui minno poistel sähhärdune loom olleks, nad hüppaks wist römo pärrast laest wälja!“ Et Mart omma rebbast ommei ei wöinud piddada, kinkis ta tedda seppale. Sep lubbas tale midagi selle eest tua, panni rebbasele paela kaela, misga tedda tagga widdas ja hakkas koio pole minnema. Waene loom watas saggedast taggasi ja käis wäggise omma ue perremehhe järrel. Mardi filmad ollid wet täis ja watas kurwa süddamega täffa järrele.

„Easf' ta minna peale! — ütles issa. — Sedda on ta wäärt. Wargale peab kōis kaela sama. Kui sa üks ford ni hukka peaksid minnema, et sa warrastama hakkaksid, siis sadaksin sind nisamma minnema, ja kōit saaksid siis ommal aial ka kaela. Hoidko sind Summal selle eest!“

III.

Mönne aia pärrast olli Mart omma rebbast unnustanud ja hoidis omma karja. Ühel öhtul olli ta lossi warremette lähhedal omma karja söötnud ja kui neid koio hakkas aiama, olli üks kits pudu. No tagga hullem! Kus ta jänud? „Pea finni — mötles temma — ehk ta on senna wanna müride wahhele

läinud, ja ei oska enam taggasi?" Korraga tuli temmal ka lust wanna müristi seest poolt nähhä. Issa maenitsus tuli kül ka mele, agga pois mötles: "Egga luggu ni hul ommeti ei olle, kui issa kardab; kuidas just sel korral kiwwid peawad langema, kui minna seal ollen? Eks lähhän ommeti kord watama."

Mart polnud parrago mitte esimesse laps, kes ülle wannematte kelo teeb. Ta läks ja kõndis nüüd kiwwi unnikutte wahhel. Sured puud ollid jubba müride wahhele kaswanud. Ta panni immeks kui paksud need mürid enne olnud, kui suur torn, kui sured raiutud kiwwid ja — ommeti olli keif ammo laggund ja laiaili pillatud. "Issal on kül õigus — mötles temma — innimesse kätte töö seisab kauem, kui innime isse, agga põrmuks lähhäb ommeti wimaks keif." Ta kehha hakkaks wärrisema ja tahtis ärramiinna. Korraga hakkasid keif pu wõssud liikuma ja mürid praggisema, ma langes Mardi jalge alt ärra ja temma keigega, mis ta ümber olli, ühhes tükkis süggawasse lossi keldrisse!

Nüüd olli issa maenitsus kä. Mart olli wangis; õnneks ei olnud langedes mitte haiget sanud, egga middagit ta peale kuffunud. Gest otja olli ta ni ehmatand, et ei kuulnud egga näinud. Aega möda hakkas ta omma suremaks hirmuks arwo sama, et isse mitte enam wälja ei sa. Surma hirm käis ta süddamest läbbi. Sissalikkud ja konnad, kes temmaga ühhes alla ollid waunud, ronnifid

temma ümber. Se teggi ta hirmo weel suremaks. Ta hüdis ja karjus kül, et kurt kibedaks jäi; agga kes piddi temma heält sealts kuulma?

Nuttet ja ulludes istus ta keldri põhjas prüggi peal, nago süggawas kaewus, ja watas fennise taewa pole üllesse, mis wölwi praggude wahhelt sisse paistis. „Oh mo armas Summal, — öhkas temma — kes sa seal ülleweel taewas ellad! Ükski innime ei näe egga kule mind; ükski innimenne ei tea, et ma siin ollen, kuid sinna üksi näed mind! Oh hallasta mo peale; ärra lasse mind mitte siin hirmsas aukus nälga ja jännusse surra! Anna mulle andeks, et ma omma isja sanna mitte parrem ep olle kuulnud! Anna mulle andeks, ja aita mind jälle wälja! Keige ello aial ei tahha ma ennam sanna kuulmatta olla, waid keige eest tännada ja palluda, et sa mo töotust aitaksid piddada!“ Nenda nuttis ja pallus Mart järgeste.

Ilm läks jubba pimmedaks ja ö tulli kätte. Tähhed hakkasid taewas paistma, agga paljusk temma neid näggi. Mattuke kuwalget paistis ka, et mitte üsna kotpimme ei olnud. Agga nüüd hakkas waese poisi hirm weel suremaks minnema, kui enne. Mustad foggud likusid ülleweel laggund tornis ja teggid hirmsat heält. Mart ei wöinud neid pimmedas selgeste nähha, agga sedda surem olli ta hirm. Ta wärrises nago awaleht, ja piggitas filmad hirmoga linni. Onnetusseks tullid temmal nüüd teif

tondi juttub mele, mis olli kuulnud sest lo-
sist räkiwad ja ta olleks surnud hirmo pärrast.
„Oh Summal, Summal, peästa mind!“ pal-
lus ta järgest.

Nenda hirmo ja wärristusse al läks tüf
ööb möda ja wässiinus panni waese wangi
filmad wimaks finni ja ta maggas waggusi
lunni hommikuni.

IV.

Waene Mart olli eilse öhtase hirmo peale
süddamest rõmus, kui ta üllesse ärkas ja walge
wäljas olli. Ta südda olli hõpis fergem, kui
näggi, et päike jubba ülleweel torni müride
peale paistis. Agga pea hakkas ta ueste
jälle nutma ja kaehama. „Oh armas Sum-
mal, — öhkas temma — pimmeda ö järrele
on päike jälle tõusnud, kas hädda järrel tulleb
mulle ka abbi, wõi peab mo surnokehha siin
ilma matmata kõddunema? Issse ommast wäest
minna siit wälja ei sa, kui sinna mind ei aita.
Oh te otsa minno hädda ja mo wannematte
abhastusse peale! Wi mind jälle nende jure,
et meie ühheskous sinno heldust wõiksinne kita!
Kui mo wannemad teaksid, kus ma ollen, nad
awwitakjüd mind pea wälja; sinna helde Sum-
mal wõid sedda weel hõlpsam tehha. Te sedda
armust!“

Sel kombel olli päwase löunesse jõudnud,
agga abbi ei paistnud kuski poolt tullewad;
mõnned linnukesed tullid üllesse torni müride
peale ja laulsid. Mardil waesel ollid keif lau-

lud nüüd kurwad kuulda. „Teil on hea laulda — ütles temma — teie polle wangis; agga mis minna õnneto pean teggema? Wõiksin minna ka foio lennata omma wannematte jure, küllab siis ka laulaksin! — Siiski ilma taewa Issa teadmatta ei lange juukse karwa meie peast. Summal teab, et ma sia auko ollen kukkunud, kui se temma tahtminne on, kül ta aitab mind siis jälle wälja.“

Tännini ei olnud poisike hirmo ja abhastusfega söma peale mitte möttelnud. Wimaks tuli ommeti nälg kätte. Õnneks olli temma karjapaunas weel nattuke leiba ja kalla. Ta söi ja fastis omma pallukest filma weega; sest kui pea olli se nattuke ärrasödud ja siis olli näljafurm filma ees. Ta kehha hakkas jälle wärrisema ja toit ei läinud ennam alla. Teine hädda olli se, et pärrast kuiwa leiba jänno peale tuli ja wee tilka polnud kuuskilt sada.

„Oh mo helde Summal, — õhkas temma — se hädda surretab mind weel keige enne!“ Sures abhastusesse panni ta omma pea kiwwi peale ja langes nago närtfind rohhi mahha. „Summal, kui ma siis pean surrema, ärra lasse mind kaua pinada, waid wõtta mo hinge omma jure ja tröösti mo kurwad wannemad!“

V.

Mart jäi nenda mahha seisma, uinus wimaks maggama ja maggas õhtoni. Sure pitkse mürristamisese läbbi ärkas ta üllesse. Pimne olli jubba kä. Range tuul puhhus ja

wihma sabbas. Mitto kiwwi kulkusid üllewelt mahha ja waene poisike kartis igga filmapilk mõnda omma kaela kulkwad. Peale sedda olli ta wangi aul pitke lõmisest üsna walge, kui olleks keif lossi warremed ellusa tulle sees olnud.

Mart tõstis käed püsti ja pallus Jumma lat. Ugga wihma sajust olli tal ommeti suur bea meel, se läbbi sai temma jänno kustunud. Ta rüpas suga igga lehhe pealt, mis kiwwide wahhelt kaswasid ja tännas süddamest.

Mõnne aia pärrast jäi wihm ja mürrista minne ülle. Mart lotis ueste jälle Jummalat abbi peale. „Armas taewane Issand, — pallus temma — anna mo isfa mele, et minna siin ollen! Temma ei tea mind siit muido mitte otsida. Kuida ta unnes sedda teada saaks, ta tulleks mind warsi wäljatombama.“ Wihm, mürristaminne, walgolöminne, keif olli wimaks möda läinud ja Mart istus jälle kotpimmedas haudas. Korruga kulis temma üllewil hawa äre peal seddagit ümberlusiwad ja üht raud ahelat tagga weddawat, ja näggi ta pimmedas, et kaks põllewad filma temma pole alla watasid. „Oh Jummal, — öhkas pois — olle mulle armolinne! Se on wist mõnni tont! Oh, mis minnust nüüd saab!“ Ugga se koggo kaddus jälle ärra ja polnud ennam kuulda egga nähhä. Nattuke aega pärrast sedda kulis ta ennese kõrwas kiwwide ja rissu al middagi kabbistawad ja fratšiwad. Ta ehmatas jälle ärra ja pöggeneš teise nurka.

Agga tundmatta loom tulli otsekui ma seest wälja ja kargas pimmedas Mardi naale püsti. nago olleks us tedda nõelanud. Pois karjatas. Korruga todustas walf weel ja nüüd näggi Mart, et se kardetud loom muud ei olnud, kui temma tru rebbane.

Nüüd tulli rõõm hirmo assemele. Rebbane lakkus hea melega ta käsfi ja kargas otse püsti. „Sa hea lomake — ütles Mart — sind pididin minna nenda kartma! Kas sinna weel mitte ei olle annustanud, et ma sind kord august ollen wälja aitnud? Nüüd ollen ma isse aukus ja sinna ei wõi mind mitte wälja awwitada. Agga mis sul kaelas on? Se on jo raud ahhel. Kas kurri sep sind nago Neegriorja on ahhelasse pannud? Säh, ja olled ommeti wangipõlwest jälle peäsnud. Ka minna ollen nüüd nago ahhelas; agga küllab Summal mind ka peästab, kui se temma tahtminne on; kes teab, ehk õige warsfi.“

Kurwa poisi südda olli nüüd jälle nattuke fergem, et ommeti üks tuttau hingelinne loom temma ümber olli. Ta otsis nüüd üht kuitwa kohta, istus kiwvi peale ja rebbane heitis ta jalge ette mahha. Nenda lotas temma tunni hommiko walge wälja tulli.

VI.

Kui ilm jubba nenda walge olli, et Mart ennese ümber wõis nähha, ütles temma: „Agga ütle mulle, söbber „Rein,“ kust sinna sisse said, ehk minna saan seält wälja?“

Se auk, kust rebbane olli sisse tulnud; olli kül piisuke, agga Mart fiskus kääpoga kiwvi purro ja prüggi eest ärra ja auk läks hõlpsast suremaks ja pois leidis forraga üht maallust wõlwitud teed. Ta läks sisse ja pimmedas kääsi laudo ifka eddasi. Kül olli iggaw; ots ei tahtnud tullage. Ta läks ifka weel eddasi, sago mis saab, ja sedda sai, et Mart tül maad lossi warremetteft emal mäe külje peal ma seest wälja tulli.

jõkke olli uppunud, ja leinasid tedda jubba tagga.

Sel hommikul istusid wannemad ning õdde Lena jälle kurwa melega laua äres ja ei teadnud, kust Marti weel piddid otsima — seal teggi Mart ukse lahti ja astus tuppa, nisamma terve ja priiske, kui enne. Keif karjutasid rõmo pärrast. „Tulle Summal appi — ütles isä — Mart kas sa isse olled, wõi on se sinno waim? — „Pärris minna isse“ — watas pois. „Oh Mart! Mart, mo poeg!“ — hüdis emma ja hakkas poisi kaela finni. „Kas sa olled? Meie mõtlesime sind jubba surnud ollewad!“ — „Egga pudund ka paljo ennam — kostis pois — Haudas ollen kül elnud, kui ka mitte weel surnud.“

„Agga so kõht woib ka tühhi olla,“ — küsis Lena. Kust sa omma „Reinoga“ olled jälle kokko sanud? kas sa küllas wäljas käisid?“

„Rein“ tulli mind katsma, kui ma wangis olin, armas Lena, ja temma on mind wangist päästnud, sepärrast ei pea meid nüüd ennam feigi lahutama.“

„Agga Mart, kes sind siis wangi panni ehk kus olled sa wangis olnud?“

„Kül ma sedda keif rāgin — ütles Mart — agga andke mulle esmalt nattuke süa. Ka „Rein“ peab omma jao sama; egga emma sedda ei lela.“

Mardile andis emma nüüd süa ja rebba; sele hea kausi täie pima laua alla, mis „Reinok“ sabba lippitsedes wasto wöttis. Mardi

hambad näitsid tänna nago terrawaks ihhutud ollewad; leib nuttis ees.

Pärraft söma räkis ta nüüd, kuidas temma auko langenud, kuidas ta nntnud ja pallunud, kui suurt hirm ja abhastus temmal mürristas, misse ööl olnud ja kuidas rebbane temma jure tulnud. Kui ta õkullide karjumisest ja usside lähhestamisest räkis, kohkus Lena ärra ja ütles: „Pea su, Mart, ma olleksin hirmo pärraft ammo surrund olnud!“

„Minnul polnud ka mitte parrem luggu — ütles Mart — agga Summal on mind wimaks ommeti aitnud; et ma tänna jälle teie jures ollen temma armo tö.“

„Jah, armas poeg — ütles isä — nendap se luggu on, kolm päwa häddas olla, tewad saggedaste ennam, kui kolm aastat kolis käia. Kas mul nüüd weel tarwis on üttelda: Mart, ärra minne lossi warremette peale? Egga sa nüüd isfegi ennam senna ei lähhä. Agga sa näed kül, kui palju parrem olleks olnud, kui sa minno keelmist olleksid kuulnud. Peale sedda, mis innimenne head teeb, leiab ta allati eest. Mis olleks sinnust waesest poisikesest sanud, kui sa sedda rebbase poega mitte polleksid lord august wälja arwitanud? Kes olleks sinno jure tulnud? Sa näed nüüd, kui pahha on neljat käsfo rikkuda, agga sa näed ka, kui hea on feige lomedede peale häddas hallastada. Pea sedda omma ello aeg meles. Isäand Summal sadab auko, agga aitab ka jälle wälja. Sinna

olled se kord temma abbi otsego käppaga kat-
sunud, se ei peaks sul mitte ni melest unnama."

Teisel pühapäeval tehti kirrikus tännopal-
wet "ühhe poisi eest, kes süggawas aulus
olleks surnud ja kedda Summal mõistmatta
loma läbbi surmast peästnud," ja keif rahwas
küüsfid pärrast kirrikut: "kes se peaks ollema?"
ja said kuulda, se olnud söepõlletaja Simo
poeg Mart. Marti ja temma rebbast käidi
nüüd tihti watamas. Seppale ei olleks Mart
omma "Reino" mitte tuhhandi rubla eest en-
nam taggasi annud; agga sep, kui kedda luggu
kuulda sai, ei küüsinud ka enam rebbast tag-
gasi. Emmal kaddus kül ka ebdaspiddi weel
mõnni kanna ärra, agga ta ei teinud enam
ni suurt kiska.

V.

Kuuda pibel surmast peästab.

I.

Se luggu ei sündinud mitte eile egga tun-
naeile, waid aastal 1804, mil surem hulf meie
luggejättest weel ei teadnud, mis karwa fu ja
päike on. Usfi polle kül enam wärske, agga
tõdde ei lähhä mitte wannaks. Nimmetus
aastal piddasid kahhe wanna wäteenri lapsed
pulmi. Peigmees olli noor priske "metja is-
sand" ja temma kenna prudike ühhe wäpra

seersandi ainus tüttar. Prudil ei olnud suremat warra, kui temma punnased palged ja waggad kumbed ja temma isal mitte muud, kui ellaw usk süddames ja auga sadud harmid ihho peal. Ka peigmehhe issa olli wäetener ja enne omma langoga ühhes teninud. Müüd ollid möllemattel hallid juuksed pea kattedes, agga nende söbrus olli alles ni wärske, nago 40 aasta eest. Wannematte söbrusse läbbi ollid ka lapsed tutwaks sanud ja seältey se tännane pulma nalli wälja tulli. Teame jo kül, mis seält wälja tulleb, kui nored innimesesed saggedašte ühte teist näwad — süddamed hakkawad põllema. Kuida ööldud, prudi issa olli seersant ja peigmehhe issa nimme polest weel nattuke surem, se on, ta olli leitnantiks sanud, agga mitte kaugemale. Mõllemad ollid söas kõrwo surma filma waatnud ning seal ka tundma öppinud, et usso kilp se ainus kilp on, mis ristiinnimeses peab ollema, kui ta söas ehk toas on. Meed tru söbrad ollid ammo sellega harjunud, ennast igga pääw palwes Issanda holeks andma. Peigmehhe isal ei olnud ka harmide pudust, agga warandust olli temmal ennam, kui prudi isal. Ömmad lapsed kaswatasid möllemad Paulusse kässo järrel „karristamisses ja Issanda maenitsemisses.“ Ses asjas olli jälle prudi issa önnelikum, kui ta söbber; sest pruut olli kül wähhem folitud, kui peigmees, agga süddamest usstif, tru, allandlik, lahke ja tasfane tüttarlaps, kedda julgeste igga tüttarlapse eesmärgiks

wõis panna. Kihwo, sarwi ja küini ei olnud temmal tüdrukõ põlwes egga kaswanud ka naese põlwes. Maria olli selle hea lapse nimmi. Temma peigmees Johann, kui rikka mehe laps, olli ennam kolitud ja õppetud ja temma kaunis upsakas emma, paks inime, nago Kauba-Sassa naene Anno, kes sui aial allasti jõe-keldris istub, olleks hea melega üht kirjokõsandat ehk kohto kirjutajat temmast teinud, kui pois isse wähhegi selle nous olleks olnud. Ta olli wäeteenri poeg ja tahtis hea melega jälle wäe peale minna; agga kui emma pärrast wägga kelis ja paljo nuttis, heitis Johann saksa metsa wahhe ammetisse ja hakkas krono metsa hoidma, kus ommeti södda wois piddada, kui ka mitte Prantslastega ja Türklastega, siis ommeti huntide ja karrodega. Siiski sel aial, kellest siin kõnneleme, ollid Siropamaal ülleültse kibbedat loud; södda põlles ees ja tagga ja „Punnapart“ kihhutas tuld. 1812 tuugis temma ka Wennemale, agga siin käis temma käsfi, nago prussakal hange peal: 500,000 meest tullid Wennemale, agga wae-walt $\frac{1}{20}$ jaggo sai elloga ülle raia taggasi. Sel aial ollid mitmed metsad kabakaid täis ja metsawahhe ammet polnud polegi mængotõ. „Johann Willmann (nenda olli peigmehhe täis nimmi) olli ommas ammetis jubba saggedaste kabakattega folkõ sattunud ja neile näitnud, et temmal waprusse egga tarkusse pudust ei olnud. Temmale anti ka krono polest peage hea koht, ja kuida näeme, murretseb temma

ka, et maia ilma luffota ei pea seisma, otsib omma armast Mariat ülesse ja istuwad tänna jubba pulma laua tagga.

Johann Wilmann olli nores põlweš wähe omma wannematte maias olnud; õppimisse pärrast olli esmalt liinas ellanud ja pärrast sedda kui metsahoidja abbilinne Wolama raia äres teninud. Lapsepõllised isamaia waggad wisid ja lombed ollid aeg aealt temma süddamest pea üsna ärrakustunud. Ta näggi ja kulis mailmas liig paljo ning umbust ja ilma; lii meel kaswasid nago karro-ohkad temma süddames, et wagga wannematte laps pärrast üsna awwalik Jummal ja temma fanna teotaja olli. Omma sündinud mele polest olli Johann õiglane innimenne, kes ennast nenda näitas, kui ta olli; omma umbusko ei pidanud temma ka mitte sallaja, ehk ta kül näggi, et ta seläbbi omma wannemid ja ka Mariat wägga kurwastas. Temma ei sada mitte teiste oлдud, ütles temma, waid mis ta mõttelda, sedda temma ka ütelda. Ommeti olli Johann muido ommas ammetis ja ellus auwäärt mees, tru, tark, wapper, lahke ja sõbralik igga lapse wasto, ning se olli tännini ka Maria süddant temma küljes finni hoidnud ja lahkumist keelnud; ka olli temma ettewõtnud, olgo ta omma ust misjuggune tahhes, teiste usko ja jummalakartust ial mitte naerda, ja se on jubba paljo wäärt. Ommeti kui pärris kossimisse pääw kätte tulli, pididi Johann nägema, mähherdusse hirmo ja wärrisemisega

üks wagger tüttarlaps ennast uskmatta mehhele
 abbikasaks annab, kui ta tedda kül armastab.
 „Jummal isse teab, armas Johann — ütles
 Maria — kas se õige on, et ma sinnule tullen?
 Sinna armastad mind, sedda ma ussun kül;
 agga kui kaugele ullatab lihhalik armastus
 üksi? Ehk mo süddame armastus sinno wasto,
 on mo eddespiddine surem õnnetus! — No
 agga wimaks sai armastus ommeti wõimust
 ja tüdruk ütles „Jah;“ isä ütles omma wanna
 sõbra pärrast „Jah!“ ja emma, ehk kül usklik
 naene, iggatses wäimeest ja hüdäs ommast koh-
 hast ka „Jäh!“ ning nenda olli kaup walmis.
 Sellegipärrast ei üttelnud wanna seersant omma
 „Jah“ mitte enne, kui Johann olli kindlaste
 mehhe sannaga lubbanud, et ta omma tulle-
 wat abbikasa temma Jummalala tenistuskes
 mitte ei kela ehk eksita. „Sest — ütles äi —
 sinnoga ellab mo tüttar lühhikeses ellus mõnni
 aasta, agga ommast ussust peab ta iggaweste
 ellama.“ — Johann lubbas keik ja wõis ker-
 geste lubbada! sest Jummalala sanna põlgtus
 polnud just mitte waen armoõppetusse wasto,
 waid ta ei pannud sedda mikski, nago kegi
 mõnda roga ei tahha, agga sellepärrast mitte
 ei pahhanda, kui teised sedda armastawad;
 temma ei wihtanud neid ka just mitte, kes
 Jummalala sanna pole hoidsid, agga temma ei
 pidanud neist ka middagi. Temma nimmetas
 keiki, kes Jummalala sanna armastasid, ühte
 panko „pälwemehheks;“ ta ei laitnud mitte,
 mis neist head näggi, agga ei tahtnud isse

nisuggust nimme kanda, sest et temma omma wäljaspidine ello ka ilma usfota innimeste melest hea olli, kuida sedda ta omma isjad emmad ja äiad ämmad piddid tunnistama. Nisuggusti on tänna pääw weel küllalt.

No kuida ööldud, Johann lubbas, mis äi tahtis ja pulmad said röömsaste petud. Pulmawöerad ollid jubba omma teed läinud, agga nore pari wannemad alles kokko jänud, istusid laua äres, aiasid jutto ja watasid ka kord üht ja teist kingitust, mis nore parile olli todud. Seal töusis Johanni issa laua ärest üllesse, läks ühhe liggitodud kastikesse jure, mis nurkas seisis, tõi sedda wälja, astus omma minnia ette ja ütles ni tösfise sanna ja näogo, nago kohtoüllem tunnistusmeest wannutab: „Armas tüttar, minna kingin tänna sinnule üht kallist issa-issa maiawarra, ilma kellela ükski maia öige põhja peal ei seisa, mailm us, kugo sedda ehk mitte. Siin kastis seisab üks kallis warra, wannem kui meie keif olleme ja se on piibli ramat, mis jubba minno wannaisa aego meie maias olli ja on ifka poiaft poia kätte jänud ja armastud sanud. Seal tagga otsas leiad sinna ka minno suggu- feltsi immelikkumad juhtumissed üllespandud ollewad, esmalt mo wannaisfast, pärrast minno isfast ja wimaks minnust. Rahjo kül, ni au- wäärt mees, kui minno Johann muido on, sedda warra ei möista temma mitte kalliks piddada. Agga Summalale tänno, ta on mulle ommeti minnia tonud, kellest mul teine lotus on.

Ma ussun sedda warra nüüd sinno kätte, agga selle isjalikko käsoga, et sedda kinkitust mitte rupkimatta nurkas ei lasse seista, waid et sealt seest omma hingele roga ja walgust otsid iggawes- seks elluks. Peale sedda te sedda, mis meie ees olleme teinud, ja panne ka teie ellust need immelikkumad asjad üllesse laste-lastele mälles- tussiks. Minna tean, et sa Summala sanna ar- mastad ja lodan, et minno esimest sowimist mitte täitmatta ei jätta. Issand andko omma san- nale wägge ja jõudo ja pöörgo ka mo armsa poja süddant ennese pole. Muud polle mul se kord sowida egga ütelda." Maria andis äia käle suud ja lubbas ta sanna meles pidada, ütles ka, et Johann sedda kinkitust saab kalliks pid- dama ja auustama, (kus jures Johann sallaja naeratas). Warsi teisel hommikul lahkusid langud ja jätsid Summalaga.

II.

Rahheksa aastat pärrast sedda same omma nore pariga jälle kokko. Johann on praego liinas ja annab seal mõnned wargad ja kaba- kad, sedda metsast kätte sanud, kohtule ärra, kus neid wangi pannakse. Iggauhhe nende kelmide filmist wõis innime luggeda, et nem- mad, kui lahti pääsesid, warsi jälle kurja teeksid. Mis agga "metsa issandale" tänna keige suremat melehaigust teggi, olli se, et ka- bakatte peamees temma käest olli ärralippanud ja pöggenedes weel taggasi hüüdnud, et ta ni hästi metsawahhele kui temma suggule sedda

tahtis kätte maksta. Johannil olli sepärrast suur murre, et se teeröwel, kes hirmus julge ja kawwal loom olli, mitte senni, kui temma linnast tagaasi tulli, koddõ ei peaks middagi kurja teggema. Ta töttas ni pea, kui ial wõis, jälle foio pole.

Koddõ metsawahhe maias istusid senni faua kolm naesterahwast laua äres ja ootsid maiaperremest foio tulleswad; need ollid Maia, temma 7 aastane tüttar ja Johann emma, kes pärrast mehhe surma poia jures ellas. Need ollid õhto tüf maad perremehhele wasto läinud, agga et Johann weel ei tulnud, tulid jälle taggasi ja puhkasid praego jalgo. Pimme olli jubba kä, agga Johann ei tulnud weel mitte. Wimaš andis ämma-eit nõu õhto palwet ärrapiddada. Maria tõi wanna tutwa piibli kappist wälja ja äm lugges nüüd sealt eddasi, kuska wimaš ollid seisma jänud; se olli just tänna 71. Taweti laul; pärrast laulsid weel: „Keif teeb hästi Summal“ (Nr. 165.), langesid siis põlwile mahha ja Maria teggi süddamest palwet isseennese, omma abbikasa ja maiarahwa, pärrast keige waeste, haigede, efsiatte ja kässoülleastujatte eest et Summal neid wõttaks õige tee peale jata, keif kurjad nõud tühjaks teha ja ilmasüta kannatajad häddast peästa. Waewalt ollid pallujad üllestõusnud, kui jubba õues käima kabbinat kuulding Johann uksest sisse astus ja wägga rõmus olli, et ommafsid rahho terwisse jurest leidis. Ta rätis nüüd omma hirmo, mis tal

nende pärrast olnud ja kui wägga ta töttnud, et aegsaste loio jõuda. Johanni südda olli alles wanna. Kui emma ütles, et nemmad tedda ka palwes Keigelörgema holeks ollid annud, wastas Johann naerdes, et temma se kord kül paljo ennam omma hea püsside ja walwisa koerde peale tahtis lota, kui nende eestpalwe peale. Koh, nenda rägib umbust igga pääw, ja naesterahwas ei pannud sedda immeks, Johann räkis ifka nenda. Runni seinakel 10 löi, istusid nemmad weel laua äres ja hakkasid siis maggama minnema. Enne sedda watas Johann weel maia läbbi, panni keik ukseid lukko, laskis koerad howi peale lahti ja mõtles nüüd julgeste wõiwad maggama heita. Keik olli ammo waggusi. Seinakella tiksuminne ja maggajatte hingetõmbaminne olli se ainus heäl, mis weilses toas kuuldi. Korruga hakkas sohwa firmi tagga middagi kabbisema ja sohwa alt ronnis üks meesterahwas wälja. Hirmus näitas se innimesse loomollewad. Kui hästi tähhele olli pannud, et keik maggasid ja feigi tedda ei näinud, läks ta laua äre, panni suurte nugga, mis ta käes hülgas, laua peale, istus mahha ja hakkas wanna piiblit, mis õhto laua peäle olli jänud, ümber ja ümber pöörma ja watama. (Dlamp põlles laua peal.) Kawa istus temma laua äres, nago innimenne, kelle süddames södda on. Kord keerlesid ta filmad peas ja nugga kuffus peusse; kord jälle õhtas temma ja wiskas noa laua peale. Inneto ja halle olli sedda innimest pealt nähkä. Lüt

aega wõitles temma nenda. Wimal's sai om-
 meti parrem Waim temma peale wõimust, ta
 panni noa laua peale, läks afna jure, wöttis
 afna tassakeste lahti, nenda ka afna lugi, et ükski
 ei kuulnud; sest nisugguses asjus olli ta meister.
 Olli nenda keik malmistud, siis tõmbas piibli
 laua pealt sülle, ja et affen kaunis kõrges
 maast olli, siddus ta nõri ristpu külge ja las-
 kis ennast tassakeste mahha. Wõnne filmapil-
 guga olli mees keige piibliga kaddund ja fegi
 ei teadnud, kuhho läinud.

Agga mees wõib pea mõista, kuidas maia
 rahwas teisel hommikul immeks pannid, kui
 lahtist affent, fõit afna küljest ja paljast nugga
 laua pealt leidfid; agga weel immelikkum olli,
 et keiges maias mitte nõõpnõela ei pudunud,
 agga Maria pulmalingitus, wanna kallis piibli
 ramat olli kaddund. Et üks rõwel pitka noaga
 õsel maiasse tungib üht piibliramatut warras-
 tama: se olli neil kui meil wägga liig arro-
 asfi. Dmmeti ni paljo tundsid nemmad otse
 kui läbbi unne, et Summal neid surest häd-
 dast olli peastnud, agga mil kombel, sedda ei
 mõistnud fegi selletada. Gest otja pannid kül
 wägga immeks, tännasid ka Summalat, kahhet-
 sesid piiblit tagga ja räkisid sest saggedaste; agga
 nago aeg keik asjad lõppetab, ja ued asjad wan-
 naks teeb, läks ka se luggu metsawahhe rahwa
 melest ärra ja ei räfinud pärrast sest ennam fegi.

II.

Sel aial ollid ka meie sures isfamaal fib-

bedad päwad ning Prantsusse „Punnapart“
riffus üllematte ja allamatte söma-isso ja unne-
rahho. Meie maal polnud kül just södda,
agga söafärta küllalt kuulda. Kui Messwa
lin ja Mia allewid jubba põllesid, teadis igga
laps, mis södda olli. Sel aial pididi ka meie
metša-issand, kui krono tener, Prantsusse wasto
söddima. Aaastal 1813, kui Prantsus pöggemas
olli, andis Johann Willmann temmale ka mehhe
wisi takka fuklassse. Sellegipärast pannid Prant-
susse kulid ka pöggenedes weel mitto isapoeega
maggama ja mitto said raskestes hawatud.
Nende wimaste seas olli ka meie metša-issand,
kes Saksama piriil ühhe järwe äres hawatud
sai ja otsekui surnud teistest söameestest mah-
hajäeti. Kas ta surreb ehk ellab, sest ei tead-
nud fegi egga holineud fegi. Agga ommeti
teadis üks taewas ja teine ma peal. Willmann
oigas waljuste järwe äres maas werre sees
ja sowis omma surmatundi pea tulleswad, sest
ello lotust polnud tal muidogi ennam. Sedda
oigamist kulis üks kallamees, kes tassafeste
kalda äres söudis, et nähhä saaks, kas lah-
hengi piddajad jubba emale läinud. Waewalt
olli ta oigajat maas näinud, kui jubba warsi
omma seltsimeest teisest padist lähhemale hüdis
ja selle abbiga hawatud meest omma lootsi-
fusse kandis. Nüüd söudis temmaga rutto
ülle järwe omma maiakesse pole ning kandis
tedda naese abbiga tuppa. Siin olli nüüd
hawatud söamees kallamehhe ja temma abbi-
kasa holekandmisse al, ja hakkas aeg aialt toi-

buma; peale sebda temma õnneks, mõistis kallamees ni kennaaste ihho hawa parrandada, kui olleks ta mõnni tohter olnud. Pitkalt läks kül parraneminne, agga sebda tundis kallamees ärra, et kui mõnni teine haigus wahhele ei tungi, siis saab hawatud mehhest aega möda wimaks asja. Selle ülle olli ta isse ni rõmus ja tallitas haiget ni sure holega, kui olleks se ta lihane wend ehk nore põlline sübdame söbber olnud. Gest otsa, kui haige luggu alles waene olli, istus kallamees ööd otsa temma wodi ees ja teggi keif, nago emma omma aino lapsela teeb, kes raske haige on. Kui aega möda wallo wähhemaks jäi, õhkas Willmann saggedaste ommas tõwwe wodi naese ja laste järrele, kes koddo sugguge ei teadnud, kus ta olli ehk mis ta olli ehk mis ta teggi, kas ta weel ellas ehk Prantsusse kulist jubba amino mulda olli pandud. Se teggi temmale suurt murret. Agga ennäh! temma sureks rõmuks astusid naene ja tüttar ühhel õhtul kallamehhe tuppa, kedda kallamees kirja läbbi jenna olli kutsunud. Nüüd wöttis naene haige tallitust ennese peale, ja et murre ja rahhoto südda haiget ennam ei waewanud, läks parraneminne rutto eddasi, ja mis weel surem asfi olli, Willmanni südda hakkas ka parranema. Wallo ja waew olli temma süddant ja endist omma õigust mahha murdnud. Ta hakkas arro sama, et innimenne wägga jölle on, kui isseennese ja omma wäe peale lodab. Ta õppis kannatama, allandama ja Zummala

wäggewa käre alla heitma. Ta ei pahhanda-
 nud mitte ennam, kui naene temmale piibli ra-
 matust ettelugges. Ka temma maiaperremees
 näitas tõsine ristiinnimenne ollewad, kes sedda
 fannas egga töös ei salganud. Mis Will-
 mann wägga immeks panni, kallamehhe tead-
 minne ja tundminne näitas paljo surem olle-
 wad, kui temma seisus ja ammet. Pühha
 kirri olli temmal tuttaw, nago lapsel wiis pea-
 tükki ning ta räkis sest, kui mõnni õppetaja.
 Keigis agga, mis ta räkis, olli ikka peatunnis-
 tus se, et innimenne armust, selgest armust õn-
 saks saab, ja et keik temma omma headus, õi-
 guš ja tarkus kuhoge ei kölba egga Jummal-
 ees middagit wäärt ei olle, waid keik, mis
 ussust ei tulle, on pat. Se olli meie
 Willmannil küll esmalt wägga raske kuulda,
 agga ta ei mõistnud ka middagi senna wasto
 ütelda. Ta omma õigus teggi temmale,
 nago keikile, kes pattust pöörwad, keige sure-
 mat tülli. Temma tru abbiķasa ei jätnud
 mitte järrele wäsimatta eestpalwes temmale
 abbiķs olla. No wimaks langesid Jummal-
 abbiķa somuķsed ta filmade eest ja Johann
 Willmann wõis süddamest tunnistada: „tänno
 Jummalale, minna tean nüüd ka, et Jesust
 Kristust uskuma on ennam, kui keik asjad tead-
 ma.“ Iħho terwisse polest olli temma nüüd ka
 ni kaugel, et pea foio pole wõisid miina. Kui
 se nõu ees olli, pakkusid nemmad tuhhat forda
 tännades kallamehhele rohket tasumist. Kuida
 pannid nemmad immeks, kui kallamees neile

tunnistas, et tašsumisest juttogi ei pea ollema; temma olla paljo ennam nende suur wöglane ning olla temmal weel tänapääw üks räkimatta suur warra taggasi anda, mis tännini üllekohtusfel kombel temma käes seisnud. Nende sannadega läks ta kappi jure ning tulli seält wanna tutwa piibli ramatoga taggasi, mis pulma aego neile kingitusseks anti ja pärrast ühhel ösel laua peält ärrakaddus. Kui nüüd Johann ja naene teine teise otsa wahtisid, tunnistas kallamees: „Minna ollen se kabakatte peamees, kes sel korral Teie käest ärra lippas, kui teised wangi wisite.“ Senni kui teie emma, naene ja tüttar Teile õhto wašto tullid, puggesin minna koddo sallaja sohwa alla ja mo kindel kurri nõu olli Teid ja Teie ommakšid öse unnewodis ärrahuffata. Siin satis nüüd armolinne Summal, et ma wašto omma tahtminne Teie abbikasa süddamelikko õhto palwet piddin kuulma, mis kui tulle säddemed mo süddaue peale langesid. Remmad luggesid sel õhtul 71. Laweti laulo. Ma mõtlesin sohwa al kuuldes, et üks ramat, kus ni wäggewad sannad sees seisid, mitte pahha ei piddand ollema. Mo werrine nõu kaddus melest ärra; mul tulli suur hirm peale; ma hakkasin omma ello järrele mõtlema ja tundsin ärra: ma pean teisjeks sama, ka nenda heaks, waggaks innimesjeks, nago need, kedda praego ollin kuulnud. Mendap se nüüd tulli, et Teie pibel sel ösel laua peält ärrakaddus. Teie, armas metša-issand, lootsite kül sel korral omma walwosa

foerte, laetud püsside ja fange jõu peäle; need polleks Teid mitte kaitsnud, sest Teie ello olli minno kä; agga sesinnane pibel olli Teie warri ja kaitsminne, kelle wäggewad sannad mo süddant ligutasid, et mo kassi ennam werd ei sanud wallatud. Pibel on Teie ello peästnud, sepärrast piddage sedda kalliks! Pibel on ka minno õnnetuma loma ello peästnud, et ma omma ülle kohto tenistust mahhajätsin ja nüüd kättetö ja kallapüüdmisstega siin omma pead toidan. Andko Summal mo endist ello armust andeks! —

Willmann läks nüüd koio, wöttis omma isä: isä piiblit tännoga kasa ja kirjutas ka sedda immelikko Summala armo saatmist senna fiske üllesse ja piddas, nago temma wannematte wannemad, sedda pühha ramatut omma feige suremaks maia warrandusfeks.

Peaks sedda ommeti feif teggema:

VI.

Kuida mehhed naestele, nenda naesed meestele.

Kui Summala ilmafe palla on, jäeb innime laisaks; on ka innimesi, kes seal jures weel suurt jänno tundwad. On foggodusi meie maal, kus rahwas sähhärduse ilmaga paljo ennam laisaks ja jännulisfeks lähwad, kui muial paikus. Se luggu

ei wõi mitte tulest, weest egga ma wiljast tulla, muido peaks sedda ka lojuste jurest leitama. Laiskus ja jänno näitwad ödde wenda ja ühhe issa lapsed ollewad. Nemmad kõnniwad ka meie maal ühhes seltsis paigast paika. On ühhes kohhas keif ärralaiseldud ja ärra jodud, siis hakkawad teine teise kätte finni, lähwad teise walda ehk küllasse ja tewad seal seddasamma. Mis nemmad ühhe aastaga nahka pannewad, ei sa rahwas kolmega ennam taggasi.

Sesinnane öel paar jäid kord ühte küllasse forteri, kus head põllud heinamaad, priksed ellajad ja kennaste korristud honed igga innimesse silma ja süddant rõmustasid, ja sured mehhed ning paksud naesed ollid külla wäljal ning öue peäl nähhä. Sia tahtsid laiskus ja jänno tükkiks aiaks ellama jada.

Külla-förts seisid teine pool külla otsas fuse ja kaskede warjus maantee äres, hea naps ja kange, külm õllut sees ja punnast ja walget suhkro-napsi ka kappis; peale sedda förtsmik, kes maggust jutto mõistis aiada, nago mõnni Kalender ja förtsinaene — no sedda polnud rälida — ni wiis ja wille tallitama ja andma ja ni lahked sannad suus, nago päsofese laul Mai kuul.

Selle förtsiga olli sui aial immeliß luggu: midda förgemale päike tõusis, sedda ennani tulli meestel jänno ja kord fiit, kord sealt maiast nähti suri mehhi aedade ja honette warjul, esmalt pitkalt, pärrast rutto ümberwahtides förtsi pole ronniwad, kunni pude willusse ollid

istma sanud. Körtsi jodifud, — wui häbbi! —
 sedda ei tahtnud ükski olla. Memmad istusid
 ja puhkasid muido nattufo, ja et ilmafe palla
 olli, wötsid mõnne lonkfo kele kasteks, mis se
 teeb? Regi ei pidand sedda tähhelepannema
 egga näggema, kui jaggedaste nad seal käisid
 ja kui kaua nad senna jäid. Kui sallaja pug-
 geminne mõnne jure mehhel ei tahtnud ni hõlp-
 saste korda miinna, siis ütles ta naese wasto:
 tal olla selle ja sellega tarwis kõnnelda. „Kas
 jubba jälle!“ ütles naene. „No tobi öllut
 wöin ka ommeti wötta, se jahhutab süddant,“
 naeratas mees. „Küllab se top on, ütles naene,
 kuhho tošsin teisi sisse lähhäb.“ „Minne ikka,
 wa kallis, ülle tobi ei wötta minno südda
 wasto,“ ütles mees ja läks siis. „Kule, ärra
 murra nüüd jalgo, et sa tänna ennam taggasi
 ei sa,“ hüdis naene weel järrele, ei tea, kas
 mees ennam fulis.

Ühhel leikusse fu päwal olli tullu palla
 ilm, mitte üks koer ei jooksnud kulla tannawas,
 ükski lind ei lendanud egga laulnud ja puleh-
 hed kõlkusid, nago leinaja naese juuksed, oksis
 norgus, ja laisa meeste aeg olli wägga iggaw.

Wimaks kuuldi ommeti wanke kagginat
 kõrtsi ette tullemad. Tullia olli tuttau lifina
 pottiseb, kes aeg aialt omma kaubaga maal
 käis.

Selle läbbi tõusis nüüd jälle jut. Mehhed
 pahhandasid ta tullemisse pärrast, mis läbbi
 jälle mõnni hea koppif küllast wälja lähhäb.
 Nad pilkasid omma naeste ülle, et nad ennam

fiwwinõusid ei lõhho, siiski nähta mehhed igga pä usi nõusid laua peäl ollewad, agga potti tüffa ei olle kuskilt leida.

„Kül ma tüffid wälja toon, ütles pottisey, agga se maksab mõnni kopwik.“

„Makso se mõnni rubla minno pärrast, ütlesid mehhed, agga kui moistad, siis te, et hästi naerda same.“

Nüüd panni pottisey forwi fiwwinõusid täis, tõutis õlla peale ja läks küllasse. Siin käis ta maiast maiasse ja pakkus naestele omma kaupa, ei mitte rahha, waid — wanna tüffide eest: nael naela wasto. Siinas olla uus pottiwabrik tehtud, kus wanna pottitüffidest wägga kallid fiwwinõusid sada tehtud, sepärrast olla neid tarwis.

Oh sa kallis aeg, kuidas nüüd naeste silmad laiiali läksid! Sggast nurgast kanti põllega pottitüffa kofko, et pottisey pea ennam kanda ei jõudnud; nüüd olli neid küllalt.

Kuidas üllemal ööldud, kõrtsinaene olli muido nago pääsoke, agga kui legi naestest pahha rälis, neid pilkas ehk naeris, siis olli ta harti filmapilk tullipunane ja su jooksis nago tatra weskki ning hädda selle mehhele, kelle kaela siis keif se rahhe langes. Sepärrast ollid mehhed omma kauba pottiseppaga temma eest warjul hoidnud, muido olleks ta keif külla kõlla täis puhhunud.

No wimaks tulli pottisey külast jälle taggasi ja forw nenda pottitüffa täis, et mehhele äggas al. Mehhed löid käsfi kofko. Nad

olleksid karjunud rõmo pärrast, kui nad kõrtsi-
naist ep olleks karunud. Kõrtsinaese teadmatta
widi tükkid saksa tuppa nurka ja mehed naersid
nago kelmid. Pottisep pididi teiskorda jälle
taggasi minnema ja teggi sedda hea melega,
sest mehed maksid ta kauba hea hinnaga.
Se furd tulli pottisep ruttem taggasi ja ütles,
et naesed temma kannul järrele tullewad, nago
Wennelasse 1812 Prantsusse tagga; mis
nad nüüd tehha tahtwad, sedda tehko ussinaeste,
muido on hiljaks jänud.

Temma kelm olla neile küllas üttelnud,
et temmal kõrtsi jures weel keifsuggu muid kal-
lid nõusid oddawa hinna eest müa olla, mis
ta enne polle tonud, egga pärrast ka enn am
ei to. Es malt olla naesed kül üttelnuud, neil
olla mitte lusti meeste nähhes jähhärdust kaupa
osta, agga kui ta olla üttelnud, et mehed
wist kaugele läinud, ehk kui neid mõnni kõrtsi
jures olla, siis tahta temma omma wanfert
fenna ja senna tua, kus nad waggusi iggaüks
sedda wõitwad wäljawallitseda, mis melepärrast
on, ja nüüd lubbanud keif naesed järrele tulla.

Nüüd olli nago olleks meestel tulli pükki
torfanud, rutto puggesid keif saksa kambri ja
ja üks seest poolt riwi. Agga siin turtsusid
nemmad naero piddades, sest et afnast wõisid
nähhä, kuida naesed nisamma otsekui wargsil
wisil ilma näggematta püüdsid kõrtsi jure sada.

Kõrtsinaene, kes wasto õhtut, sisse ja wälja
jooksis, nago messilanne, ehmatas üsna ärra,
kui kulla naesi näggi kõrtsi ümber warritsewad.

"Mis hullo luggu! ütles temma, kes paggan teid pühhal töpäwal sia weddas?"

"Kus ta on?" küsis üks küllanaene sallaja.

"Sinno wannamees?" küsis kõrtsingene wasto. Küllab mul siis palju tööd olleks, kui ma igga ühhe järrele hakkassin wahtima.

"Ei mitte sedda, waid pottisep," oli küllanaese wastus.

"Sedda ma ei tea tõeste mitte, agga ota ma watan järrele."

"Kus meie mehed on?" küsis üks teine.

"Kuhho need laisad lomad olleksid jooksnud?" "Weddelewad wist ufse ees pude willus, funni õhto, kaste neid tuppä aiab."

Raesed ehmatafid ärra ja pallusid kõrtsinaist mitte ütelda, et nemmad siin on. Mehed olla furjad lomad, kes ikka mõttelda, et taewa Issa nende pärrast üksi rahha ma peale lonud, ja olla naestel ka mõnnikord paar kopipit tarwis, siis olla paggan lahti, ja nemmad urriseda siis, nago wanna karja Sultan.

Raeste wasto oli kõrtsimamma naene. Ta jooksis pude alla — ei olle! Ta läks tuppä, kollistas, hüdis — ei olle! Läks saksä tuppä — ei olle! (Saksä kambrit, mis ennamist allati luffus seisis, ei tulnud temmal järsko mele.) Mis paggan se on, egga ni sured härjad ommeti hiri auko ei puggenud, nemmad wõtrofaelad tewad wist nago lapsed, kes wagguñ jäwad kui naad pahha peal on. Ta fargas ühhest nurgast teise ja mõtles: enne ma järrele ei jätta kui ma neid felmisi leian!

„Senni kaua kauplesid naesed kõrtsi tagga, kambri afna al, nago sagedaste perrenaesed Judiga. Et mehed keif afnast kuulsid ja näggid, sedda teadis üksi pottisep ja naeris isse enneses, agga naesed arwasid, ta naerab pahha melega, et nemanad ni terrasest tingida mõistsid.

Kõrtsinaene otsis ikka peale, nago koer jännesses jälgi. Wimašs tuli tal saksa kammer äkiste mele. Eht nad pea koerad on seäl! Kus wõtti? Polle kuskil. Ta otsib, ei leia. Kar-gab ukse tahha, lükkab, ei lähhä; lahti. Koppatab, hüab, keif wait; koppatab jälle, sõimab ka nattufe, ei aita middagi. No nüüd on paggan lahti. Ta rägib naestele, naesed kohkuwad ärra, mõnnel kuffub pot käest kaiti. „Agga kui nad kurjad lomad sedda keif kuulsid ja näggid!“ Ja muidogi. Nad foggowad kõrtsinaese ümber, mis heaks nõuuks? „Peame läbbi afna watama,“ annab üks head nõu. kes keige terrasem olli. Temma olla omma ello sees läbbi afna asjo näinud, mis peale ta ei tahta möttelda, weel wähhäm sest räkida. Agga maast ei ullatand ükski afnast sisse watama, sepärrast todi reddel ja kõrtsi sullane, kes parrajalt wäljast tuli, pididi üllesse ronniina. Ta wahtis ja kõngutas pead, wahtis jälle ja ütles mahha tulles: „selgeste ei wõinud ma mitte nähhä, seal on suur kirjo selif ette pandud, agga ni paljo sain arro, kesket tubba seisab laud ja laua peal suur unnit musta ja punnast, ei tea, mis need on?“

Nüüd olli naestel tuli tagga — „Kirjo

selik — musta ja punnast — watame isse!“
 Naesed ronnisid nüüd nago kassid reddeli (kartsa)
 peale ja teine lükkas teist eest ärra. Mõnni
 arwas omma mehhe selga, mõnni mitto muud
 selga näinud ollemad. Kes al seisid, karjusid
 ja küssisid, käätsid akna sisse lüa ja kirjo seliko
 eest ärra kiskuda. Äkkiste tulli üks mees neile
 selja tahha ja ütles: „Naesekesed, mis seal
 wigga on? kas wöin arwitada? Kadri, kas
 sinna, mo naeseke, ka siin olled? Tulle reddeli
 peält mahha, et sa wimaks kaela ei murra! —
 Naesed, ütles temma, kui mulle tobi öllut ja
 kummagi jalia peäle punnase napsi lubbate,
 siis ma selletan teile, kuidas loud on, agga olge
 waggusi, muidu ollen ma isse kimpus.“ Naesed
 lubbasid sedda ja weel'ennam muud. „No
 tulge järrele,“ ütles mees, ja wiis neid eest
 ümber kõrtsi saksu tuppa. Tassakeste teggi ta
 kambri ukse nattuile lahti ja hoitis isse taggasi.
 Mendasamma tassakeste pistis üks naene omma
 ninna ukse wahhele ja wahtis, agga warfi
 karjatas temma, tõukas ukse pärrane lahti, ja
 keik teised naesed karjusid ta selja tagga ja tun-
 gisid keik söimades ja wandudes, nago Türk-
 lassed liina wärrawast, sisse. Eest kambri
 istusid mehhed sure laua ümber ja wallitsetid
 ja tunnistasid iggaüks neid pottitükka, mis tem-
 ma maiast ollid tulnud, mis neil mõnned õnsa
 wannemattest sadik tutwad ollid. Agga sedda
 kissa ja käära! Naesed ei sanud tappeldes egga
 mehhed naerdes hinge tagga, et üks wöeras ei
 olleks arro sanud, on seal pulmad ehk mattused.

Nenda läks nüüd armas abbiello arropid-
daminne tüt aega eddasi; agga mehhed ollid
täanna nago läest ärra. Mitte üht sanna ei
pannud nemmad pahhaks, waid naersid ja naer-
sid naljateites ifka peale, kunnid aega möda mönni
naene hakkas sekka naerma. Nüüd olli leppi-
tusse te allustud. Pottitükkid wisitati laua
pealt nurka ja öllepuddelid meeste kullo peale
astusid assemele ja pärrast tõi kõrtsinaene saia
leiba, woid ja sinfi senna jure, naeste pead
läksid ka aega möda nattu ke kihhama ja nüüd
olli rahhulinne kiddin ja kaddin lahti. Pahha
meel olli ni soutumaks kaddund, et pottisepege
omma selmüst andeks sai ja laua äres istus.
Naesed peawad jo keif lapsed ollema: rutto
wihhaseks rutto heaks.

Sellegipärrast olli ofkas naeste süddamesse
jänud, mis neid tortis. Suggu sai keigis kül-
las tutwaks ja waesed naesed said allati pil-
gatud ja naerdud. Kus ial üks kaus katti
läks, seal olli ifka kuulda: sest olla ühtegit,
nüüd olla need aiad tulnud, kus tükkide wasto
unt jälle saab. Arwa tulli mönni kõrtsi, kes
kõrtsinaese läest ei küsšinud, millal jälle potti-
tükki leikus peaks tullema? Se wallutas naeste
süddames, nago piritus raintud hawa peal;
siiski ollid naad wait ja kannatasid.

Agga, agga — naesi pilkadi ja wihhale ärrit-
tada, on mönni ford ka pahha assi, ja arwa
jäeb kättemaksminne kawa tullematta. Head
naesekesjed tassuwad ifka wägga hea melega
ni hästi suandmist kui ka suggemist. Sui ja

süggise läfsid möda, naesed ollid ilka wait ja kannatafsid, kui neid pilkadi, agga tegi ei näinud nende süddamesse.

Talwe tulli fätte, Jöulud läfsid möda ja nende järrele ommal aial tulli Kүүnla:ku, mis muido feige külmem on, agga tännawo teggi ta ni pehme ja lahke näo, nago kulla neio, kes feigest hingest tahhab mehhele jada. Agga saggedaste on se näggo, mis neio põlwes wägga liig lahke on, naese põlwes sedda wingusem. Menda kүүnla:ku ka. Soeb Kүүnla:kuus härg räästa alt, siis ei leia Paasto:kuus ennam kuf sealt tilka jua. Parrem on, kui Kүүnla:ku näo teeb, nago mõnni wanna nõid, kes peab surrema, agga ei tahha, ja surmale hambaid näitaks, kui tal mõnned weel suus olleks, nago enne õnsa mehhele neid näitas; siis on lota, et soem ilm pea tulleb.

Just nisuggust nõianäggo teggi Kүүnla:ku sel aastal ommas lõppetuseses. Kasid ei tulnud ennam ahjo peält mahha, meeste habbe-med härmatafsid ninna külge, naesterahwale aias tuisf rided kaela, wui inneto külme! Warfi peäle sedda tulli lumme saddo, raitjakast rahhet, et kattukse hungad ullusid. Ühhel nisuggusel hirmsal öhtul, kotwimme olli õues, koptutas mõisa wahhemees igga ukse peale ja ütles: „Home hommiko puhte olgo feif perremehhed kirriko kõrtsis kous ja walged raititud wööl: sest meie wallitseja on äkkiste ärrasurnud ja saab home warra wahha widud. Summalaga!“ Säh, küsfi weel, jubba läfs.

No kas polle luggu lahti, nisugguse ilmaga öse pimmedas 15 wersta kääia! Naesed nähti üsna ärrakohkutwad ja monnel tulli wallitseja äffilisse surma pärrast wessi filma, mis neil mönni ford weel paljo wähhema asjade pärrast peab tulles. Mehhed ohkasid, agga mis teha, peab ikka minnema, häbbi olleks mahha jäda; sedda arwasid naesed ka, süiski törrelesid nemmad, et nende mehhi nisugguse ilmaga wälja aeti. Se teggi meestele weel ennam rutto tahha, fegi ei tahtnud wiinne olla, naesed piddid rutto rided kätte kandma ja mehhed pannid ennast walmis ja läfsid. Unnega polnud kellegil ennam asja: mehhed kõndisid pimmedas eddasi möisa pole ja otssid keppiga teed, naesed tullid koddokko ja — naersid.

Puhte ollid feif küllaperremehhed kirrifo kõrtsis kous, agga ni külmetand ja wäsfind, nago madrussed, kes pitka reisi pealt tulleswad. Mis saab, millal saab, kuidas saab? sest ei teadnud üks egga teine, waid wötsid pahha tule wasto süddame farrastust ja römustasid, et nemmad mu foggodusse perremeestest ollid enne senna jõudnud.

Kõrtsinaene olli leff innime, töusis külüllesse, agga teggi nisamma wingusse näo, nago nende ommad naesed koddokko. Mis innimeste waewaminne se olla, ütles temma. Olla wallitseja furnud, süis joosta ta weel wähhem ärra, kui ellawalt, eks sellega polleks päwa walgel ka aega olnud. Nende naesed olla ferged peast, et omma armsaid mehhi selle

kurja ilmaga toast wälja lasta. Mehhed hoida mitte paljo ommast terwisest, sedda olla temma omma õnna Tomaga näinud; agga temma olla Tomast kallimaks piddanud ja mitte pimmedal ööl wahhemehhe pilli järrel allati tandsida lastnud.

"Se on naesefe," ütlesid mehhed ja lastsid nüüd ennestele süa jua anda, mis läbbi kõrtsinaene mõnni hea foppit tennis. Kui nüüd mehhed jubba sojaks said, hakkasid nad immeks-pannema, et muid ennam järrele ei tulnud. Kõrtsinaene ei teadnud muud wastusi anda, kui et teisi ehk olla muiale kõrtsidesse kokko tellitud, ehk ka jonelt mõisa, muud temma ei teada. Mehhed rüpasid, lobbisesid, rüpasid jälle, koit hakkas wälja tulles, tuul jäi tagasi, aeg jäi jubba kaunis iggawaks, agga teisi ei tulnud ennam jure. Sannelik on kül, et mehhed sagedaste süis alles hakkawad nõu pidama, kui aeg iggawaks jääb. Kenda hakkasid ka meie mehhed nüüd aiawiteks nõu piddama, kuidas iggamees omma wööd piddi sidduma ehk muud hilpo ümber pannema, mis küsima, mis kostma? Mõnned andsid ka nõu, mõisa miina ja kulada, kuidas loud on, mis saab ja millal saab? Agga kõrtsinaene laitis selle nõu ärra, se näidata ni kõrwend wälja, kui wõida mõistlikkud perremehhed mitte tundi odata, waid tahta omma wallitsejat, miodda warrem, sedda parrem mulla alla pista, mis ommeti ausa meeste kohta mitte illus ei olla.

Kõrtsinaese kõnne löi läbbi, peäle sedda

olli ilmafe nenda, et ükski õige innimenne omma koera uksest wälja ei aianud. Mehhed rüpasid jälle ja nurrisesid isseenneste peäle, et ni ülle kaela ollid ruttanud; sellegipärrast ollid teif walmis, nago Israeli lapsed wiimisel wöl Egiptusfes, et kui käst tulleb, siis lähme. Agga käst ei tulnud, ehk kül mehhed ootsid.

Wimaks, kui jubba suur walge wäljas olli, näggi üks wallitseja kutsarit kõrtsi ette tullewad. Ta jooksis öue wasto, wöttis kutsari terwise wasto ja küsis: „Hans, ütle, millal nad temmaga minnema hakkawad?“

„Kellega?“ küsis Hans.

„Koh, kellega muud, kui wallitsejaga?“

„Ah so, sellega ei lähhä nemmad ennam kuhhugi.“

„Ma lähhän praego seppale ütlemä, et ilmaasjata omma hobbust ei to, mis kolman-damaks tõlla ette pididi sama. Slm on wägga pahha, ei wannamees selle ilmaga toast wälja ei lähhä.“

„Mis paggan, ütles mees ja aias filmad parrane, kas ta alles nenda rägib?“

„Miks mitte, ütles Hans, tulge kuulge, foddo on ta feel weel hopis terrawam, kui wälja peäl. Praua ja teised lähwad hea melega wõerussele, agga temma ei tahha jalga toast tõsta, olgo siis omma ammeti pärrast.“

„Wallitseja, on siis üsna terve?“ küsis mees.

„Terve nago purrifas jões, kostis Hans, ma ussun ta lähhäb igga pä noremaks. Agga

ärta panne pahhaks, ma pean minnema, muido sõdab sep ilmaasjata hobbusi ja minna saan kula peäle.“ Kutsar läks.

Seal seisis nüüd küllamees ja wahtis, su laiali, mõisa pole. Ta olleks wist kaua nenda wahtinud, kui mitte teised walge wõdega polleks toast wälja tulnud jo küssinud: „Noh, Mart, mis sa wahhid, millal nad lähwad?“ Seal torkas Martil jälle meel pähhä, rutto kiskus ta walge wõ wõölt ärta, et legi ei näeks ja fargas tuppä, ja teised tagga järrele. „Kiskuge ommad walged wõöd ümbert ärta, karjus temma, muido naerab teid igga sigga wälja.“ Nüüd räkis ta, mis kutsari käest olli kuulnud.

Oh sa walgus, mehed olleksid wihha ja häbbi pärrast kõrtsi pörmände alla puggenud! Kelle silma tohtsid nüüd ennä minna? walitseja üsna terwe ja nemmad tullewad tedda matina, kus selle häbbi ots! Rusfikattega löid nemmad firrudes kõrtsi laua peäle, et tubba kõllas. Sedda olla warsi tarwis kohtus kae bada, olli teifide kindel nõu, siis sada igga mees nähha, mis se tähhendada, ausaid maia perremehhi narriks piddada, ja peälegi weel wallitseja nimme seffa weddada.

Sedda jutto kuuldes ütles kõrtsinaene: se olla muidogi feige selgem, kui nad isse omma suga kohto üllemale kulutada, kui rummalad nemmad olla. Kui temma kohto wannem olleks, siis sadaks ta ni rummalaid mehhi siggade lammaste jure, sest muiale nemmad ei kõlbada.

Terrase kõrtsinaese sannad aitsid jälle, meh-
hed said arro, et nad selle läbhi tuld viete põllema
sütaksid, ja võisid wimaks nõuks senna jada,
funni jälle pimme kätte tulles, ja siis waggusi
koiw miina. Selle aia sees lootsid eht ka
selle kelmi jälgi peäle sada, kes neid wahhi
mehhe asfemel olli kutsnud; sest sedda meest
tahtsid nemmad wälja sada, maksko mis mak-
sab; sesuggune pididi feigi wähhemast üllespo-
dud sama.

Jälle ütles kõrtsinaene sekka: feige parrem
olla kelmi mitte enne üllespua, kui ta käes on
ja eest otsa senna jada. Kui nad tahta, siis
walmistada temma ka neile lbunat, tal olla
paar sea kintso aida lae al kõlkumas ja särw-
kaapsid weel pool tonni, ka olla ta eile alles
wärsket wöid kokkolönud ja mõisast wärskid
saiw tonud.

Sellega ollid mehhed wimaks rahhul, söid
ja jõid priiskeste, wahhel naersid, wahhel kirru-
sid, funni õhto kätte tulli; agga sedda pea-
foera tahtsid nad weel tänna õhto ofsa tõm-
bada — se on, kui ta nende näppo putuks!

Selle aia sees hakkas teises toas ka kassa
tõusma. Mehhed ei teadnud, mis se pididi
ollema. Nad küsisid kõrtsinaist, se teggi kel-
mi näo, ütles: mul on head wõerad tulnud
ja läks omma teed. Se olla eht rummala
naeste wiis wastust anda, ütles üks, ja et
kassa teises toas ifka suremaks läks, panni ta
fõrwa wasto luffo auko ja kulas, agga ei sa-
nud arro. Ta pistis pibo tasko, luffas ufse

nattufe paoffile, wahtis, näitas käega teiste pole ja käsks liggimale tulle, agga taäsa olla. Nüüd wahtisid keif, nago härjad läbbi ohherdi-ango, ja kes tagga seisid, ei näinud keddagit ja ei mõistnud mitte, mis se tähendas, et esimesesed pead kõngutasid ööldes: „no sedda olli weel tarwis! jah! sedda olli weel tarwis!“ Nad aiasid kikkewarwule, surrusid teiste peale, funni üks pärrani lahti läks. Tagga toas istusid tosin naesi laua ümber, tühjad öllepuddelid ees kedda nad nusutasid ja naersid, igga üks tahtis haisust ärratunda, kui mitto temma mees tühjäks jonud. Nad näggid kül, et üks lahti läks, agga teggid, kui polleks nad näinud ja nusutasid ja naersid ifka peäle. Meeste fulmud läksid kortsso, nad tundsid silmapilk ärra, et siin seddasamma tehti, mis nemmad sui pottitükkidega ollid teinud ja et nende tänänane õnnetus muud ei olnud, kui kuhjaga mõet selle wasto, mis nemmad isse naestele ollid teinud. Meeste ninnad jäid norgo. Naesed ollid wasto õhtut lotto sanidega, „mattusse rahwa“ järrele tulnud, ja teggid nüüd nimmetud mängo, mis meestele sappi suhho aias, sest nad olleksid häbbiga hiri-auko puggenud, kui nad mitte ni jämmedad polleks olnud.

Agga nüüd olli kõrtsinaene, ennekuu möllemilt poolt kibbedaid sanno hakkas saddama, nago tuul walwis rahho teggema. Silmapilk ollid puddelid laua pealt kaddunud ja toit laua peäl ja iggamees istus omma naese kõrwas ja wöttis naerdes leiba. Worst olli worst

tiga maksetud, ja naesed mõistsid maggusa san-
nadega nenda meeste habbeme ümber sillitada,
et iggamees omma naesele weel suud andes ütles:
„olle terve, et hobbosega mo järrele tullid!“
Ja kui weel naesed ütlesid, et neil koddõ omma
meeste pärrast wägga kahjo olnud, agga ep
olle ennam taggasi sanud wõetud, oli meeste
wihha tulli foggoni kustunud ja mõtlesid: „naes-
terahwa südda on ikka pehmem ja parrem kui
meil.“ (Wõib olla.)

Käfs nüüd jälle monni pot ehk kaus koddõ
katti ja mehhed tulletasid pottiseppa mele, siis
wastasid naesed, se olla wallitseja mattusse
peal foggematta juhtunud, ja jut olli warfi
otsas. —

Malja wõib ka abbiellus olla, agga nelja
filma al ja mitte pahha melega, muido hakkab
mürrištama ja wälko löma, mis mitte head
ei te.

VII

Mided tewad meest mehheks:

Et mõnni ford kuub ennam maksab, kui
mees, kes tedda kannab, on ka Gesti rahwa
jures tutaw, agga mitte kidowärart asfi. Meest
peaks temma en nese, agga mitte temma riette
järrele arwatama, mis süiski iggal pool weel
nenda ei sünni, ja sest on kahjo.

Üks kulus prohwešsor Saksamaal, panni alwad rided ümber ja läks turrule rahwa selka kõndima. Ükski ei tunnud egga pannud tedda tähhele, ükski ei tõstnud mütsi egga terretanud tedda, waid läksid temmast möda, nago keigist teistest, ei waatnudke temma peäle. Hea kül, ta läks foio, panni omma uhket ammeti kabe selga, wöttis kuldnuppoga keppe kätte ja läks jälle taggasi. Oh sa kallis aeg, kuidas nüüd mütsid peast lendasid! Üks terretas siit, teine sealt ja kütutasid omma selga ning andsid temmale rumi eddasi miina. Ee teggi ta südame täis, ta tõmbas kae seljast mahha, tallas jalgega peäl ja ütles: „Oled süüna se prohwešsor, wõi ollen minna, et sa tühipaljas ridehilp, mis igga rätsep wõib tehha, rahwa filmas ni paljo maksad?“ — Säh, nendap mailma asjad on!

* * *

Leine kord andis sesamma prohwešsor omma kae hõlmale suud, ja se tulli nenda. Ta panni ühhel päwal jälle alwad rided selga ja tahtis waese innimesse nimmel funninga juttule miina. Agga wõtta näppust! Wahhid näitsid temmale paljast mõeka ja saatsid tedda söimofanadega taggasi. Ta panni koddos jälle omma aukae selga ja läks teist korda. Nüüd teggid wahhid filmapill teed ja teadsid kül, et temma se mees olli, kell' lubba kä, iggal aial funninga tuppastuda. Kui funninga ette olli sanud, andis ta enne terretamist

omma kae hõlmale suure aupakkumisse mitto
ford sund.

„Mis se tähhendab?“ küsis kuningas.

„Jah, kes mind auustab, sedda auustan
minna jälle!“ vastas prohweessor, ja räkis
nüüd, kuida ta omma kae abbiga kuningaga ette
oli sanud.

Kolmas ford teggi ta omma sõbraga nalja.
Sefinnane sõbber olli suur kindral, kes omma
wäega ühhes liinas forteris seisis. Prohwees-
sor panni handwärgi rided ümber, wöttis
pauna selga ja ofsikusse keppi kätte ja läks tele.
Liinna wärrawas küsis pealik, kes wahhi peäl
olli:

„Kes sa olled ja kust sa tulled?“

„Ma ollen reisia lihboniko-sel ja tullen
S. liinast.“

„Kus so pass on?“

„Ollen waene tee peäl tulles ärrakautanud.
Olge nenda hea, lasle sisse!“

„Jah, sisse lasse kül, agga pead torni
minnema, kunni so asfi saab järrele fulatud.“ —
Nenda sadeti prohweessor wahhi al kindrali jure.

„Kust sa olled?“ küsis se jälle.

„S. liinast, ja ollen omma passi tee peäl
ärrakautanud. Et kindrali herra mul tuttaw
on, lootsin ka ilma passita läbbi sawad. Ma
mõistan ka nattuke Laddina ja Krefa keelt.“

„Tagga parremaks! Minna sulle tuttaw?
Mind tundwad mitto, sedda minna ei tunne;

agga sinno pass aitaks sind ennam. — Sol-
datid, wige tedda torni, seal wõib ta Krefa ja
Laddina kele andeks palluda, et ni hõleto olnud
ja passi (kui sedda olli) ärrakautanud. —
Mehheke pisteti puri.

Tornis wõttis ta omma prohwešferi mund-
rit paunast wälja, panni ünber ja pallus
nüüd sõamehhi tedda uesti kindrali ette wia.
Kuida pannid nemmad immeks, kui nüüd kind-
ral emalt temma wasto jooksis, temmale suud
andis ja ennast wabbandas, et tedda waeses
mundris ep olnud tunnud.

„Kendap se on — ütles prohwešfor —
sinna olled ka nende seast, kes meie päiwil
ennam linno fulge, kui temma laulo peale
watawad. Kende hull on wägga suur!“ —

VIII.

Nurme Lisa,
ehk mis mõnni kord küllas sünnib.

Sesinnane külla, kellest ma siin tahhan kõn-
nelda, ei olle mitte seal, kus Janipäwal saniga
sõidetakse, polle se luggu ka mitte Noa egga
Abrami aial sündinud, waid paljo lähhem ja
paljo hiljem; agga selgem polle mul lubba koh-
tasi egga nimmesid nimmetada. Siiski ni paljo

wõin üttelda, et omma surusse polest keskminne küllake on, kus rohkelinne sammal nago sammet kattuste peal haljendab, külla kuffed foris lau-
lawad ja koerad õhto kuwalgel wõido aukuwad;
tulleb karri õhto koiõ ehk lähhäb hommiko
wälja, siis on kella ja rappi heal kaugele kuulda;
külla wainul on ka, isseärranis läupäwa õhto,
paljo kigekääksumist ja nore rahwa laulo heält,
mis mõnned kiitwad, mõnned laitwad, nenda
kui kellegi südda seisab ja ju on kašwanud.
Küllast paar wersta kugel lapperdab üks
weššiweski jõe kaldal, weskiõ ellab mölder omma
pakso mammaga ja pole toššina aasta eest olli neil
ka üks poeg, nimmega Josep, agga teine
mees, kui temma kaim, Egiptusse Josep, kes
esmallt ütles: „kuida wõin ma ni suurt patto
tehha?“ ja pärrast omma wendade wasto:
„minna kardan Jummalat.“ Sest polnud möl-
dre Josepi jures mitte paljo kuulda egga nähhä.
No agga ta olli ka üks Josep ja nimmi ei te
parremaks egga pahhemaks. Weski pool külla
otšas seišis nurme äres Nurme Tido maia,
nenda üttelda surusse kui warrandusse polest
keskminne. Kui jaggedaste kartohwliõ keetsid,
siis said omma leiwaga läbbi, agga neid aas-
taid tulli ka, kus mõnned riipsud maggasini
pulga peal seišid. Tiit isje olli kül waggane,
agga walli mees. Temma ei lainud kül naljalt
kellegi peale, agga hädda jellele, kes tedda pah-
handas, ja olleks se ka temma naene ja tüttar
Eija oliud, kedda ta ommal kombel mõllemaid
armastas. Ta naene agga olli teisest puust,

ja selle järrele ka tüttar Liisa, mis Liiva-Annus neile kuest lapsest järrele jätnud. No se olli tüttarlapsoke, kedda mul sulle otsaga raske ma- lida on. Külla rahwas nimmetasid tedda „Nurme öis“ ja rääkisid töt: kedda ta olli ka. Benikesse pihhaga, nago sippelgas, kulla karwa sidi juuksed peas, näggo otsekui keige illusam öun ja filmist paistis lahke sinnine taewas. Külla poisid olleksid tedda sõrme otsaga ärralaf- tunud ja igga üks omma põues kannud. Kelle pole ta ommad sinuised filmad üllesse löi, selle werri kuttus kema, jäi otsekui tummaks ja ar- was ennast inglit ollema näinud. „Nurme öis“ olli tõeste öis, ja iggaüks püüdisid tedda noppida, ja siiski — kes olleks tedda uskunud? — ei sanud se „öis“ mitte noppitud, waid kural kombel ärratallatud ning pididi warra närtsima. Kuida se tulli? Noh, nago se ifka tulleb: hunt sööb keige parrema lamba ja sigga keige illusamad kartohwliid. Tubba mõnne tüttarlapsel on ta kenna näggo teotusse märgiks ja surma järgiks sanud. Bango nad allati kedda täh- hele. Keige illusamad masikad noppitaksekei- ge ennemalt, ja igga kord mitte, kuida kord ja korbhus on.

Meie räkisime esmalt mõldre Josepist. No küllab sate arro, kuhho pole tuul puhhuma hak- kab. Josep olli ainus laps, Liisa olli ainus laps, Josepi te käis allati Nurme öue wärrawast möda. Ta näggi Lisat ja Liisa tedda ja kummagi neist ei olnud pimmedad. Josepi isjal ollid rasked rahhalottid ja Lisjal punnased palged. Ni ker-

gemeelne haly ja narrilane kui Josep muido olli, ta olli ommete priske pois ja rikkas pois ja keige külla neiude filmad wahtisid üksi temma peale, agga temma filmad üksi „Nurme öie“ peale. — Agga Josepi wannemad, kuida olli nendega luggu? Mis ta olli? Rikkad möldrid, aida mehhed, kõrtnikud, rentnikud (ma ei ütle mitte keigist, sest agga nad keif mammuna pachus ilma Jummalata ei ella) on ennamist ikka ka uhked süddamed, kes hea melega ülle ölla teiste peale watawad. Rikkus on keige parrem uhkusse jönnik, mis jedda mühhama atab, ja isseärranis nende süddames, kessel enne hakkades, nago Josepi wannemattel, middagi ei olnud, kui üks ainus kuub ja kehha, kus ümber se seisis. On kaapsa-ussist liblikas janud, siis tahhab ta kõrgest lennata. Nenda olli Josepi wannematte luggu. Visa olli muido kül hea laps ja näitas nende kergemeelse poiale üsna parras ollewad, ehk nemmad kül, kui wannad kännud, temma illust juurt luggu ei pidanud; agga — agga — ta olli Josepi kofta liig waene, ja Josepi jureks häbbiks ja teotusjeks pean tunnistama, kähba ei kuffu kännust kaugele, temma ommas süddames likusid needjammad mõtted. Ta armastas Lisat; agga kui töt piddi tunnistama: sest sadik, kui wannemad temmale ärra ollid jelletanud, kui paljo temma Lisast ennam piddi ollema, mitte parrem — kui kul illust, raswast kanna. Sellegipärrast mõistis ta hundi süddame ümber lamba nahka kanda. Visa kuuldes ja nähhes olli ta ikka

nenda, et armastaja südda temmast südi ei leidnud. Lisa ei mõttelnud pahha, sest ei kartnud temma ka pahha. Ja armastas Josepiti Josepi pärrast, ja ei mitte temma rahha pärrast. Kül teised nored mehed, kes Josepiti tundsid ja temma kõnnesid kuulsid, maenitjesid Lisat, et piddi ettevatama, sest Josepi armastus ei ulla-tada mitte kaugemale, kui hundi armastus lamba wasto; agga kes jedda uskus? Lisa mõtles: „se on kaddedus ning ma tean kül, miks pärrast.“ Josep wandus igga ford igga-west truust, räkis allati pulmist, lubbas enne isjast ja emmast, kui ommast „silmaterra ja süddame Lisast“ lahkuda ja Lisa uskus!

Agga mis ma juttust ilmaasjata pitkaks weni-tan? Terrane luggeja hakkab jubba arro sama kuhho pole wessi waub. Mõnne näddala pärrast ollid kurbdus, õnnetus, pahhandus ja fibbe filmawessi Murmele korleri läinud. Tiit ei räkinnud enam sanna ja pöris igga innimesse eest kõrwale, emma filmad ollid allati määrjad ja Lisat ei näinud ükski enam, waid mõnned innimesjed teadsid jaggedaste kõnnelda, kuidanemmad Murme maiast kesk öse mõda minnes ullumisse ja kuumumisse healt ollid kuulnud, wahhel sekka ka sanno tulle surm, ja wõtta mind ärra! Josep, oh Josep! mis nüüd minnust saab! kuhho pean puggema? — Josepiti ei näinud ka kegi enam. Ta olli kauaks aiaks kotto ärraläinud mailma ümberwatama, ja olli Lisat süddame

wallo ja filmawee sisse uiuma jätnud. Kas ta süddametunnistus tedda hammustanud, kas tal patto mele tulnud, kas ta head ehk kurja und näinud, sedda ma ei tea; agga ma ussun, et ta nago koer wet seljast mahha rapputanud ja omma teed eddasi läinud, ja temma polnud se esimesenne egga ainus häbbematta ja kerge-meelne noor mees, kes nenda ello õnnetust ja filmawet külwab! Neid peab tännawo ja tullewa aasta weel ollema.

Mis juttud ollid nüüd küllas? mis juttud Josepi wannematte maias? Oh, hoidko Jummal sedda kuulmast! Kui õnneto olleks üks waene ärrakaddunud poeg ehk tüttar, kui taewane Issa mitte armolissem ei olleks, kui innimesjed, ehk kül mitto kord isje hullemad on, kui need, kelle peale kiwwa pilluwad! Ehk kül Riial omma külla rahwa ees muud südi ei olnud, kui et illusam olli, kui muud külla neiud, olli ommeti jubba sest enam, kui küllalt Riial wiiskada, isjeärranis külla emmadel, kelle tütre Riia ello läbbi otsekui weel näotumaks said. Kui möldre Josep ja muud rikkad perrepoiad allati Murme pole wahtisid, läksid külla emmade harjad punnaseks ja urriksid isjeenneses: „kui „Murme us“ nenda omma libbeda kelega ette ei tungiks, siis näeksid nad meie lapsi ka; pealegi kes tedda wõttab, ei ja muud kui paljast tüdrukut, sedda isje peab ridesse pannema.“ ja muud sellesarnast palju. Kes ei tunneks nijuguste küllaemmade jutto, kelle tüttardest mõnneteise laps illusam on? Kui teise innimesse laps

ka lihane ingel olleks, naeste kadedus leiab
 temmast ikka middagi laita. Nenda olli se ka
 Lisa kohta. Nimmetasid teised tedda „Nurme
 vis,“ siis nimmetasid kulla eided (ja tasjakeste
 ka nende tütrede) tedda „Nurme us“, kes nende
 õnne ärrasööh, ehk kül Lisa kellegi ette ei tun-
 ginud. Nenda olli luggu enne; agga Jummal
 parrago, kuida piddid nende terrawad keled
 nüüd leikama, kus waene Lisa Josepi kurjusse
 läbbi õnnetusse ja häbbi siise olli langenud!
 Gest otja olli kulla nenda kerra täis, kui ollek-
 sid tuhhat kanna kagutanud. Emmad hästita-
 sid: „säh, nüüd on nähhä, mis suggune illus
 tüdruk on!“ Pojad hästitasid: „säh, sedda
 on Lisa sest sanud, et meid ärrapölgas ja möl-
 dre Josepi peale wahtis!“ Tütred hästitasid:
 „säh, Lisa olli meitest ikka parrem ja
 poisid jooksid temma järrel, nago waskjad
 lehma järrel: jooksko nüüd weel!“ Suhtus mõn-
 ni küllapois nendega mõnda naljasanna kossi-
 missest ja pulmast räkima, siis olli warsti terraw
 wastus: „mis ja meid pillkad, eks minne
 omma „Nurme öie“ jure, sedda teie poisid keik,
 nago ebbajummalat kummardate.“ Kui ma
 keik hakkas in üleskirjutama, mis sel aial Lisast
 pahha rägiti, siis saaks sest suur pakis ramat
 täis; agga mes kassjo sest olleks? Kes ial ter-
 rawa kelega torkida mõistis, se torkis, ja kes
 kiwi tõsta jõudis, se Lisa peale wiiskas, kummi
 aega möda nattuke ärrawässisid. Pigi kolm
 werand aastat läks kaunis waggusi möda, kus
 kegi Lisat ei näinud legga temmast ei räkinnud;

agga siis tulli jälle kassa, nago tulispast läbhi kulla. "Murmel on noor mölder sündinud, migem pudro!" hirwitasid iggaüks, kellel su põigeti ninna al olli. "Ennäh, ütlesid nemmad, Murme wis polle ilmaasjata õitsenud, waid on ka wilja kannud! Kus nüüd issa on? Parras, parras! Kes mitto õiget meest ärrapõlgab, wõib ka ilma issata emmaks sada, nago nüüd Liza sanud." Murme Tiit kirristas hambid ja wanna mölder jõimas Lizat, et jahhotust tolmas, kelle läbhi temma aus poeg (?) olli häbhi sisse sanud. Kes Tito ehk wanna möldrit "wanna issaks" julges nimmetada, pididi ettewatama, et teiwaga pähhä ei sanud, ni wihsased ollid nemmad. Kui palju filmawet waene Liza selle häbhi ja kurbdusse al olli wallanud, ei jõua ükski üllesrääkida. Ta illus jumme olli kül ikka jänud, agga kahwatand, nago lummi. Ta emma olli se ainus inimenne ma peal, kes temmaga weel mõnni sanna räkis; teiste filma ei julgenud temma miina, ja issa ei räkinnud temmaga jubba aasta päwad ennam musta egga walget.

Õnneks ei turinud sesinnane wiimne kassa mitte kaua; sest jubba kuu nädjala pärrast kanti üks pissoke surnokirst Murme tallust kirrikoaeda ja üks noor emma, näggo rättikute sisse mäsfitud, käis kibbeda filmaweega selle tagga. Kulla rahwas näitsid kül jälle jõrmega, agga sedda ta ei näinud. Haua kaewaja, kirstokese kandja ja kinni katja olli wanna Murme saunamees Jürri, kelle südda weel üksi Liza õnnetusjest halledat

meelt tundis ja mitto lord hirwitajattel pahha melega ütles: „Häbbenege ennast! Tahhate isse ka ristiinnimesjed olla. Kes teid on teiste koftomõistjaks pannud? Eks te jõlledad ei näe, kuidas se õnneto laps jubba muidugi ennast furnuks nuttab? Teie ja teie laste jalge al puhhuvad weel mitto tuult, ehk wõivad mõnnel ka nutto päwad alles ees olla. Ma pean kurwa melega näggema, et meie küllas ristiinnimesje meel ja armastus üsna kaddund on; fegi ei mõista muud, kui hirwitada ja hästitada, mis igga paggan ka mõistab.“ — Mõnni söimas Jürriit kültagga selja kirriko pappiks, kes neid maenitseda tahhab ja wanna „sohhe naeste“ eest seisad, agga silma ees häbbenesid nad ommeti. Lapse haua pealt ei tahtnud Liisa koggoni ennam ärratulla. „Oh, wõiksin ma sinno kõrwa maetud sada!“ nuttis temma, mul polle ommeti mailmas ennam midagi muud, kui häbbi ja filmaweesi. Agga ota, mo waene laps, so õnneto emma tulleb pea järrele!“ Pool wäggijse pididi Jürri, kelle filmas ka piisjarad seisid, tedda haua pealt ärrafiskuma ja ennese naal foio wima. Waene Liisa! surem hulk so kibbedast filmaweesi langeb kergemeelse Josepi süddame peale. Kes ni kergel mehel teise õnne rikkub, ei wõi isse õnne lota. Kuida tö, nenda palk. Jummala käest ei peäse fegi ärrajooksema, ei ka möldre Josep ka mitte.

Lapse matmisest olli jälle aasta möda läinud. Wilkaminne ja naerminne olli kül waggu-

samaks jänud, agga Riisa olli waene ärrapölg-
 tud innimenne, kelle liggi kegi ei läinud ja kes
 kellegi ette ei tunginud. Riisa ellas kül alles,
 agga surma kuiio paistis ta lummewalgest näust
 ammo wälja. Ta hingetömbaminne olli raske
 ja kuiw kõhha waewas tedda saggedaste. Sel-
 legipärrast teggi ta tummalt omma tööd ni
 paljo, kui ial jõudis ja ial ei kuulnud kegi
 tedda kaebawad. Naero jumme ei näinud kegi
 ennam temma palge peal. Kus ial nored
 innimesed ühhes kous laulsid, naersid ja rööm-
 sad ollid, seal ei näinud kegi ennam Murme
 Riisat nende seas. Kus ta ial käis ehk kõndis,
 seal nähti tedda ifka üksi päinis. Ta ello olli
 ni kurw ja iggaw, et jubba pärrast mitmel, kes
 enne hirwitasid, temmast halle meel tulli ja
 olleksid temmaga kokko annud ja kõnnelenud,
 agga ta isse hoidis keigist emal. Surnoaed
 olli ta ainus armas paik, kus ta igga pühha
 pääw, olgo ilm kuiw ehk märg, kurni öhtoni
 omma lapse haua peal istus ja nuttis, ja
 wiimne sanna olli ifka, kui haua jurest lahkus
 ja koiio pole tuius: „Ota, mo waene laps, so
 õnneto emma tulles pea järrel!“

Kuuda ööldud, nenda läks aasta möda ja
 paar sammo weel peale, kui korraga kārra wälja
 tulli: „Möldre Josep tulnud taggasi,“ ja se
 olli terve tössi. Mölder isse olli omma poega
 taggasi kutsunud, et jubba wannadusse pole
 jõudis ja ei tahtnud weski tööd ja murret en-
 nam omma kaelas piddada. Kes kulla neiudest
 mehhe arrolisjed ollid, neile olli se sannum,

nago külma wet kaela; Riisa süddamesse pistis se nago oddaga. Kui meie agga mötleme, et Riisa keige selle kurja eest, mis ta Josepi läbbi kannatanud, tedda wiiskas, siis eksime. Regi polnud kuulnud, et temma ial Jummalala ehk innimeeste wasto Josepi peale olleks kaebanud. Temma olli Josepit õiglastest süddamest armastanud, temmale keif ohwerdanud, armastas tedda keige hädda ja häbbi sees ja armastas tedda surmani; jah! midda ennam kurja ta Josepi pärrast kannatas, sedda ennam ta tedda armastas. Mis nende wahhel olli juhtunud, sedda wöttis ta ifka omma süüks, völdes: „Minna olleksin, kui naesterahwas, kindlam piddand ollema. Minna ollen häbbi siise langenud ja waene Josep ka minnoga. Minno süje on, kui nüüd ehk teised nored tüdrukud tedda põlgawad! Mis temma jenna wöib parrata, et minna nüüd Jummalala õige nuhtlusie al ja häbbi sees ollen?“ — Riisuggune meel olli Riisal. Bango sedda teised kül nõdrusjeks, agga se on õige armastusje wiis ja leitakse sagedaste ennam naestes, kui meesterahwa jurest, mis mitte meeste kitusjeks ei olle.

No kui Josep taggasi tulli, kas mötles weel omma Riisa peale, tedda ta ni sure häbbi ja õnnetusje siise olli tõukanud? Mitte märki! Riisamma fergemeelne Josep kui minnes, olli temma ka taggasi tulles, hirwitas ja naeris, kui polleks ta ial middagi teinud. ütles mõni: „Josep, ja kelm olled kovera tempo teinud!“ siis olli temma lühhike wastus: „Kes käskis

Lisat ni ferge olla! Tudrukud on keif jähhärdusjed ferged sabbad: kui sa ühte neist kord terretad, siis hakkawad warsi weime kimpo pannema ja kiitlewad teistele: je wöttab mind ärra! Keifi ei jõua neid ommeti kegi pergel ärrawötta.“ Nenda kõnneles häbbematta Josep, ja kiitles ja hooples weel ommast nuhtlusse wäärt teust. Ommeti kartis wanna ihnus ja uhke mölder, et kui Josep Lisat tihti näeb, hakkab ehk wanna asfi jälle haljendama, südda kahjo tundma ja wöttab ehk wimakš Lisat naeseks. Sepärrast wöttis ta nõuukš, Josepiti ni rutto, kui ial wöimalik, tanno alla panna; no muidogi ühhe rikka ja raswase perretütrega. Tulemeelse Josepiti polnud kül weel nõu naest wötta, agga et perremehhe ammetit ka temma kätte pakkuti, ei pannud temma ka paljo wasto. Nüüd hakkas wanna möldre mamma ommale miniat ja poiale naest otsima. Pea asfi olli se: rikkaš piddi ta ollema. Rikka perretüttardest polnud seal küllas ja just pudu, ja süddame, näo ja teo peale wanna pakš möldre mamma paljo ei watanud. Nüüd olli küllatüdrufutel jälle peasillitamist ja mokka muigotamist. Jäga emma õppetäs omma tüttart, kuidas ennast piddi ehhitama, kuidas omma näggo piddama ja kuidas möldremammata terretama; sest kes poiale sada tahhab, peab emma ümber lippitjema. Allati ollid nüüd tüdrufude silmad puhtad, pead libbedad ja sär-gifraed walged, ja keikidel ni lahhe ja mahhe turwi näggo, kui olleksid nemmad poled inglid olnud. Kessel muido kaunis terrawad küned,

kihwad ja sarwed ollid, said nüüd keif warjul hoitud, et Josep egga temma wannemad neid ei piddand näggema; sest se peab pahha luggu ollema, kui sarwed ilma tannota wäljapaisiwad, siis ei pea tanno ennam pähhä sama. Selle eest püüdsid ka sealt kulla neiud keigest hingest hoida. Keif tahtsid Josepiti, agga kahjo, üks ainus wõis tedda sada. Josep olli kül esimesenne halp ja kergemeelne pois, agga ta olli priiste mees ja rikka möldre ainus poeg. Selle peale üksi wadati. Igga tüdruk mötles: „Ta on jo alles noor innimenne, kui ta mind wõttab, kül minna ta õige tee peale sadan.“ Mis ta kahhe aasta eest Murme Elisaga olli teinud, noh, sedda aeti keif Lisa süüks; Lisa olla eddew tüdruk olnud kes sedda leidnud, mis ta otsinud. Se olla allati nende palk, kes uhked olla ja omma libbeda ninna pärrast möttelda, et keif küllapoiid nende pärrast olla lodud. Josepile ei annud kegi südi. Lisa ei annud enamast ial temma silma; agga juhtus mõnni kord, et ta Josepiti emalt näggi, siis käis möef ta jüddamest läbbi, agga ommeti ei wihtanud ta sedda wallo, waid õhkas jüddamest: „Ta on minno lapse isja, tehko Jummal tedda õnnelikumaks, kui minna ollen!“ — No kuidas Josepi õn läks? Sedda ta sai? — Josep sai, mis ta wäärt olli, ühhe seitseme arrolisje tullehargi, kes tale Lisa eest kümne wõrra kättemaksis; agga ma ei pea jutto ette jõudma ja järgemöda kõnnelema.

Kuida jubba nimmetasin, keif tahtsid tedda sada, agga üks ainus sai, ja se olli D h h a ka

Toma tüttar Kadri Nõgges. Se on tõesti, Tomas olli ülle teiste rikkas mees. Tuhhanderublasid intressipabberid võldi temmal „liggi kümmefond tükki raud fastis audumas ollewad. Keif temma aiad ja maiad, hobbused ja weiksed, wanfrid ja janid ja mis muido Dhaka maias filma paistis, tunnistasid, et Tomal noddid olli. Agga, nago se ennamist rikkaste piddali többi on, ahne olli ta kui mustlasse kot ja temma jumala nimmi olli mammon. Kus ial kulla perremehhed kous istusid, seal istus Dhaka Tomas Nõgges üllemas otjas, hõbbewaskega piip suus, ja esimenne ja wiimne janna juttustulli temma juust. Waejema innimeste peale watas ta nijamma, kui kuld wasikas Israeli laste peale, se on kõrgest mahha ja ülle õlla. „Minnap se isse ollen!“ olli allati temma mõtte. Kui waejed innimesjed tedda pallusid, siis ütles temma: „Summal on kül targaate teinud, et waejed ka lomud, muido ei saaksid rikkad auustud;“ agga ial ei annud ta neile kiwidi pead peksta, weel wähhem muud. Temma naene no se olli lomake! Kui teie kullist, kassist, kaddaka pöjast ja tahmanuustikust ühhe loma wõiksite tokko wallada, siis olleks se justament kui wanna Dhaka perrenaene Elts. Bitkemalt ma temmast ennam ei rägi; sest ehk ma kül naesterahwa, kui nõdrema iou eest, hea melega seisjan ja, kus mõimalik, janna koston, siiski pean tunnistama, et ma nisugguste eest, kes hirmo ja okjendamist korra peale aiawad, heinakoormaga ülle krawi kõrwa lähhan. Nisuggune olli

Dhhaka Elts. Temma süddame al olli tullewane möldre nimmi sündinud, ja temma olli omma wannemat tüttart Kadriest (tal olli paar teist ofkaid weel) ka nenda kaswatanud, et mis ta sündides mitte emma sappist polnud kasa sanud, sedda wöis weel igga pääw emma käest öppida, kui Nurme Lisa ülleannetuma Josepi läbhi häbhi ja õnnetusse sisse olli langenud, ei olnud hullemat hästitajat ja naerjat, kui Dhhaka Kadri, ehk ta sel aial kül ka Josepit „noreks sadanaks“ nimmetas, kellele temma Lisa asjemel olleks ninna tahtnud peast ärrahammustada. Noh, nüüd ollid loud teised. Kadri sai peage arro, sedda Josepi wannemad minniaks jowisid ja timmis omma wioli ka selle järrele. Uksid ja kassid wöiwad ommal aial ka lahhedad ja mahhedad olla. (Ni hästi Josepi kui Kadri wannemad tundsid omma lapsi. Mia widusiest wöis kahjo tulla. Kergemeelse Josepi armastus wöis jahtuda ja muiale pöördä, ehk Kadri sarwed wäljapaista ja kaupa rikkuda. Sepärsast olli ruttamist tarwis.) Ei läinud ennam paljo aega, jubba hakkas Josep Dhhakal küllas käima — jubba kuuldi: winad olla jodud — jubba kuuldi ka: Möldre Josep ja Dhhaka Kadri olla esimest korda mahhakulutud. Josep olli lõksus. Külla tüdrukud süllitasid sallaja, ütlesid: „kül ta nüüd näeb!“ Lisa, kui sedda kulis, olli se ainus hing küllas, kes Josepi eest weel kahhetjes; keik teised ütlesid: „je on talle parras! küllab ta nüüd ommad tembud tasjutud jaab.“ Agga sest aiaf sadik hakkas waese Lisa

Kõhha järsko weel suremaks minnema; sest ta tundis nüüd viiete ilmsi, et Josep tedda tõeste unnustanud ehk ial ep olnud armastanud, ja se leikas kui noaga ta süddamesse ning wähhendas ta ello künalt ükena filme nähhes. Ta ei tahtnud ennam ellada ning ta haud ep olnud ka ennam kaugel.

Josepi pulmapääw olli just pühhapääw enne Miktlepäwa. Süggise olli alles jõe ja sel päwal selge, waggane ilm. Keik külla olli pulma kutsutud, ehk kül suur hulk ei läinud, kuid Nurmel ei lausutud sest jannage, ja meie teame kül, mispärrast; sealt polleks jo ommeti kegi pulma läinud. — Hommiko warra sõitis peigmees peiopoisiga prudimaiasse. Nad läksid pruti kirriko toma. Nürme kambre akna al istus üks kahwatand noor naesterahwas ja nuttis kibbedaste, kui nad isealt möda läksid. Ükski ei kuulnud egga näinud sedda. Pari tunni pärrast tulli juur wankre rong seddasamma teed taggasi. Peigmees ja peiopois ollid ratsa teine teine pool prudi wankert. Kadri Nõgges olli ehhitud nago õitjeja ohhas ja Nürme maia kõhhas hülgasid ta filmad isseärranis, kui mõtles: kus on nüüd Nürme õis? Säh, Riisa, sinna olled närtsinud, agga minna õitsen! Keikide näud ollid rõõmsad, agga ükski ei waatnud Nürme maia pole, kus Riisa nuttis. Mis temma süddames sedda pealt wadates kees, ei mõista ükski ülesrääkida. Ni õnneto kui temma olli, ni õnnelikud näitsid teisid ollewad, ja se rõhhus tedda weel ennam.

Ilma et ta isjegi olleks teadnud, olli tänni-
keige murre, kurbdusse ja silmapisjaratte al weel
üks lotusse täht temma süddame põhjas wälku-
nud: tänna kustus se soutumaks ärra. Beig-
mehhe peale wadates, kes nüüd ühhe teisega
altari ette läks, käis Eisa õnnetus ja willitsus,
mis ta Josepi pärrast kannatanud, meel kord
järsko ta waimo silma eest läbbi ja temma
lotusse täht weris loja.

Korraga farjatas temma — surred käd
wasto rindo — ja — werri purrisas suust ja
ninnast wälja! — Ta langes toli peält pör-
mandale ja natukeise aia pärrast olli endine
illus „Nurme öis“ närtfind omma werre sees
maas — surnud! —

Ufna alt maantee pealt läks lust ja rööm
möda, ükski ei kuulnud temma langemist egga
näinud ta werri hingehetmist. Ükski (ta om-
mad wannemad ka mitte) ei teadnud, et selle
keige kurwema süddame tufsuminne waggusi jä-
nud, ja temma sanna lapse haura peäl: „Ota
weel, mo waene laps, so õnneto emma tul-
leb pea järrele!“ olli nüüd töeks sanud: Eisa
olli süit mailmast läinud. — Oh, waene Eisa!
sinno sarnatsid on teisa ka olnud. Waene
emma! Waene laps! Rahho olgo teie mölle-
mattega!

Agga Josep! Josep! Josep!

100 Senni kaua läks pulma rong omma sodo
firriko pole. Mis Nurmel olli sündinud, ei
teadnud tegi. Barrast firrikut astusid nored
rahwas altari ette, et Jummalä sannaga jaak-
sid kokkopandud. Öppetajal polnud pruut egga
peigmees tundmatta, sepärrast teggi ta neile üht
laulatamisje kōnnet, kellel käd ja jallad otjas
ollid. Ta sannad langesid nago haamre hobid
peigmehhe süddame peale ja teggid ta punnase
näo kahwatama. Ka prudi süddamesse tōrkis
ka esimest forda okkas ja mollemad seisid nago
nōggesse-pōvjas.

101 Firrikust taggasi minnes olli keif lust ja rōöm
nago luaga ärrapühhitud. Peigmees norgus,
pruut norgus ja pulma rahwal ei maitšnud ka
naljaheitminne. Nenda tullid waggusi firrikust
taggasi. Just kui nad jälle Nurmē toa kohta
jōudsid, astus Tiit toast wälja, läks maantee
peale peigmehhe ette ja ütles keifide kuuldes:
„Kui sind firrikus laulatadi, on minno tüttar
kōddo omma werre sees hinge heitnud! Josef,
ja tead kōll kes tedda on tapnud. Katsju, kuidä
ja Jummalä kohto ees läbbi jaad!“ Selle peale
pōris Tiit ümber ja läks tuppa taggasi. Agga
wüimne kohto pāsšun ei olleks Josepit mitte
ennam ehmatud, kui need sannad. Eisa surnud!
Nüüd tulli tal äkkiste jälle mele, kes Eisa olli
ja kui önnetumaks Eisa temma läbbi olli sanud.
Ta süddame tunnietus ärkas üllesse ja hakkas
tedda hammuštama. Nurmel tehti pusärgi ja
Dyhaka jodud ollid ennām mattufjed, kui pul-

mad. Jõsand ütleb: „Kättemaksminne on minno pärralt, minna tahhan kättemaksta,“ ja hädda jellele, kelle kohta se juhtub. Lemma kinnwid jahwatamad pitkalt agga penikeste. Jõsepile hakkasid nemmad jubba pulma aego jahwatama. Rikkus egga rahha ei aita nende ees middagit. Sest päwast sadik olli Jõsepi rahho kaddund. Tal põlles allati tulli põues. Us närris tedda seestpiddi ja Kadri wäljaspiddi. Kadri sarwed ei jänud mitte kaua warjule. Hommikust õhtoni augutas ta Jõsepile ette, kuid ta enne olli ellanud ja kahhetse, et nisuguse mehhele olli läinud. Beskifoas lappertasid rattad ja toas teggi jedda minnia, ja se olli ennam, kui kolmas paar kiwwa. Rahha olli neil küllalt, agga rahho mitte märki. Wanna mölder omma pakso mammaga ollid leidnud, mis nad otsid. Winnia wihestas neid peage mätta alla. Jõsepil ei olnud ennam ödde egga wenda, kuid surnud rahhakurkur, mis wannemad ollid järrele jätnud. Ribbowitsja põjas põlles tal allati toas ja omma wannemattest pärritud maias maggas ta, nago kver, ahjo kõrwas pingi peal.

Ja kui kewwade rohhi haljendama ja lilled õitjema hakkasid, siis haljendas „õnnetuma emma“ haud omma „waeße lapse“ haua kõrwas, ja minna tundsin ühte meest, kes mitto kord sallaja, kui ükski hing ei näinud, nende kahhe haua peal kibbedat filmamet wallas ja õhtas: „Teile, teile ollen ma üllekohhut ja kurja teinud ja

teid enne aego hauda saatnud! Oh ärge kaebage
mitte Jummalale kohto ees minno peale!" —
Küllab mõistate muidogi, kes se mees olli.

Nenda sünnib mõnni kord küllas ja nenda
ollen ma ülespannud; agga isseärranis selle-
pärrast, et nored mehhed möldre Josepi mele
eest hoiaksid ja nendasammoti ei teeksid.

1	...
26	...
41	...
75	...
89	...
107	...
119	...
121	...

Juhhataja.

Uus wariser ehk ilma kõrtsita ja kõrt-	Beh. 2.
siga külla	1
Thnuuse waggadus	36
Wass-koppikud ja kuld-tuffatid	48
Tännolik rebbane	73
Kuida pibel surmast peästab	89
• Kuida mehhed naestele, nenda naesed	
meestele	103
Rided tewad meest mehheks.	119
Nurme Lisa, ehk mis mönni ford küllas	
sünnib.	122

